

Spis treści

I Rezolucje, zalecenia i opinie

REZOLUCJE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

570. sesja plenarna Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

2022/C 365/01

Rezolucja Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Ukraina – od pomocy do odbudowy – propozycje europejskiego społeczeństwa obywatelskiego”

1

OPINIE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

570. sesja plenarna Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

2022/C 365/02

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Europejski przemysł meblarski – odbudowa w kierunku innowacyjnej i ekologicznej gospodarki o obiegu zamkniętym” (opinia z inicjatywy własnej)

7

III Akty przygotowawcze

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

570. sesja plenarna Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

2022/C 365/03

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: a) „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Ustanowienie Europejskiej deklaracji praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie«” (COM(2022) 27 final); b) „Prawa i zasady cyfrowe” (opinia rozpoznawcza)

13

2022/C 365/04	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zharmonizowanych przepisów dotyczących sprawiedliwego dostępu do danych i ich wykorzystywania (akt w sprawie danych)” (COM(2022) 68 final – 2022/0047 (COD))	18
2022/C 365/05	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Akt w sprawie czipów dla Europy«” (COM(2022) 45 final)	23
2022/C 365/06	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)” (COM(2022) 46 final – 2022/0032 (COD))	34
2022/C 365/07	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/2085 ustanawiające wspólne przedsięwzięcia w ramach programu »Horyzont Europa« w odniesieniu do Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów” (COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))	40
2022/C 365/08	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 517/2014” (COM(2022) 150 final – 2022/0099 (COD))	44
2022/C 365/09	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1005/2009” (COM(2022) 151 final – 2022/0100 (COD))	50
2022/C 365/10	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2017/2107 ustanawiające środki zarządzania, ochrony i kontroli obowiązujące na obszarze konwencji Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Tuńczyka Atlantyckiego (ICCAT) oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) .../2022 ustanawiające wieloletni plan zarządzania zasobami tuńczyka błękitnopłetwego we wschodnim Atlantyku i w Morzu Śródziemnym” (COM(2022) 171 final – 2022/0111(COD))	55
2022/C 365/11	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do szczególnych działań mających zapewnić nadzwyczajne tymczasowe wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w odpowiedzi na wpływ rosyjskiej inwazji na Ukrainę” (COM(2022) 242 final – 2022/0166 (COD))	57
2022/C 365/12	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Reagowanie na finansowaną przez państwo instrumentalizację migrantów na granicy zewnętrznej UE«” (JOIN(2021) 32 final)	60
2022/C 365/13	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wykonywania praw Unii w zakresie wdrażania i egzekwowania postanowień Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej oraz Umowy o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony” (COM(2022) 89 final – 2022/0068 (COD))	66

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

REZOLUCJE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

570. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

Rezolucja Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Ukraina – od pomocy do odbudowy – propozycje europejskiego społeczeństwa obywatelskiego”

(2022/C 365/01)

Podstawa prawna	Art. 52 ust. 4 regulaminu wewnętrznego
Data przyjęcia na sesji plenarnej	16.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	206/2/2

Główne punkty

- Status kraju kandydującego do członkostwa w UE dla Ukrainy.** EKES wzywa Radę Europejską do przyznania Ukrainie statusu kraju kandydującego do członkostwa w UE na posiedzeniu w dniach 23–24 czerwca 2022 r. Ukrainie należy przyznać status kraju kandydującego bez uszczerbku dla trwającego procesu akcesyjnego Bałkanów Zachodnich. EKES opowiada się za wprowadzeniem systemu stopniowych działań integracyjnych w oparciu o realizację wspólnotowego dorobku prawnego.
- Europejskie społeczeństwo obywatelskie solidaryzuje się z Ukrainą i narodem ukraińskim.** Społeczeństwo obywatelskie zareagowało szybko i skutecznie, uruchamiając wyjątkową oddolną mobilizację obywateli. Pomoc humanitarna musi zostać zwiększona i powinna być wypłacana bezpośrednio na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Wyspecjalizowane organizacje pozarządowe, wraz z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, powinny być rzeczywiście zaangażowane w programowanie i monitorowanie unijnej i krajowej pomocy humanitarnej.
- Zapewnienie uchodźcom perspektyw na przyszłość.** Komitet wzywa do przyznania uchodźcom takich samych praw jak obywatelom UE w zakresie opieki zdrowotnej i dostępu do rynku pracy (chodzi o uznawanie kwalifikacji, dostęp do usług agencji zatrudnienia, kursy językowe, opiekę zdrowotną i systemy edukacji), które mają kluczowe znaczenie dla uniknięcia eskalacji ubóstwa wśród uchodźców. Partnerzy społeczni mogą dzięki negocjacom zbiorowym i środkom ad hoc pomóc w integracji pracowników i zapobiec ich wyzyskowi i dumpingowi socjalnemu. Komitet kładzie szczególny nacisk na rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ochronie i reintegracji często zapomnianych grup szczególnie wrażliwych: małoletnich bez opieki, dzieci odseparowanych od rodziców i dzieci z placówek opieki instytucjonalnej, osób niepełnosprawnych, mniejszości romskich i ofiar przemocy seksualnej.

4. **Odbudowa.** Konieczna jest natychmiastowa europejska i międzynarodowa pomoc finansowa, aby zapobiec całkowitemu zniszczeniu ukraińskiej gospodarki. Należy zapewnić wsparcie finansowe dla MŚP, dla ukraińskich rolników na potrzeby kolejnych zbiorów oraz dla ukraińskiego społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pracodawców i związków zawodowych w celu utrzymania ich pełnej operacyjności w czasach wojny. Wysiłki na rzecz odbudowy muszą być napędzane innowacjami. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego muszą być ściśle zaangażowane, aby zapewnić realizację reform w zakresie praworządności, walki z korupcją oraz transformacji ekologicznej i cyfrowej.
 5. **Skutki ekonomiczne.** Wojna nie powinna stanowić przeszkody dla wdrażania polityki transformacji ekologicznej w UE. Komitet wzywa państwa członkowskie i instytucje UE do podjęcia niezbędnych środków w celu ograniczenia nadmiernej spekulacji towarami, do zwiększenia przejrzystości rynku i tymczasowego usunięcia wszelkich przeszkód w imporcie produktów rolnych w celu złagodzenia kryzysu cen żywności. Ostrzega, że ani fundusz NextGenerationEU, jego komponent Fundusz na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, ani elastyczność w obecnych wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027 nie są wystarczające, aby w pełni zaspokoić potrzeby finansowe wynikające z wojny w Ukrainie.
 6. **Rola społeczeństwa obywatelskiego.** Długa historia i więzi EKES-u z ukraińskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego odgrywają ważną rolę w utrzymaniu kontaktów i umożliwianiu udziału w procesie integracji z UE. Komitet wzywa państwa członkowskie do znacznego zwiększenia budowania zdolności oraz do wsparcia organizacyjnego i finansowego dla ukraińskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Zachęca do tworzenia partnerstw między unijnymi i ukraińskimi organizacjami młodzieżowymi i proponuje zorganizowanie wydarzenia poświęconego aktywizmowi młodzieży i jego roli w przyszłej odbudowie Ukrainy. EKES zobowiązuje się do zacieśnienia współpracy i wymiany z ukraińskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz do dalszego opowiadania się za utrzymaniem solidarności i hojności UE wobec Ukrainy. W tym celu EKES zorganizuje 19 lipca w Krakowie wydarzenie z udziałem ukraińskiego społeczeństwa obywatelskiego i społeczeństwa obywatelskiego UE.
- Jednocześnie EKES podkreśla, że nie należy porzucać pozostałych niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w Rosji.

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY (EKES)

1. Deklaruje solidarność z narodem ukraińskim i ponownie zdecydowanie potępia nieuzasadnioną i niesprovokowaną agresję Federacji Rosyjskiej pod wodzą jej prezydenta Władimira Putina na Ukrainę i zwraca uwagę na swoją poprzednią rezolucję „Wojna w Ukrainie i jej skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe”⁽¹⁾ przyjętą 24 marca 2022 r.
2. Podkreśla, że ta tragiczna wojna na europejskiej ziemi, która trwa obecnie od prawie czterech miesięcy, spowodowała bardzo wysoką liczbę ofiar śmiertelnych, w tym wśród ludności cywilnej, masowe zniszczenia i cierpienie, zwiększyła poziom ubóstwa na świecie i przyniosła ze sobą niemożliwe do oszacowania szkody społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz bezprecedensową falę uchodźców i przesiedleńców. Wzywa do poszanowania międzynarodowego prawa humanitarnego i do odpowiedniego prowadzenia dochodzeń, rejestrowania i ścigania zbrodni wojennych popełnianych przez najeźdźców w ukraińskich miastach i wsiach.
3. Wzywa do natychmiastowego zawieszenia broni przez wszystkie strony, przypomina o ostatecznej nadrzędności dyplomacji i podkreśla, że poszukiwanie podejścia polegającego na utrzymywaniu pokoju i negocjacjach powinno być priorytetem na wszystkich szczeblach debaty politycznej, a jednocześnie domaga się całkowitego wycofania wojsk rosyjskich z Ukrainy. Wzywa UE do dalszego udzielania pomocy Ukrainie i jej narodowi, tak jak to miało miejsce od pierwszego dnia wojny. Wzywa do szczegółowego monitorowania gospodarczych, społecznych i środowiskowych skutków sankcji ustanowionych w następstwie agresji militarnej Rosji.
4. Zauważa, że wojna na wschodniej granicy UE jest sprzeczna z historią, filozofią i tożsamością UE oraz podkreśla, że skutki wojny stanowią zagrożenie dla wartości UE, dla wolności i praw obywateli i innych mieszkańców UE oraz dla europejskiego modelu społecznej gospodarki rynkowej. Akcentuje, że pokój i dobrobyt są podstawowymi filarami Unii Europejskiej (UE) oraz że organizacje społeczeństwa obywatelskiego odegrały w ostatnich dziesięcioleciach kluczową rolę w aktywnym propagowaniu, budowaniu i utrzymaniu kultury pokoju na kontynencie europejskim.
5. Zwraca uwagę, że Federacja Rosyjska i jej przedstawiciele muszą zostać zawieszani w organach i organizacjach międzynarodowych, w szczególności tych, których celem jest utrzymanie pokoju, ochrona praw człowieka oraz zapewnienie zrównoważonego rozwoju i bezpiecznego środowiska.

⁽¹⁾ Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 1.

W sprawie sytuacji humanitarnej

6. Zauważa, że od czasu rozpoczęcia wojny przez Rosję ponad 6,8 mln osób ⁽²⁾ uciekło z Ukrainy – jest to najszybciej nasilający się kryzys uchodźczy od czasu drugiej wojny światowej; ponadto 8 mln osób zostało wewnętrznie przesiedlonych w Ukrainie ⁽³⁾, co oznacza, że około jednej trzeciej ukraińskiej ludności zostało zmuszone do opuszczenia swoich domów.
7. Uznaje, że kraje europejskie, a mianowicie Polska, Rumunia, Węgry, Republika Czeska, Słowacja i Mołdawia ⁽⁴⁾, mierzą się z poważnymi skutkami napływu ukraińskich uchodźców oraz że kraje te, a zwłaszcza ich organizacje społeczeństwa obywatelskiego, szybko i skutecznie zareagowały, uruchamiając bezprecedensową oddolną dobrowolną mobilizację obywateli.
8. Podkreśla, że fundusze UE na pomoc humanitarną muszą zostać zwiększone i powinny być wydatkowane – w szczególności na szczeblu regionalnym i lokalnym – na bezpośrednie wsparcie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które działają na rzecz integracji społeczno-gospodarczej uchodźców, i z udziałem tych organizacji.
9. Wzywa państwa członkowskie, regiony Unii i organizacje społeczeństwa obywatelskiego do jak najszybszego i jak najbardziej efektywnego skorzystania z możliwości w zakresie wsparcia uchodźców z Ukrainy, które stworzy zaproponowane przez Komisję Europejską 8 marca 2022 r. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie działania w ramach polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie (CARE) w powiązaniu z zaproponowaną przez Komisję 23 marca 2022 r. zmianą rozporządzenia REACT-EU. Podkreśla, że wsparcie to powinno być rozdzielane przede wszystkim przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym wyspecjalizowane organizacje pozarządowe, oraz że takie organizacje powinny być także bezpośrednio zaangażowane w organizowanie i monitorowanie pomocy humanitarnej ze strony UE i poszczególnych krajów.
10. Zaleca zmianę przeznaczenia oszczędności uzyskanych w wieloletnich ramach finansowych na lata 2014–2020 i w instrumencie REACT EU, przy jednoczesnym poszanowaniu praworządności, tak aby można było je szybko i elastycznie przekierować na wsparcie uchodźców, oraz zachęca do utworzenia odrębnego funduszu w tym celu na wypadek gdyby obecnie dostępne fundusze okazały się niewystarczające do przyjmowania uchodźców oraz ich integracji społecznej i na rynku pracy, w tym na usługi opiekuńcze, mieszkalnictwo, żywność, pomoc materialną, programy szkoleniowe i publiczne służby zatrudnienia.
11. Podkreśla, że w przypadku europejskiej reakcji na kryzys związany z pandemią COVID-19 obywatele europejscy uważali, iż UE chroni ich i otwiera perspektywy, zwłaszcza poprzez utworzenie programu SURE i NextGenerationEU (NGEU). Zwraca uwagę, że ani fundusz NextGenerationEU, jego komponent Fundusz na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, ani elastyczność w obecnych wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027 nie są wystarczające, aby w pełni zaspokoić potrzeby finansowe wynikające z wojny w Ukrainie. Zauważa, że pod względem skali instrumenty te nie zostały zaprojektowane tak, aby sprostać nowym wyzwaniom wynikającym z rosyjskiej agresji i inwazji, a jednocześnie utrzymać inwestycje w programy i strategię polityczne UE, w tym ważne priorytety, takie jak sprawiedliwa, ekologiczna i cyfrowa transformacja.
12. Podkreśla, że pilnie potrzebna jest lepsza identyfikacja i koordynacja działań wszystkich zainteresowanych stron zaangażowanych w pomoc humanitarną i medyczną, aby zagwarantować, że pomoc szybko i skutecznie dotrze do wszystkich osób, które ucierpiały wskutek wojny.
13. Zwraca uwagę, że środki i działania w zakresie monitorowania muszą obejmować różne dziedziny, takie jak poszanowanie praw człowieka i dokumentowanie zbrodni wojennych. Z zadowoleniem przyjmuje ustanowienie przez Unię Europejską, Stany Zjednoczone i Zjednoczone Królestwo grupy doradczej ds. masowych aktów okrucieństwa (*Atrocity Crimes Advisory Group* – ACA).
14. Podkreśla, że uchodźcom z Ukrainy należy zapewnić dostęp do publicznego systemu opieki zdrowotnej na takich samych zasadach jak obywatelom UE, a także niezbędną pomoc w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, antykoncepcję w nagłych wypadkach oraz aborcję i opiekę położniczą dla ofiar gwałtu.
15. Wzywa Komisję i państwa członkowskie do zwrócenia szczególnej uwagi na sytuację małoletnich bez opieki, dzieci odseparowanych od rodziców i dzieci z placówek opieki instytucjonalnej z Ukrainy, do czuwania nad tym, aby ich najpilniejsze potrzeby były zaspokajane, aby dzieci te były właściwie identyfikowane, a ich losy śledzone, a także do wymiany danych między państwami członkowskimi w celu ponownego połączenia ich z rodzinami lub późniejszego ponownego włączenia ich do społeczeństwa ukraińskiego, przy jednoczesnym zagwarantowaniu im ochrony przed nadużyciami lub handlem ludźmi.

⁽²⁾ UNHCR – 31 maja.

⁽³⁾ UNHCR – 23 maja.

⁽⁴⁾ UNHCR – 31 maja.

16. Zwraca uwagę na przerażającą sytuację osób niepełnosprawnych, które próbują opuścić strefy wojny w Ukrainie lub które stoją w obliczu poważnych wyzwań jako uchodźcy w krajach przyjmujących. Nalega, aby wszyscy uchodźcy byli traktowani jednakowo, bez względu na pochodzenie etniczne, narodowość czy niepełnosprawność. Uchodźcy z niepełnosprawnością powinni otrzymywać pełną pomoc w zorganizowaniu niezależnego życia i nie powinni być przymusowo umieszczani w instytucjach opieki w krajach przyjmujących.

17. Stwierdza, że uczestnictwo w rynku pracy odgrywa kluczową rolę w integracji i w obniżeniu poziomu ubóstwa. Ostrzega, że uchodźcy przybywający z Ukrainy mogą stać się najmniej chronioną i najsłabszą grupą na rynku pracy, otrzymywać najniższe wynagrodzenie i pracować poniżej swoich kwalifikacji, bez ochrony socjalnej ani swobody zrzeszania się i praw pracowniczych. W związku z tym podkreśla potrzebę odpowiedniego zajęcia się przypadkami nierównych warunków pracy i dopilnowania, aby pracownicy ci korzystali z tych samych praw co obywatele UE oraz by nie stali się ofiarami wyzysku i dumpingu socjalnego. Wzywa do opracowania średnio- i długoterminowych strategii dla tych Ukraińców, którzy chcą pozostać w kraju przyjmującym, aby w pełni zintegrować ich z rynkami pracy UE.

18. Podkreśla kluczową rolę, jaką partnerzy społeczni mogą odegrać za pośrednictwem rokowań zbiorowych oraz środków i porozumień ad hoc w celu ułatwienia integracji pracowników przybywających z Ukrainy na rynek pracy UE. Zwraca uwagę, że agencje pośrednictwa pracy powinny wspierać uchodźców za pomocą pełnego zakresu usług, w tym doradztwa, przygotowywania profili kandydatów, działań w zakresie pośrednictwa pracy i oferowania narzędzi wsparcia. Wzywa państwa członkowskie do ustanowienia lub wspierania usług kojarzenia uchodźców z potencjalnymi pracodawcami.

19. Podkreśla, że zasadniczym warunkiem wstępnym integracji uchodźców z Ukrainy na rynku pracy krajów przyjmujących oraz unikania niepewnych warunków zatrudnienia jest uznawanie kwalifikacji, oraz nalega na ustanowienie skutecznych zasad i wytycznych dotyczących szybkiego i wysokiej jakości uznawania kwalifikacji, dostępu do kursów językowych oraz do kształcenia i szkolenia zawodowego dla młodzieży uciekającej z Ukrainy.

20. Zwraca uwagę, że należy podjąć wszelkie niezbędne kroki, aby zapewnić osobom dorosłym i dzieciom poszukującym schronienia w UE możliwość kontynuowania ścieżki edukacyjnej, i że na szczeblu szkół należy zwrócić szczególną uwagę nie tylko na pokonanie barier językowych, ale również na leczenie objawów traumy, które mogą mieć długoterminowe negatywne skutki;

21. Akcentuje, że uchodźcom z Ukrainy należy zapewnić taki sam dostęp do systemów zabezpieczenia społecznego i usług społecznych jak obywatelom UE.

W sprawie odbudowy Ukrainy i perspektywy jej przystąpienia do UE

22. Z zadowoleniem przyjmuje utworzenie międzynarodowej „platformy odbudowy Ukrainy”, o której mowa w komunikacie Komisji „Pomoc Ukrainie i odbudowa Ukrainy”, oraz wiodącą rolę odgrywaną przez UE w mobilizowaniu pomocy międzynarodowej dla Ukrainy.

23. Wzywa Unię Europejską do zapewnienia nadzwyczajnego finansowania dla MŚP w Ukrainie, które powinno w pierwszej kolejności mieć na celu zachowanie tych MŚP, a następnie pomoc w ich rozwoju. Kolejnym kluczowym celem wysiłków UE w Ukrainie musi być zapobieganie całkowitemu zniszczeniu gospodarki tego kraju.

24. Podkreśla, że odbudowa Ukrainy po wojnie będzie jednorazową sytuacją, która powinna prowadzić do rozwoju silniejszego społeczeństwa obywatelskiego i nowej gospodarki opartej na najnowszych technologiach ekologicznych i cyfrowych, a także napędzanej innowacjami.

25. Podkreśla jednak, że skupienie się na reformach dotyczących praworządności, walce z korupcją oraz transformacji ekologicznej i cyfrowej wymaga rzeczywistego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Wzywa do ścisłego zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w działania na rzecz odbudowy, w tym w planowanie i wdrażanie mechanizmu RebuildUkraine, ponieważ organizacje te są najlepiej przygotowane do wyrażania potrzeb obywateli ukraińskich oraz do pomagania w monitorowaniu postępów w odbudowie i dostosowaniu do prawodawstwa UE.

26. Zwraca uwagę, że konflikt i jego konsekwencje nie powinny podważać polityki transformacji ekologicznej w UE, lecz raczej przyspieszać jej wdrażanie.

27. Wzywa Radę i Parlament do rozważenia wykorzystania instalacji magazynowania gazu w sąsiadujących państwach trzecich, co wniesie wartość dodaną w zapewnienie bezpieczeństwa dostaw, zwłaszcza w Ukrainie.

28. Zwraca uwagę na światowy kryzys cen żywności nasilony przez wojnę w Ukrainie i wzywa państwa członkowskie i instytucje UE do podjęcia niezbędnych kroków w celu ograniczenia nadmiernej spekulacji surowcami i zwiększenia przejrzystości rynku.

29. Podkreśla, że należy teraz podjąć środki w celu wsparcia ukraińskich rolników już w najbliższym okresie zbiorów. Ponadto wzywa do natychmiastowego tymczasowego usunięcia wszelkich przeszkód, zarówno administracyjnych, jak i fizycznych, w przepływie towarów rolnych w celu szybkiego zwiększenia wielkości przywozu na rynek wewnętrzny UE oraz do innych części świata, takich jak Afryka, w sektorach, w których Ukraina może nadal prowadzić eksport. Wzywa do pilnego ponownego otwarcia ukraińskich portów oraz do rozminowania tego obszaru pod auspicjami ONZ, aby umożliwić wywóz produktów rolnych, takich jak kukurydza, olej słonecznikowy, nasiona słonecznika, nasiona soi i miód.

30. Wzywa Radę Europejską do przyznania Ukrainie statusu kraju kandydującego do członkostwa w UE na posiedzeniu w czerwcu 2022 r.

31. Popiera przyjęcie Ukrainy do Unii w oparciu o zasługi i zgodnie z uzgodnionymi standardami przystąpienia do UE, bez uszczerbku dla trwającego procesu przystąpienia krajów Bałkanów Zachodnich^(?). Apeluje o odpowiednie dostosowanie polityki spójności i jej instrumentów finansowych w nadchodzących latach, tak aby sprostać wyzwaniom powojennej odbudowy tego kraju. Wzywa do przeprowadzenia dogłębnej analizy gospodarczego i społecznego potencjału integracji Ukrainy z jednolitym rynkiem.

32. UE, zachowując standardy członkostwa, może wyznaczyć stopniowe kroki w kierunku osiągnięcia wspólnotowego dorobku prawnego. Podkreśla, że w obliczu jakiegokolwiek agresji militarnej jedność między państwami członkowskimi UE musi pozostać regułą w odniesieniu do polityki rozszerzenia. Zachęca do zbadania innych sposobów przyłączenia się państw spoza UE do europejskiej struktury gospodarczej i społecznej oraz struktury bezpieczeństwa. Zwraca jednak uwagę, że takich partnerstw lub stowarzyszeń nie należy postrzegać jako alternatywy dla członkostwa w UE.

W sprawie wsparcia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego

33. Podkreśla rolę Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w kontaktach z ukraińskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i w utrzymywaniu z nimi otwartych kanałów komunikacji dzięki długiej historii kontaktów dwustronnych między UE a ukraińskim społeczeństwem obywatelskim. W związku z tym przypomina o osiągnięciach dobrze ugruntowanych mechanizmów, w szczególności platformy społeczeństwa obywatelskiego UE-Ukraina oraz wewnętrznych grup doradczych UE i Ukrainy, utworzonych na mocy układu o stowarzyszeniu UE-Ukraina. Wzywa UE do wspierania udziału ukraińskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego w sieciach organizacji społeczeństwa obywatelskiego UE.

34. Zwraca uwagę na potrzebę rozpoczęcia procesu budowania zdolności ukraińskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby umożliwić im udział w procesie integracji z UE oraz kształtowanie i monitorowanie tego procesu.

35. Zwraca uwagę na potrzebę zwiększenia wsparcia dla ukraińskiego społeczeństwa obywatelskiego, w tym dla organizacji pracodawców i związków zawodowych, za pośrednictwem specjalnych funduszy UE, aby zapewnić ich pełną operacyjność w czasach wojny. Ostrzega przed próbami wykorzystania wojny do uzasadnienia działań mających na celu obniżenie poziomu ochrony praw pracowniczych i ochrony socjalnej, co zaostrzy negatywne gospodarcze i społeczne skutki wojny.

36. Podkreśla rolę, jaką odgrywają europejskie organizacje społeczeństwa obywatelskiego, aktywne w dziedzinie poszukiwania rozwiązań pokojowych i podejmujące aktywne działania w kontekście różnorodnych konsekwencji kryzysu ukraińskiego ze społecznego, humanitarnego, gospodarczego i politycznego punktu widzenia, oraz znaczenie zapewnienia im kompleksowego wsparcia i pomocy za pośrednictwem opracowanych specjalnie w tym celu programów finansowanych przez UE.

37. Wyraża uznanie dla wkładu organizacji społeczeństwa obywatelskiego państw członkowskich UE w udzielanie ukraińskim uchodźcom wsparcia przewyższającego pomoc świadczoną przez odpowiednie władze publiczne. Wzywa państwa członkowskie do zdecydowanego zwiększenia organizacyjnego i finansowego wsparcia udzielanego tym organizacjom, w tym wsparcia z funduszy unijnych.

38. Zaleca włączenie młodzieży uciekającej z Ukrainy do programów wymiany uniwersyteckiej UE i podkreśla znaczenie mobilizacji młodych ludzi w Europie, którzy wspierają wartości europejskie, oraz wzmocnienia ich zdolności. Zachęca do tworzenia partnerstw między unijnymi i ukraińskimi krajowymi radami młodzieży, a także do wymiany między UE a młodymi ludźmi z Ukrainy i organizacjami młodzieżowymi. Współpraca mogłaby obejmować organizację wydarzeń poświęconego aktywności młodzieży i jej roli w przyszłej odbudowie Ukrainy.

^(?) Rezolucja Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wojna w Ukrainie i jej skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe” (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 1).

39. Wzywa do wspierania banków żywności odgrywających kluczową rolę w podejmowaniu wyzwań i przewyżczeniu przeszkód związanych z przekazywaniem darowizn żywności, ponieważ pomoc żywnościowa stała się kluczowa dla zaspokajania nadzwyczajnych potrzeb ludności Ukrainy i uchodźców z tego kraju.
40. Podkreśla potrzebę dalszego międzynarodowego wsparcia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego z Ukrainy i innych krajów, walczących o ochronę środowiska i przyznaje, że konflikt będzie miał poważny wpływ na środowisko.
41. Podkreśla potrzebę zwiększenia wsparcia dla niezależnych, wysokiej jakości mediów i podmiotów weryfikujących fakty, w tym w sąsiedztwie UE, ponieważ mają one kluczowe znaczenie dla wzmocnienia odporności na propagandę i dezinformację. Wzywa UE do przeprowadzenia bardziej zdecydowanej kampanii antypropagandowej, zwłaszcza w państwach trzecich w Afryce i Azji w celu przeciwdziałania wojnie dezinformacyjnej.
42. Jest głęboko zaniepokojony sytuacją niezależnego społeczeństwa obywatelskiego w Rosji, a także mediów i dziennikarzy dostarczających obywatelom Rosji alternatywnych źródeł informacji w celu zwalczania rosyjskiej propagandy. Apeluje o wsparcie UE dla tych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i osób, które chcą kontynuować swoją działalność w Rosji, a także o wize humanitarne dla działaczy społeczeństwa obywatelskiego chcących opuścić ten kraj. Zwraca uwagę, że część organizacji rosyjskich pomaga Ukraińcom przesiedlonym do Rosji w dotarciu do UE lub zachodniej części Ukrainy oraz że organizacje te potrzebują specjalnego wsparcia, aby uzyskać wize dla ukraińskich uchodźców chcących opuścić Rosję.
43. Zobowiązuje się do zacieśnienia współpracy i wymiany z ukraińskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, do dalszego opowiadania się za utrzymaniem solidarności i szczodrości UE w stosunku do Ukrainy. Jest gotowy udostępnić UE i władzom ukraińskim swoją wiedzę fachową na temat konsolidacji dialogu społecznego i obywatelskiego. W tym celu EKES zorganizuje 19 lipca w Krakowie wydarzenie z udziałem ukraińskiego społeczeństwa obywatelskiego i społeczeństwa obywatelskiego UE.

Bruksela, dnia 16 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

570. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Europejski przemysł meblarski –
odbudowa w kierunku innowacyjnej i ekologicznej gospodarki o obiegu zamkniętym”**

(opinia z inicjatywy własnej)

(2022/C 365/02)

Sprawozdawca: **Anastasis YIAPANIS**

Współsprawozdawca: **Rolf GEHRING**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	21.10.2021
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez sekcję	13.5.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	207/1/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. W Europie istnieje bardzo dynamiczna branża meblarska o dużej różnorodności pod względem procesów pracy i wielkości przedsiębiorstw, a także wzornictwa. Sektor ten obejmuje cały cykl życia i oferuje dobre możliwości przyjęcia podejścia zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju i przejścia na modele gospodarcze o obiegu zamkniętym.

1.2. Przedsiębiorstwa europejskie muszą przestrzegać rygorystycznych przepisów w zakresie ochrony środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa oraz dotyczących produktów, co oczywiście zwiększa koszty operacyjne. Międzynarodową konkurencję zakłócają dotacje rządowe oferowane zewnętrznym konkurentom i nieuczciwe praktyki stosowane w celu uzyskania dostępu do rynku, w szczególności przez podmioty gospodarcze z Azji.

1.3. EKES pragnie podkreślić, że właściwa równowaga między wzrostem gospodarczym, zrównoważonym rozwojem i dobrostanem społecznym jest słusznym celem, jeśli chodzi o przyszłość unijnego sektora meblarskiego. Uważa, że przedsiębiorstwa potrzebują spójnych ram prawnych dotyczących własności intelektualnej, które chronią ich interesy i są dostosowane do transformacji ekologicznej i cyfrowej.

1.4. EKES zdecydowanie opowiada się za tym, by wszystkie importowane wyroby meblarskie musiały być w pełni zgodne z przepisami UE, w tym by respektowano obowiązki w zakresie informowania konsumentów. Apeluje ponadto o spójne prawodawstwo UE, które narzuca standardowe formaty etykiet dla wszystkich produktów.

1.5. Ponieważ przemysł meblarski wykorzystuje wiele surowców, zasadnicze znaczenie mają dla niego niezawodny i nieograniczony dostęp do zasobów wysokiej jakości oraz solidne łańcuchy wartości. Ponadto, jako że zapotrzebowanie na drewno, które jest głównym surowcem dla przemysłu meblarskiego, stale rośnie, EKES uważa, że niezwykle istotna jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury leśnej oraz jej zrównoważoności, a także poprawa umiejętności i technologii.

1.6. EKES uważa, że drewno produkowane w Europie jest bardzo ważnym zasobem, który należy wykorzystać do wytwarzania produktów o wysokiej wartości dodanej. Sądzi, że wywóz surowca drzewnego nie ma sensu z gospodarczego punktu widzenia, i wzywa do wprowadzenia instrumentów ochrony handlu chroniących lokalnych producentów mebli.

1.7. Ponadto Komitet wzywa państwa członkowskie, by zniosły dotacje i inne zachęty do spalania drewna do celów energetycznych oraz promowały zasadę kaskadowego wykorzystania.

1.8. EKES pragnie zaapelować o obniżenie lub zniesienie ceł na przywożone drzewne surowce pierwotne i wtórne. Ponadto wnosi, by decydenci zadbali o egzekwowanie kryteriów zrównoważonego rozwoju zawartych w umowach handlowych oraz o uwzględnianie przy przywozie kryteriów weryfikacji dotyczących warunków pracy, wolności zrzeszania się i sprawiedliwego traktowania pracowników. Domaga się, by prawa człowieka były częścią procedur należytej staranności, przy pełnym poszanowaniu konwencji MOP dotyczących praw człowieka i praw pracowniczych.

1.9. Branża meblarska musi być częścią inicjatywy dotyczącej nowego Europejskiego Bauhausu ⁽¹⁾ i przyczynić się do tworzenia zrównoważonych i sprzyjających włączeniu społecznemu produktów na potrzeby nowego sposobu życia, w którym zrównoważony rozwój harmonizuje ze stylem życia.

1.10. Porozumienie partnerów społecznych w sprawie ograniczenia stosowania formaldehydu w produkcji paneli jest doskonałym przykładem tego, w jaki sposób dobrowolne porozumienia partnerów społecznych na szczeblu europejskim mogą również przyczynić się do zmniejszenia zagrożeń dla zdrowia. Ponadto Komitet wzywa do opracowania zrównoważonych i w pełni nadających się do recyklingu opakowań i opowiada się za zmianą dyrektywy 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych ⁽²⁾.

1.11. EKES uważa, że konieczne jest szybkie przejście od liniowego przepływu materiałów i energii do modelu opartego na obiegu zamkniętym, aby umożliwić odzyskiwanie wartości z produktów oraz zapewnić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy.

1.12. Komitet postrzega jako istotne, by producenci mebli projektowali swoje produkty w taki sposób, aby umożliwić odzyskiwanie wartości i ułatwić ponowne użycie, naprawę, odnawianie i recykling. System rozszerzonej odpowiedzialności producenta w sektorze meblarskim może zwiększyć możliwości ponownego użycia i recyklingu w Unii. Ponadto Komitet wzywa do wprowadzenia w prawodawstwie europejskim zakazu umieszczania mebli na składowiskach odpadów, co zwiększy poziom odzysku i ponownego użycia cennych materiałów.

1.13. Sektor ten potrzebuje wysoko wykwalifikowanej siły roboczej i musi stać się bardziej atrakcyjny dla młodszego pokolenia. Musi dążyć do ciągłej poprawy warunków pracy, tworząc jednocześnie możliwości szkoleniowe i skupiając się na motywowaniu specjalistów wysoko wykwalifikowanych i specjalistów w dziedzinie technologii cyfrowych do pracy w tym sektorze.

1.14. Komitet wzywa europejskich prawodawców do aktywnego wspierania transnarodowych inicjatyw podnoszących jakość wszystkich form przygotowania zawodowego w sektorze meblarskim. Ambitniejszy program Erasmus dla praktykantów przyczyniłby się do lepszego przekazywania bogatej i zróżnicowanej tradycji oraz do wzmocnienia innowacyjnego potencjału produkcji mebli w Europie.

1.15. Programy edukacyjne, inicjatywy w zakresie uczenia się przez całe życie i szkolenia zawodowe muszą być opracowywane przy aktywnym zaangażowaniu partnerów społecznych, instytucji edukacyjnych i innych odpowiednich organizacji pozarządowych. Zasadnicze znaczenie ma przygotowanie siły roboczej na przyszłe wyzwania w tym sektorze.

1.16. EKES wzywa do inwestowania w umiejętności, wzory, kreatywność i rozwój łańcucha wartości oraz do poprawy dostępu producentów mebli do programów finansowania badań, rozwoju i innowacji. MŚP muszą dysponować odpowiednimi zasobami, aby móc analizować rozwój swej działalności w sposób innowacyjny, zrównoważony i oparty na obiegu zamkniętym.

1.17. Komitet uważa, że pozytywny wpływ na realizację celów dotyczących transformacji ekologicznej może mieć tworzenie popytu na używane meble i wspieranie podmiotów nienastawionych na zysk zaangażowanych w proces recyklingu lub upcyklingu używanych mebli.

1.18. Ponadto EKES wzywa do stworzenia europejskiej platformy, która obejmowałaby przedsiębiorstwa, partnerów społecznych, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytuty badawcze, szkoły wyższe i inne zainteresowane strony oraz promowała rozwój przedsiębiorczości w branży meblarskiej.

⁽¹⁾ „Nowy Europejski Bauhaus: piękno, zrównoważoność, wspólnota”, COM(2021) 573 final.

⁽²⁾ Dz.U. L 365 z 31.12.1994, s. 10.

2. Uwagi wstępne

2.1. Nowa strategia przemysłowa dla Europy⁽³⁾ koncentruje się na nieodwracalnym i stopniowym przechodzeniu na zrównoważony system gospodarczy, który nikogo nie pozostawia w tyle, obejmuje cyfryzację i rozwój ekologiczny oraz buduje partnerstwa między przemysłem, partnerami społecznymi, organami publicznymi i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

2.2. W Europie istnieje dynamiczna branża meblarska o dużej różnorodności pod względem procesów pracy i wielkości przedsiębiorstw. Jest to zasadniczo sektor wymagający znacznych nakładów pracy, a łańcuchy wartości są w nim nadal lokalne lub regionalne, w dużym stopniu zdominowane przez MŚP i mikroprzedsiębiorstwa. Sektor zatrudnia około 1 mln pracowników i odpowiada za jedną czwartą całkowitej światowej produkcji mebli⁽⁴⁾.

2.3. Branża meblarska obejmuje cały cykl życia: surowce, przetwarzanie, wykorzystanie, konserwacja, ponowne użycie, recykling, biomasa do produkcji energii. Stwarza zatem dobre możliwości przyjęcia podejścia zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju i przejścia na modele gospodarcze o obiegu zamkniętym.

2.4. Pandemia COVID-19 mocno uderzyła w sektor meblarski, a zwłaszcza w transgraniczne łańcuchy wartości, które poważnie ucierpiały wskutek wielu ograniczeń w swobodnym przepływie towarów i osób. Pokazało to znaczenie zintegrowanego i dobrze funkcjonującego jednolitego rynku.

3. Konkurencyjność

3.1. Różnorodność krajowych przepisów, norm, systemów certyfikacji i wymogów dotyczących etykietowania stanowi barierę dla producentów unijnych i pociąga za sobą nieproporcjonalne koszty dla przedsiębiorstw. Normalizacja i ogólnounijne zharmonizowane przepisy mogą przyczynić się do zminimalizowania barier oraz do zapewnienia pewności i wspólnego rozumienia wszystkim uczestnikom rynku.

3.2. Niedawny wzrost cen energii w Europie negatywnie wpływa na konkurencyjność sektora i nakłada się na problem dostępności materiałów i wzrostu cen surowców.

3.3. Konkurencja na rynku międzynarodowym rośnie, a dodatkowo przedsiębiorstwa z państw trzecich czasami stosują nieuczciwe praktyki, aby zyskać dostęp do rynku – zwłaszcza podmioty gospodarcze z Azji, które w niektórych przypadkach są dotowane przez rządy swych państw. Ponadto przedsiębiorstwa europejskie muszą przestrzegać bardziej rygorystycznych przepisów w zakresie ochrony środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa oraz dotyczących produktów, co oczywiście zwiększa koszty operacyjne. Niskie normy środowiskowe w państwach trzecich również stawiają europejskie wyroby meblarskie wyprodukowane z prawdziwego drewna w niekorzystnej sytuacji. EKES uważa, że aspekty te zakłócają konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw konkurujących na rynkach światowych.

3.4. Jeśli chodzi o rynek wewnętrzny, EKES zdecydowanie opowiada się za tym, by wszystkie przywożone wyroby meblarskie musiały być w pełni zgodne z przepisami UE, w tym by respektowano obowiązki w zakresie informowania konsumentów, takie jak odpowiednie etykietowanie produktów dla konsumentów. Wzywa ponadto do przyjęcia spójnego prawodawstwa UE nakładającego wymóg, by wyrobom branży meblarskiej towarzyszyły informacje przedstawiane na etykietach o standardowym formacie, np. kraj pochodzenia, zastosowane materiały, jasne oznaczenie wszystkich części składowych produktu, bezpieczeństwo produktu, trwałość, instrukcja użytkowania, czyszczenia i konserwacji, gwarancja na produkt itp. Nasilone działania w zakresie nadzoru rynku, służące ocenie jakości przywożonych mebli, muszą zapewniać informowanie konsumentów i równe warunki działania dla lokalnych producentów z UE.

3.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji dotyczącą cyfrowych paszportów produktów będącą częścią przyszłej inicjatywy dotyczącej zrównoważonych produktów⁽⁵⁾. Narzędzia te, o ile są dobrze zaprojektowane i zharmonizowane, mogą stymulować gospodarkę o obiegu zamkniętym dzięki przekazywaniu informacji na temat produktów w łańcuchach wartości oraz, między innymi, pobudzaniu popytu w obiegu zamkniętym i dostarczaniu konsumentom informacji niezbędnych do dokonywania świadomych wyborów.

3.6. Producenci z państw trzecich nadrabiają zaległości technologiczne, zatem ta przewaga konkurencyjna UE traci znaczenie. W związku z tym potrzebne są nowe modele biznesowe łączące konkurencyjność ze zrównoważonym rozwojem i zapewniające lokalnym producentom dostęp do rynku.

3.7. Sektor ten jest również bardzo wrażliwy na ochronę praw własności intelektualnej, zwłaszcza że jakość, innowacje i wzornictwo nadal stanowią główną przewagę konkurencyjną UE. Komitet uważa, że przedsiębiorstwa potrzebują spójnych ram prawnych, które chronią ich interesy i są dostosowane do transformacji ekologicznej i cyfrowej.

⁽³⁾ „Nowa strategia przemysłowa dla Europy”, COM(2020) 102 final.

⁽⁴⁾ KE – Rynek Wewnętrzny, Przemysł, Przedsiębiorczość i MŚP.

⁽⁵⁾ Inicjatywa dotycząca zrównoważonych produktów.

3.8. EKES pragnie podkreślić, że właściwa równowaga między wzrostem gospodarczym, zrównoważonym rozwojem i dobrostanem społecznym jest słusznym celem, jeśli chodzi o przyszłość unijnego sektora meblarskiego i ogólnie unijnej gospodarki.

4. Dostęp do surowców

4.1. Sektor meblarski wykorzystuje wiele surowców w procesie produkcji (np. drewno, trzcinę, skórę, metal, tworzywa sztuczne, tekstylia, szkło, pianki itp.). Niezawodny i nieograniczony dostęp do surowców wysokiej jakości ma kluczowe znaczenie dla producentów europejskich i EKES wzywa do wzmocnienia łańcuchów wartości, które umożliwiłyby rozkwit przemysłu. Apeluje ponadto o odpowiednie etykietowanie dla konsumentów materiałów nieдрzewnych wprowadzanych na rynek europejski, co pomoże chronić europejski przemysł meblarski przed tanimi i często niezrównoważonymi surowcami pochodzącymi z państw trzecich.

4.2. Drewno jest jednym z najłatwiej dostępnych i naturalnie odnawialnych surowców. Popyt stale się zwiększa, a cena surowców, które są zgodne z przepisami i normami UE, także rośnie i powoduje dodatkową presję. Aby sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na drewno na rynku wewnętrznym, trzeba koniecznie rozbudować i zmodernizować infrastrukturę leśną oraz jej zrównoważoność, a także poprawić umiejętności, technologie i logistykę podmiotów zajmujących się pozyskiwaniem drewna.

4.3. Komitet jest zaniepokojony ogólnym spadkiem dostępności głównego surowca dla branży i wzrostem cen wynikającym z różnorodności zastosowań surowca, zwłaszcza do produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Uważa, że przemysł meblarski i przemysł drzewny zapewniają znacznie większe korzyści pod względem wartości dodanej i zatrudnienia niż bezpośrednie spalanie drewna, wzywa państwa członkowskie do zniesienia dotacji i innych zachęt do spalania drewna w celach energetycznych oraz ponownie apeluje o „promowanie zasady wykorzystywania kaskadowego (wytwarzanie produktów, ponowne wykorzystywanie, naprawa i recykling, wykorzystanie wartości energetycznej)”⁽⁶⁾. Proponuje również, by intensywniej promować europejskie drewno na rynku wewnętrznym poprzez zwiększenie widoczności i wykorzystania autentycznych produktów i mebli z drewna.

4.4. Ponadto subsydia oferowane nabywcom europejskiego drewna spoza UE tworzą zakłócenia po stronie popytowej. EKES wzywa do wprowadzenia instrumentów ochrony handlu chroniących lokalnych producentów mebli i jest przekonany, że wywóz surowca drzewnego nie ma sensu z gospodarczego punktu widzenia.

4.5. Jeżeli chodzi o przywóz drewna, jest niezwykle ważne, aby umowy handlowe UE ułatwiały dostęp do pierwotnych zasobów drzewnych spoza UE. W tym kontekście EKES pragnie zaapelować o obniżenie lub zniesienie ceł na przywożone drzewne surowce pierwotne i wtórne. Ponadto systemy certyfikacji drewna przywożonego z niektórych krajów nie są w pełni skuteczne. Komitet apeluje, by decydenci zadbali o egzekwowanie kryteriów zrównoważonego rozwoju zawartych w umowach handlowych oraz o uwzględnianie przy przywozie kryteriów weryfikacji dotyczących warunków pracy, wolności zrzeszania się i sprawiedliwego traktowania pracowników. Domaga się, by prawa człowieka były częścią procedur należytej staranności, przy pełnym poszanowaniu konwencji MOP dotyczących praw człowieka i praw pracowniczych. Zapewniłoby to równe warunki działania na rynku.

5. Zrównoważony rozwój i transformacja ekologiczna

5.1. EKES uważa, że komunikat KE pt. „Nowy Europejski Bauhaus” stanowi dla przemysłu meblarskiego doskonałą okazję, by przyczynić się do tworzenia zrównoważonych i przyjaznych włączeniu społecznemu produktów na potrzeby nowego sposobu życia, w którym zrównoważony rozwój harmonizuje ze stylem życia. Ogólna transformacja sektora we wszystkich jego aspektach będzie udana tylko wtedy, gdy zwiększymy aktywny udział pracowników i ich przedstawicieli.

5.2. Komitet odnotowuje rosnącą tendencję poszukiwania przez konsumentów przyjaznych dla środowiska produktów wytwarzanych z poszanowaniem godnych warunków pracy. Ponadto sektor meblarski może poprawić swój wpływ na środowisko, wytwarzając bardziej trwałe produkty i wykorzystując materiały pochodzące z recyklingu lub zrównoważone (takie jak dąb, sosna, akacja itp.) i odzyskane drewno.

5.3. EKES wzywa do stworzenia spójnych europejskich ram prawnych, które zabraniałyby sprzedawania na rynku wewnętrznym produktów zawierających niebezpieczne środki zmniejszające palność. Substancje niebezpieczne należy ponadto zastąpić na przykład piankami na bazie wody, mniej niebezpiecznymi klejami lub substancjami o niskiej zawartości lotnych związków organicznych. Porozumienie partnerów społecznych w sprawie ograniczenia stosowania formaldehydu w produkcji paneli jest doskonałym przykładem tego, w jaki sposób dobrowolne porozumienia partnerów społecznych na szczeblu europejskim mogą również przyczynić się do zmniejszenia zagrożeń dla zdrowia związanych z substancjami niebezpiecznymi.

⁽⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie szans i wyzwań związanych z większą konkurencyjnością europejskiego przemysłu drzewnego i meblarskiego (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 18).

5.4. Komitet wzywa także do wprowadzenia obowiązku stosowania zrównoważonych i w pełni nadających się do recyklingu opakowań i apeluje o zmianę dyrektywy 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych. Uważa również, że zachęty podatkowe mogłyby odegrać ważną rolę w promowaniu projektów związanych ze zrównoważonym rozwojem.

6. Obieg zamknięty

6.1. Zgodnie z ambicjami ogłoszonymi w Europejskim Zielonym Ładzie ⁽⁷⁾ i w planie działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym ⁽⁸⁾ gospodarka UE wykazuje oznaki przestawiania się na obieg zamknięty i wspierania innowacji w kierunku zrównoważonych nowych modeli gospodarczych. Oddzielenie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

6.2. Dane pokazują, że od 80 % do 90 % odpadów meblowych w UE stanowiących stałe odpady komunalne jest spalanych lub umieszczanych na składowiskach. EKES jest szczególnie zaniepokojony brakiem informacji dla konsumentów i dostępności części zamiennych, co zachęca raczej do zakupu nowych mebli niż do działania w obiegu zamkniętym. Wprowadzenie w prawodawstwie europejskim zakazu umieszczania mebli na składowiskach odpadów zwiększyłoby poziom odzysku i ponownego użycia cennych materiałów.

6.3. Jedynym rozwiązaniem pozwalającym przeciwdziałać zmianie klimatu i nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych Ziemi jest szybkie przejście od liniowego przepływu materiałów i energii do modelu opartego na obiegu zamkniętym. Modele gospodarki o obiegu zamkniętym stosowane w sektorze meblarskim są w stanie umożliwić odzyskiwanie wartości z produktów oraz zapewnić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy. EKES podkreśla, że meble, a zwłaszcza autentyczne produkty z drewna, mają kluczowe znaczenie dla składowania dwutlenku węgla, a tym samym skutecznie przyczyniają się do walki ze zmianą klimatu.

6.4. Komitet uważa za istotne, by producenci mebli projektowali swoje produkty w taki sposób, aby umożliwić odzyskiwanie wartości i ułatwić ponowne użycie, naprawę, odnawianie i recykling. Procesy produkcyjne muszą koncentrować się na stymulowaniu zasobooszczędności i efektywności energetycznej oraz obniżaniu kosztów produkcji.

6.5. System rozszerzonej odpowiedzialności producenta w sektorze meblarskim może zwiększyć możliwości ponownego użycia i recyklingu w Unii, promując zachęty dla producentów do uwzględniania wpływu na środowisko, począwszy od etapu projektowania aż po wycofanie produktu z użytku.

7. Edukacja, cyfryzacja i warunki pracy

7.1. Niedawne badanie pokazuje, że większość pracowników w sektorze meblarskim nie posiada kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego ani wiedzy o aspektach gospodarki o obiegu zamkniętym ⁽⁹⁾. Zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą jest jednak wysokie, a branża boryka się z ciągłym starzeniem się siły roboczej i ma trudności z przyciąganiem młodszego pokolenia. Aby zwiększyć atrakcyjność sektora, niezwykle ważną jest stała poprawa warunków pracy (bezpieczeństwo i higiena pracy) oraz możliwości dalszego szkolenia, a także skupienie się na motywowaniu specjalistów wysoko wykwalifikowanych i specjalistów w dziedzinie technologii cyfrowych do podejmowania pracy w branży.

7.2. W porównaniu z innymi częściami świata koszty pracy w UE są nieco wyższe, ale wyższe niż w innych regionach są także wydajność i innowacyjność. EKES wspominał już, że „w celu podniesienia wydajności i utrzymania przewagi nad konkurencją omawiana branża potrzebuje pracowników wyszkolonych w zakresie najnowocześniejszych umiejętności i technologii” ⁽¹⁰⁾.

7.3. Komitet wzywa europejskich prawodawców do aktywnego wspierania transnarodowych inicjatyw podnoszących jakość wszystkich form przygotowania zawodowego w sektorze meblarskim, takich jak na przykład idea europejskich niezbędnych kwalifikacji ⁽¹¹⁾.

7.4. Należy rozwijać podstawowe i ustawiczne kształcenie zawodowe, aby pomagać w nabywaniu umiejętności i nowych kompetencji specyficznych dla tego sektora. Trzeba w to włączyć partnerów społecznych, instytucje edukacyjne i inne odpowiednie organizacje pozarządowe. Przyszłość siły roboczej w sektorze meblarskim to miejsca pracy wymagające znajomości zaawansowanych technologii i specjalistycznej wiedzy, oparte na rzetelnym dialogu społecznym i układach zbiorowych, zapewniające godziwe wynagrodzenie i warunki pracy oraz mogące przyciągnąć młodsze pokolenie.

⁽⁷⁾ COM(2019) 640 final.

⁽⁸⁾ COM(2020) 98 final.

⁽⁹⁾ Innovation in the Furniture Industry in the era of circular economy [Innowacje w przemyśle meblarskim w dobie gospodarki o obiegu zamkniętym].

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie szans i wyzwań związanych z większą konkurencyjnością europejskiego przemysłu drzewnego i meblarskiego (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 18).

⁽¹¹⁾ European Furniture Professions [Europejskie zawody związane z branżą meblarską].

7.5. Ambitniejszy program Erasmus dla praktykantów również przyczyniłby się do lepszego przekazywania bogatej i zróżnicowanej tradycji oraz do wzmocnienia innowacyjnego potencjału produkcji mebli w Europie, a także pomógłby zwiększyć atrakcyjność sektora meblarskiego dla młodych ludzi i całego społeczeństwa. Ponadto EKES zaleca promowanie systemów walidacji wspierających wzajemne uznawanie kwalifikacji.

8. Finansowanie i inwestycje

8.1. Europejskie przedsiębiorstwa potrzebują dostępu do programów finansowania badań, rozwoju i innowacji, które mogą pomóc im w zwiększeniu skali, podniesieniu wydajności oraz wprowadzeniu obiegu zamkniętego i nowych technologii. Potrzebne są również inwestycje w promowanie obiegu zamkniętego, trwałości produktów oraz możliwości ich naprawy lub odnawiania i recyklingu. Ponadto pozytywny wpływ na realizację celów dotyczących transformacji ekologicznej może mieć tworzenie popytu na używane meble i wspieranie podmiotów nienastawionych na zysk zaangażowanych w proces recyklingu lub upcyklingu używanych mebli.

8.2. Dostęp do możliwości finansowania jest jedną z najpoważniejszych słabości w sektorze zdominowanym przez MŚP. Jest niezwykle ważne, aby MŚP dysponowały odpowiednimi zasobami, które pozwolą im analizować rozwój ich działalności w sposób innowacyjny, zrównoważony i oparty na obiegu zamkniętym, oraz aby wspierać MŚP przejściowymi zachętami podatkowymi i niższymi stawkami VAT na meble odnowione i regenerowane.

8.3. Lepsze cechy takie jak wzornictwo, jakość, trwałość czy ergonomia wyrobów meblarskich są w stanie zrównoważyć przewagę cenową producentów z krajów, gdzie wynagrodzenia są niskie. Ponadto innowacje w zakresie wykorzystania materiałów i zaawansowane technologicznie zakłady produkcyjne zapewniają dodatkowy efekt dźwigni w zakresie konkurencyjności. W związku z tym Komitet wzywa do inwestowania we wzornictwo, kreatywność, umiejętności i rozwój łańcucha wartości.

8.4. Wreszcie EKES apeluje o stworzenie europejskiej platformy promującej rozwój biznesu w przemyśle meblarskim oraz ostrożnościowej oceny skutków społecznych wprowadzenia nowych technologii. Platforma ta powinna obejmować przedsiębiorstwa, partnerów społecznych, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytuty badawcze, szkoły wyższe i inne odpowiednie zainteresowane strony oraz zapewniać wsparcie na rzecz wzrostu sektora, podobnie jak europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym⁽¹²⁾, która jest tu doskonałym przykładem.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹²⁾ Europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym.

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

570. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: a) „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Ustanowienie Europejskiej deklaracji praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie«”

(COM(2022) 27 final)

b) „Prawa i zasady cyfrowe”**(opinia rozpoznawcza)**

(2022/C 365/03)

Sprawozdawca: **Philip VON BROCKDORFF**Współsprawozdawczyni: **Violeta JELIĆ**

Wniosek o konsultację	a) Komisja Europejska, 2.5.2022 b) prezydencja czeska, 26.1.2022
Podstawa prawna	a) art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej b) art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	181/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES zwraca uwagę na silne powiązania między „Drogą ku cyfrowej dekadzie” a deklaracją praw i zasad cyfrowych, przy czym pierwsza z nich kładzie nacisk na cele ilościowe, a druga na jakościowe. EKES uważa, że oba te elementy mają duże znaczenie dla ułatwienia transformacji cyfrowej w społeczeństwie i gospodarce.

1.2. EKES uważa, że deklaracja powinna działać na rzecz zrównoważonego rozwoju jako całości. Powodzenie transformacji cyfrowej to połączenie korzyści gospodarczych, społecznych i środowiskowych wynikających z jej wkładu w większą konkurencyjność, dobrobyt, miejsca pracy, dobrostan i przejście na bezemisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym, czemu towarzyszy zapobieganie niepożądanym zagrożeniom, jakie taka transformacja może stwarzać dla społeczeństwa, i minimalizacja tych zagrożeń.

1.3. EKES uważa, że zajęcie się umiejętnościami cyfrowymi, infrastrukturą cyfrową, przedsiębiorstwami cyfrowymi i cyfrowymi usługami publicznymi ma kluczowe znaczenie dla wspierania odbudowy gospodarczej i wzrostu gospodarczego w Europie, przy jednoczesnym zapewnieniu postępów zgodnie z prawami podstawowymi oraz w sposób ukierunkowany na człowieka i sprzyjający włączeniu społecznemu, bez pozostawiania kogokolwiek w tyle. EKES zaleca również rozważenie wniosków Konferencji w sprawie przyszłości Europy dotyczących transformacji cyfrowej.

1.4. Choć deklaracja ma służyć jako solidne zobowiązanie polityczne, nie wpłynie ona na obecne prawa. EKES uważa, że prawa cyfrowe wynikają z istniejących praw podstawowych i są przez nie definiowane jako część wartości i zasad UE, w ramach których występują różne prawa i wolności, a wartości także ograniczają się wzajemnie.

1.5. Poszczególne zasady i prawa opisane w projekcie deklaracji pokrywają się pod wieloma względami, a mieszanka zasad i praw utrudnia dostrzeżenie istoty treści. W związku z tym absolutnie konieczne jest promowanie zrozumienia ich praktycznego znaczenia. Dotyczy to przedsiębiorstw, pracowników, konsumentów i ogółu społeczeństwa.

1.6. Podstawowe prawa i wartości UE są niezbędne zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i przedsiębiorstw. W deklaracji należy zatem uznać, że większość z nich, zwłaszcza MŚP, stoi w obliczu mniej więcej takich samych wyzwań jak ogół obywateli, jeśli chodzi o dostosowanie się do świata cyfrowego. EKES zwraca również uwagę na wyzwanie, jakim jest uniknięcie przepaści cyfrowej pod względem dostępu do usług publicznych i prywatnych dla osób starszych i zamieszkujących obszary wiejskie.

1.7. EKES podkreśla znaczenie zasad łączności, umiejętności i bezpieczeństwa, które mają zasadnicze znaczenie zarówno dla obywateli, jak i dla przedsiębiorstw, a także dla ogólnego rozwoju gospodarczego i społecznego. Wojna między Rosją a Ukrainą jeszcze bardziej to uwidoczniła, a poza tym zwiększyła potrzebę rozwijania umiejętności obywateli oraz sposobów rozpoznawania i zwalczania dezinformacji.

1.8. EKES podkreśla znaczenie mierzenia i monitorowania postępu cyfrowego i zaleca, by nie powielać narzędzi w tym obszarze. Cele deklaracji należy mierzyć za pomocą konkretnych wskaźników w ramach „Drogi ku cyfrowej dekadzie”, a roczne sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady powinno być uwzględniane w europejskim semestrze.

1.9. Sprawnie funkcjonujący i sprawiedliwy jednolity rynek odgrywa kluczową rolę w rozwoju cyfrowym w UE. EKES uważa zatem, że należy w pełni chronić istotę wolności na jednolitym rynku. Swobodny przepływ danych i własność danych mają coraz większe znaczenie, ponieważ dotyczą nie tylko jednolitego rynku danych jako takiego, ale także są nieodłącznie powiązane z rynkami kapitału, towarów i usług. W deklaracji należy również uwzględnić zasady związane z innowacją i własnością intelektualną oraz z wolnością prowadzenia działalności.

1.10. Jednolity rynek jest również dla UE odskocznią do szerszego wykorzystania rynków zewnętrznych i łańcuchów dostaw oraz odgrywania roli wpływowego i silnego podmiotu na arenie międzynarodowej. Deklarację należy zatem aktywnie promować w kontekście międzynarodowym z wykorzystaniem szerokiego wachlarza narzędzi, od globalnych umów zawieranych przez partnerów społecznych w przedsiębiorstwach międzynarodowych po działania dyplomatyczne i współpracę w zakresie innowacji, umowy handlowe i inwestycyjne oraz warunki finansowania.

2. Wprowadzenie

2.1. Przy okazji ostatniego orędzia o stanie Unii Komisja Europejska przedstawiła „Drogę ku cyfrowej dekadzie”⁽¹⁾. Plan ten ma na celu cyfryzację umiejętności, infrastruktury, przedsiębiorstw i usług publicznych, aby do 2030 r. dokonać transformacji cyfrowej naszego społeczeństwa i gospodarki.

2.2. Równolegle Komisja pracuje nad sfinalizowaniem propozycji wspólnej deklaracji Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji dotyczącej zasad cyfrowych, aby zapewnić odzwierciedlenie europejskich wartości i praw w przestrzeni cyfrowej. Umożliwi to wszystkim korzystanie z możliwości oferowanych przez technologię cyfrową, takich jak powszechny dostęp do internetu, algorytmy respektujące prawa podstawowe dzięki regularnej kontroli algorytmów przeprowadzanej przez niezależne strony trzecie oraz bezpieczne i niezawodne środowisko internetowe.

⁽¹⁾ COM(2021) 574 final.

2.3. Aby zapewnić szybkie dążenie Europy do osiągnięcia celów cyfrowej dekady, proponowane ramy zarządzania przewidują system monitorowania oparty na wzmocnionym indeksie gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI), a sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady będzie służyło jako coroczna ocena transformacji cyfrowej w Europie. Sprawozdanie to będzie w szczególności zawierało następujące elementy: (i) wskazanie obszarów, w których potrzebne są dalsze działania; (ii) analizę luk inwestycyjnych lub innych luk w zasobach oraz podkreślenie działań niezbędnych do zwiększenia suwerenności cyfrowej UE; (iii) ocenę wdrożenia odpowiednich wniosków regulacyjnych i działań podjętych na szczeblu UE i państw członkowskich. Sprawozdanie to będzie również stanowiło okazję do zbadania stopnia przestrzegania zasad cyfrowych, które zostaną określone w przyszłej deklaracji.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES uważa, że „Droga ku cyfrowej dekadzie” jest ważnym krokiem w kierunku wspierania transformacji cyfrowej w UE, gdyż w programie tym uwzględniono przyspieszające tendencje i rosnące potrzeby w zakresie cyfryzacji, które uwypukliła również pandemia. Problemem pozostaje potrzeba zlikwidowania luk w zdolnościach cyfrowych Europy, podobnie jak potrzeba przyjęcia bardziej jednolitego podejścia i inwestowania w duże projekty cyfrowe, aby czerpać korzyści z cyfryzacji.

3.2. EKES uważa, że zwrócenie uwagi na umiejętności cyfrowe, infrastrukturę, przedsiębiorstwa i usługi publiczne ma zasadnicze znaczenie dla wspierania odbudowy gospodarczej i wzrostu gospodarczego w Europie, co jest niezbędne dla poprawy dochodów, poziomu życia i warunków pracy. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby starsze i zamieszkujące obszary wiejskie. Nie mogą one zostać pozostawione samym sobie w procesie transformacji cyfrowej.

3.3. Ponadto udana transformacja cyfrowa sprawi, że Europa znajdzie się w czołówce pod względem globalnych tendencji, zwiększy jej konkurencyjność i ułatwi ustanowienie powszechnych standardów. Oprócz tego technologie cyfrowe są dla UE niezbędnym czynnikiem umożliwiającym osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju określonych w Zielonym Ładzie.

3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja i państwa członkowskie będą ściśle współpracować na rzecz osiągnięcia celów i założeń cyfrowej dekady. W pierwszej kolejności, niezwłocznie po wejściu w życie decyzji ustanawiającej „Drogę ku cyfrowej dekadzie” wspólnie określą one trajektorie rozwoju na szczeblu UE w odniesieniu do każdego z celów. Umożliwi to ocenę postępów w realizacji celów.

3.5. EKES dostrzega, że to na państwach członkowskich spoczywa odpowiedzialność za włączenie ich trajektorii krajowych do strategicznych planów działania na rzecz cyfryzacji, a także do wszelkich obecnych lub planowanych polityk lub instrumentów, które państwa członkowskie zamierzają stosować. Oczywiście nie wszystkie cele cyfrowej dekady wymagają jednakowych wysiłków we wszystkich państwach członkowskich. Część z nich poczyniła znaczne postępy. Ponadto kilka celów wymaga ukierunkowanych wysiłków ze strony niektórych państw członkowskich. EKES uznaje, że potencjalny wkład państw członkowskich w osiągnięcie celów wyznaczonych na szczeblu UE różni się znacznie w niektórych przypadkach, co również należy wziąć pod uwagę. W związku z tym EKES wzywa do opracowania konkretnych kluczowych wskaźników skuteczności działania na szczeblu krajowym w celu monitorowania postępów i zapewnienia osiągnięcia celów.

3.6. EKES oczekuje, że rozważania te zostaną uwzględnione w rocznym sprawozdaniu Komisji z postępów w ramach cyfrowej dekady. W związku z tym z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie, że w ciągu pięciu miesięcy od publikacji sprawozdania Komisja i państwa członkowskie będą ściśle współpracować w celu określenia obszarów, w których postępy są niewystarczające, oraz uzgodnienia środków zapewniających osiągnięcie celów. Również w tym przypadku to państwa członkowskie będą musiały dostosować swoje krajowe strategiczne plany działania w celu uwzględnienia zaleceń zawartych w sprawozdaniu. Zasadnicze znaczenie ma zobowiązanie się do podjęcia działań naprawczych lub realizacji projektów takich jak projekty wielonarodowe.

3.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje również wszystkie narzędzia decyzyjne zaproponowane w celu zapewnienia, by środki podejmowane przez państwa członkowskie były wystarczające do osiągnięcia postępów w realizacji celów cyfrowej dekady. Narzędzia te – obejmujące wzajemną ocenę, zalecenia Komisji, ewentualne dalsze działania na szczeblu UE, ukierunkowany dialog – wydają się bardzo obiecujące, oczywiście przy założeniu, że wszystkie zalecenia będą wykonane.

3.8. W odniesieniu do sprawozdawczości EKES podkreśla potrzebę powiązania celów cyfrowej dekady z europejskim semestrem. Aspekty cyfrowe w europejskim semestrze, a także monitorowanie postępów w transformacji cyfrowej w UE mają zasadnicze znaczenie. EKES popiera propozycję, aby roczne sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady było uwzględniane w europejskim semestrze. Realizacja celów deklaracji powinna być monitorowana za pomocą konkretnych wskaźników mierzących na przykład postępy w zakresie zawodowych umiejętności cyfrowych i umiejętności identyfikacji fałszywych informacji w internecie, a także zmniejszania przepaści cyfrowej i wspierania osób nieposiadających dostępu do usług online. W tym względzie należy również wziąć pod uwagę aspekty związane z Instrumentem na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

3.9. EKES podtrzymuje swoje przychylne stanowisko przyjęte w powiązanej opinii w sprawie projektów wielokrajowych które są projektami na dużą skalę wspierającymi cele transformacji cyfrowej UE. Istotne jest ukierunkowywanie skoordynowanych inwestycji z udziałem co najmniej trzech państw członkowskich oraz, w stosownych przypadkach, innych zainteresowanych stron z sektora publicznego lub wszystkich zainteresowanych stron ze społeczeństwa obywatelskiego⁽²⁾.

3.10. Takie projekty wspierają produktywność i odporność gospodarki UE, dlatego konieczne jest zapewnienie jasnych wytycznych dotyczących sposobu udostępniania środków finansowych na projekty wielokrajowe. Możliwe źródła finansowania obejmują połączenie środków UE i państw członkowskich. Ze strony europejskiej należy wymienić Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności, program „Cyfrowa Europa”, instrument „Łącząc Europę”, program InvestEU, program „Horyzont Europa”, a także Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności. Zdecydowanie zachęca się jednak państwa członkowskie do wnoszenia wkładu w projekty wielokrajowe, które EKES uważa za kluczowe dla skuteczniejszej i bardziej skoordynowanej transformacji cyfrowej w Europie.

3.11. EKES uważa, że rentowność projektów wielokrajowych powinna być regularnie oceniana i z zadowoleniem przyjmuje propozycję, by Komisja doradzała i w stosownych przypadkach udzielała odpowiednich wskazówek w celu wsparcia realizacji projektów wielokrajowych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Propozycje Komisji stanowią podstawę i argument przemawiający za sporządzeniem i podpisaniem wspólnej deklaracji przez Parlament Europejski, Radę i Komisję. Zdaniem EKES-u deklaracja łącząca w jednym dokumencie różne zasady związane z transformacją cyfrową byłaby użytecznym punktem odniesienia w kontekście wdrażania cyfrowego kompasu i „Drogi ku cyfrowej dekadzie”. W najlepszym przypadku deklaracja ta wzmocniłaby zaufanie obywateli i przedsiębiorstw. Wymaga to jasnego i łatwo zrozumiałego tekstu oraz jasnej i łatwo zrozumiałej komunikacji.

4.2. Choć deklaracja ta ma charakter polityczny i nie jest jako taka prawnie wiążąca, stanowiłaby solidny punkt odniesienia i wytyczne dla przyszłych środków politycznych. Jak stwierdzono w komunikacie, deklaracja nie miałaby wpływu na obecne prawa. W związku z tym wszelkie inne środki na niej oparte powinny należycie uwzględniać istniejące instrumenty prawne i inne.

4.3. Ważne jest również wzmocnienie gamy instrumentów i środków, które przyczyniają się do realizacji deklaracji. Na przykład absolutnie konieczne jest podnoszenie świadomości na temat praktycznego znaczenia zasad i promowanie ich zrozumienia. Dotyczy to przedsiębiorstw, pracowników, konsumentów i ogółu społeczeństwa.

4.4. Uzasadnione jest wykorzystanie istniejących mechanizmów do monitorowania, w jaki sposób zasady te będą i są już stosowane w praktyce. Proponowany mechanizm zarządzania „Drogą ku cyfrowej dekadzie” i jego ogólne cele są w tym względzie najistotniejsze. Ponadto warto śledzić postrzeganie tych rozwiązań przez obywateli za pomocą badań Eurobarometr.

4.5. W kilku wcześniejszych opiniach EKES podkreślał znaczenie transformacji cyfrowej odbywającej się w sposób ukierunkowany na człowieka, sprzyjający włączeniu społecznemu i zrównoważony, a deklaracja stanowiłaby istotne odniesienie do tego celu. Odpowiednie cele zostały również uwzględnione w „Drodze ku cyfrowej dekadzie”, a EKES uważa, że stanowią one ramy jakościowe dla celów ilościowych określonych w omawianym dokumencie oraz celów cyfrowego kompasu⁽³⁾.

4.6. Poszczególne zasady i prawa opisane w projekcie deklaracji pokrywają się pod wieloma względami i obejmują różne rodzaje aspektów, przy czym niektóre z nich są dość szczegółowe. Utrudnia to dostrzeżenie istoty treści. Połączenie zasad i praw jeszcze bardziej zaciera przekaz. Pierwotny zestaw zasad cyfrowych, który Komisja przedstawiła do celów konsultacji, był jaśniejszy i bardziej zrozumiały, a tym samym stanowił lepsze podejście, przy wykorzystaniu wzbogacających elementów pochodzących z konsultacji.

(2) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).

(3) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).

4.7. EKES jest zdania, że prawa cyfrowe wynikają z istniejących praw podstawowych i są przez nie definiowane. Są one częścią wartości i zasad UE stanowiących wielopoziomową i wielowymiarową całość, w której współistnieją różne prawa i wolności, a wartości wyznaczają również granice i zapewniają sprawiedliwą równowagę. Dotyczy to na przykład zasad wolności słowa i niedyskryminacji w kontekście nawoływania do nienawiści, które to zjawisko jest coraz powszechniejsze w internecie.

4.8. EKES uważa, że zasady cyfrowe powinny mieć zastosowanie do wszystkich celów zrównoważonego rozwoju. Wydaje się jednak, że zasada zrównoważoności rozwoju zawarta w projekcie deklaracji odnosi się przede wszystkim do zrównoważenia środowiskowego, podczas gdy pozostałe pięć zasad koncentruje się przede wszystkim na zrównoważonym rozwoju społecznym. EKES uważa, że przy opracowywaniu i wykorzystywaniu technologii cyfrowych należy uwzględnić zrównoważoność na dwa sposoby: przez ograniczanie do minimum szkodliwego wpływu technologii i przez maksymalizację ich pozytywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Udana transformacja cyfrowa oznacza zatem połączenie korzyści gospodarczych, społecznych i środowiskowych wynikających z przyczyniania się do większej konkurencyjności, poprawy dobrobytu i dobrostanu, tworzenia miejsc pracy oraz do przejścia na zeroemisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym.

4.9. Podstawowe prawa i wartości UE są niezbędne zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i przedsiębiorstw. Większość aspektów uwzględnionych w projekcie ma znaczenie nie tylko dla ogółu społeczeństwa, ale również dla przedsiębiorców, w tym przedsiębiorstw gospodarki społecznej, i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W deklaracji należy zatem uznać, że większość z nich, zwłaszcza MŚP, stoi w obliczu mniej więcej takich samych wyzwań jak ogół obywateli, jeśli chodzi o dostosowanie się do świata cyfrowego.

4.10. EKES jest zdania, że należy również położyć większy nacisk na zwiększenie korzyści płynących z transformacji cyfrowej, w tym dobrobytu gospodarczego. Podkreśla to znaczenie zasad związanych z łącznością, umiejętnościami i bezpieczeństwem, które są niezbędne dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Oprócz zasad zaproponowanych w projekcie deklaracji zasady innowacyjności i własności intelektualnej oraz wolność prowadzenia działalności gospodarczej mają ogromne znaczenie dla przedsiębiorstw w świecie cyfrowym i powinny zostać uwzględnione w deklaracji

4.11. Wojna między Rosją a Ukrainą uwypukliła znaczenie właściwego funkcjonowania połączeń cyfrowych i cyberbezpieczeństwa na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach społeczeństwa, a także w relacjach międzynarodowych. Wzmocniła również potrzebę rozwijania umiejętności obywateli oraz sposobów rozpoznawania i zwalczania dezinformacji.

4.12. EKES podkreślił już znaczenie suwerenności cyfrowej jako głównego filaru rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego Europy oraz wyraźnie wskazał, że suwerenność ta musi opierać się na globalnej konkurencyjności i na silnej współpracy między państwami członkowskimi. Jest to niezbędny warunek wstępny tego, by UE stała się punktem odniesienia na arenie międzynarodowej, w tym w kontekście niezawodności technologii cyfrowych. Jeśli chodzi w szczególności o hosting danych Europejczyków, EKES podkreśla potrzebę ukończenia projektu europejskiej chmury obliczeniowej Gaia X, który zwiększyłby zaufanie obywateli europejskich, wspierając w ten sposób przepływ danych (*).

4.13. Sprawnie funkcjonujący i sprawiedliwy jednolity rynek odgrywa kluczową rolę w rozwoju cyfrowym w UE. EKES uważa zatem, że należy w pełni chronić istotę wolności na jednolitym rynku. Swobodny przepływ i własność danych mają coraz większe znaczenie, ponieważ dotyczą nie tylko jednolitego rynku danych jako takiego, ale także są nieodłącznie powiązane z rynkami kapitału, towarów i usług.

4.14. Jednolity rynek jest również dla UE punktem wyjścia i odskocznią do szerszego wykorzystania rynków zewnętrznych i łańcuchów dostaw oraz stania się wpływowym i silnym podmiotem na arenie międzynarodowej. Deklarację należy zatem aktywnie promować w kontekście międzynarodowym. Chociaż nie można „eksportować wartości”, UE ma potencjał wywierania globalnego wpływu za pomocą szerokiego wachlarza narzędzi, od globalnych umów zawieranych przez partnerów społecznych w przedsiębiorstwach międzynarodowych po działania dyplomatyczne, współpracę w zakresie innowacji, umowy handlowe i inwestycyjne oraz warunki finansowania. Dotyczy to zarówno dwustronnych, jak i wielostronnych stosunków zewnętrznych.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

(*) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zharmonizowanych przepisów dotyczących sprawliwego dostępu do danych i ich wykorzystywania (akt w sprawie danych)”

(COM(2022) 68 final – 2022/0047 (COD))

(2022/C 365/04)

Sprawozdawca: **Marinel Dănuț MURESAN**

Współsprawozdawca: **Maurizio MENSI**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 23.3.2022 Rada, 29.3.2022
Podstawa prawna	Art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	184/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje akt w sprawie danych i podkreśla potrzebę jego wdrożenia bez jakiegokolwiek dyskryminacji względem osób mających trudności w dostępie do internetu lub danych.

1.2. EKES jest zdania, że ochronę danych osobowych, tożsamości cyfrowej i prywatności należy uznać za fundamentalny aspekt zarządzania danymi, bezpośrednio powiązany z kwestią poszanowania godności ludzkiej oraz praw podstawowych. Wobec tego w celu zapewnienia wyraźnej synergii ze wskaźnikami Zielonego Ładu oraz celami zrównoważonego rozwoju (SDG) niezbędne są identyfikowalność, interoperacyjność i multimodalność różnych działań w ramach łańcuchów dostaw.

1.3. EKES za istotne uznaje zagwarantowanie przestrzegania norm bezpieczeństwa i norm etycznych, wielorakich i wystarczających warunków funkcjonalności danych, procedur dotyczących cyberbezpieczeństwa oraz odpowiedniego przechowywania danych na terytorium UE, przy założeniu że osoby fizyczne powinny mieć kontrolę nad generowanymi przez siebie danymi zgodnie z celami strategicznej autonomii i niezależności technologicznej. Administrowanie tak ogromną ilością danych będzie wymagało znaczących zasobów energii, dlatego zalecamy, aby w akcie uwzględniony został wymóg wykorzystywania głównie energii ze źródeł odnawialnych przez podmioty odpowiedzialne za przechowywanie danych.

1.4. Komitet uważa, że użyteczne i ważne jest zapewnienie uczciwej konkurencji oraz uczciwego podziału kosztów i wartości dodanej w łańcuchu dostaw danych obejmującym wszystkie podmioty.

1.5. EKES wskazuje, że ochrona praw obywateli stanowi podstawę systemu społecznego UE oraz że należy zagwarantować konkurencyjność gospodarczą dzięki wysokiemu poziomowi prywatności i bezpieczeństwa, przestrzeganiu norm bezpieczeństwa i norm etycznych, wielorakim i wystarczającym warunkom funkcjonalności danych, procedurom dotyczącym cyberbezpieczeństwa oraz odpowiedniemu przechowywaniu danych w znajdujących się na terenie UE przestrzeniach i certyfikowanych lokalizacjach.

1.6. Komitet sugeruje rozszerzenie zakresu proponowanego rozporządzenia celem objęcia nim wszystkich fizycznych produktów, które pozyskują, generują lub gromadzą dane dotyczące ich działania, wykorzystania lub środowiska i które mogą przekazywać te dane za pośrednictwem publicznie dostępnych usług łączności elektronicznej.

1.7. EKES uważa, że użytkownicy i odbiorcy danych powinni mieć nieograniczony dostęp do danych, które są niezbędne do funkcjonowania, naprawy lub serwisowania produktów skomunikowanych i powiązanych usług. Obejmowałoby to wszystkie surowe dane i metadane, lecz również inne adekwatne zbiory przetworzonych, wygładzonych lub zagregowanych danych.

2. Kontekst

2.1. Komisja Europejska proponuje przyjęcie aktu w sprawie danych, którego celem jest zapewnienie sprawiedliwego podziału wartości uzyskiwanych z danych oraz ulepszenie i zwiększenie skuteczności wykorzystywania danych i dostępu do nich. Wprowadzenie przepisów dotyczących dostępu do danych i ich wykorzystania jest warunkiem wstępnym wykorzystania możliwości, jakie niesie ze sobą epoka cyfrowa, w której żyjemy. Ponadto we wniosku przewidziano sposób zastosowania odpowiednich praw i zwiększenie dostępu do wykorzystywania danych dla konsumentów i przedsiębiorstw oraz zapewniono dostępność danych dla instytucji publicznych, gdy jest to niezbędne. Jego celem jest uwolnienie wartości danych generowanych przez produkty skomunikowane w Europie poprzez usunięcie barier ograniczających dostęp do danych zarówno dla podmiotów z sektora prywatnego, jak i organów sektora publicznego, przy jednoczesnym utrzymaniu zachęty do inwestowania w generowanie danych poprzez zapewnienie twórcom danych wyważonej kontroli nad danymi.

2.2. Wniosek stanowi ostatni horyzontalny element składowy strategii Komisji w zakresie danych i uwzględnia całość unijnego dorobku w dziedzinie polityki cyfrowej, w tym RODO, dyrektywę w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, rozporządzenie w sprawie swobodnego przepływu danych oraz bieżące negocjacje dotyczące aktu w sprawie sztucznej inteligencji, rozporządzenia w sprawie e-prywatności i aktu o usługach cyfrowych. Ponadto ma on na celu osiągnięcie bardziej sprawiedliwego podziału wartości poprzez uregulowanie sytuacji, w których dane wykorzystuje wyłącznie kilka podmiotów. EKES zaleca stworzenie jaśniejszej definicji użytkowników i kategorii danych oraz zagwarantowanie praw użytkowników.

2.3. Wniosek ma na celu: zapewnienie sprawiedliwości w środowisku cyfrowym poprzez umożliwienie konsumentom i przedsiębiorstwom sprawowania większej kontroli nad ich danymi i wyjaśnienie, kto może uzyskiwać dostęp do tych danych i na jakich warunkach; stymulowanie konkurencyjnego rynku danych poprzez „otwarcie” dostępu do bogatych zasobów danych przemysłowych; stworzenie możliwości dla innowacji wykorzystujących potencjał danych; a także zwiększenie dostępności danych dla każdego.

2.4. Dalsze cele wskazane we wniosku to ułatwianie wyraźnej i skutecznej synergii między usługami w chmurze i usługami przetwarzania brzegowego, wdrożenie środków zabezpieczających przed bezprawnym przekazywaniem danych bez powiadomienia przez dostawców usług w chmurze oraz opracowanie norm w zakresie interoperacyjności w odniesieniu do danych, które mają być ponownie wykorzystywane między sektorami. Innym ważnym celem jest zwiększenie wartości dodanej bazy danych, wygenerowanej za pomocą danych i ich przetwarzania, oraz motywowanie różnych podmiotów do udziału we wsparciu rozwoju gospodarki opartej o dane.

2.5. Wniosek będzie miał szeroko zakrojone skutki dla obywateli, przedsiębiorstw i organów publicznych, w UE i poza nią, i mógłby spowodować dogłębną transformację europejskich ram regulacyjnych w dziedzinie danych. Jego celem jest zwiększenie przejrzystości i pewności prawa wokół kwestii udostępniania danych wygenerowanych w wyniku korzystania z niektórych produktów lub usług, a także wdrożenie zasad w celu zapewnienia uczciwego charakteru umów dotyczących udostępniania danych. Tworzy on przewidywalne i odpowiednie ramy dotyczące udostępniania danych przez przedsiębiorstwa konsumentom i między przedsiębiorstwami i ustanawia obowiązki prawne dotyczące udostępniania danych przez ich posiadaczy. Reguluje nieuczciwe postanowienia w umowach między uczestnikami rynku dotyczące dostępu do danych i korzystania z nich.

2.6. W akcie w sprawie danych zaprezentowano spójne podejście do zabezpieczeń danych nieosobowych w kontekście międzynarodowym oraz do interoperacyjności wraz ze znoszeniem różnych barier ograniczających wykorzystywanie i ponowne wykorzystywanie danych.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje i popiera akt w sprawie danych, ponieważ wyjaśnia się w nim, kto może tworzyć wartość za pomocą takich danych i na jakich warunkach, zapewnia się sprawiedliwy podział wartości danych między poszczególne podmioty w gospodarce opartej o dane i w umowach między tymi podmiotami, przy jednoczesnym poszanowaniu uzasadnionych interesów przedsiębiorstw i osób fizycznych, które inwestują w produkty i usługi wykorzystujące dane. Ponadto nowe przepisy wzmacniają pozycję konsumentów i przedsiębiorstw, dając im możliwość wpłynięcia na to, co można zrobić z danymi generowanymi przez ich produkty skomunikowane. W ostatnich latach odnotowano przyspieszony rozwój technologii opartych na danych. Są one wykorzystywane w wielu sektorach gospodarki, a tym samym zapewniają i organizują dostosowany i odpowiedni dostęp do danych. Oprócz wartości dodanej tworzonej przez bazę danych korzyścią wynikającą z aktu w sprawie danych jest zapewnienie innowacyjnego i etycznego wzrostu gospodarczego, który może stworzyć możliwości dla każdego.

3.2. Obecnie wiele MŚP nie ma dostępu do danych, do tworzenia których się przyczyniły, korzystając z urządzeń należących do kategorii internetu rzeczy (IoT) lub powiązanych usług, które posiadają, wynajmują lub leasingują. Co więcej, innowacyjne MŚP i przedsiębiorstwa typu start-up nie tworzą wartości dodanej w postaci nowatorskich produktów i usług uzupełniających dla użytkowników urządzeń IoT ze względu na brak możliwości uzyskania dostępu do danych, które te urządzenia generują. Zmniejsza to efektywność jednolitego rynku cyfrowego.

3.3. Wniosek ustawodawczy ma na celu maksymalne zwiększenie wartości danych w gospodarce poprzez zapewnienie, aby szersze grono zainteresowanych stron uzyskało kontrolę nad swoimi danymi i aby większa ilość danych była dostępna na potrzeby innowacyjnego wykorzystania. W związku z tym we wniosku rozważa się różne innowacyjne narzędzia służące do relokalizacji usług przetwarzania danych na poziomie europejskim i przewiduje się dogłębną transformację istniejących układów sił, które sprzyjają dużym, zasiedziałym przedsiębiorstwom zajmującym się danymi kosztem mniejszych podmiotów europejskich. Celem wniosku jest odwrócenie ostatnich tendencji rynkowych, które doprowadziły do konsolidacji gospodarki cyfrowej i wygenerowały sytuacje monopolu w zakresie danych w różnych sektorach, takich jak ochrona zdrowia i przemysł motoryzacyjny. To stałe zwiększanie się ilości danych wymaga uwagi i uregulowania zakresu nieuczciwych warunków wykorzystywania danych.

3.4. We wniosku poprawia się warunki, na których przedsiębiorstwa i konsumenci mogą korzystać z usług w chmurze i usług przetwarzania brzegowego w UE, ponieważ te ostatnie ułatwiają bezkosztowe przenoszenie danych i aplikacji od jednego dostawcy do drugiego.

3.5. EKES jest zdania, że należy podejmować dalsze działania w celu wzmocnienia gospodarki opartej o dane i zarządzania danymi. W szczególności zwiększenie i wsparcie umiejętności korzystania z danych jest niezwykle potrzebne do konsolidacji i rozwoju gospodarki opartej o dane, tak aby osoby fizyczne i przedsiębiorstwa były świadome oraz zmotywowane do oferowania i zapewniania dostępu do swoich danych w zgodności z odpowiednimi przepisami prawnymi. Stanowi to podstawę zrównoważonego społeczeństwa opartego na danych, jeżeli chodzi o poszanowanie praw podstawowych, praw pracowniczych, zasad demokracji oraz otwartych i inkluzywnych praw.

3.6. Komitet z zadowoleniem przyjmuje przepis dotyczący MŚP, które są odtąd chronione przed nieuczciwymi postanowieniami umownymi dzięki wykazowi jednostronnie narzucanych postanowień umownych, które będą uznawane za nieuczciwe albo w odniesieniu do których będzie się przyjmować domniemanie ich nieuczciwości. Postanowienia, które nie przejdą tej „analizy nieuczciwego charakteru”, nie będą wiążące dla MŚP. W tym zakresie Komisja opracuje i zaleci niewiążące modelowe postanowienia umowne, pomagające MŚP w negocjowaniu bardziej sprawiedliwych, wyważonych umów dotyczących udostępniania danych z przedsiębiorstwami mającymi znacznie silniejszą pozycję negocjacyjną. UE i państwa członkowskie powinny przywiązywać większą wagę do zwiększania zdolności europejskich przedsiębiorstw, w szczególności MŚP i przedsiębiorstw typu start-up, do uczestniczenia w gospodarce opartej o dane w Europie i na świecie oraz do wnoszenia wkładu w tę gospodarkę. Wymaga to większej liczby inwestycji w kształcenie i szkolenie, badania i rozwój oraz wspólne przestrzenie danych wspomagające tworzenie wartości za pomocą danych. Niezbędne jest zapewnienie, aby MŚP dysponowały środkami umożliwiającymi korzystanie z analizy nieuczciwego charakteru i ochronienie się przed nieuczciwymi praktykami umownymi. Modelowe postanowienia umowne przewidziane przez Komisję są niezbędnym narzędziem w tym zakresie, ale trzeba je uzupełnić innymi formami wsparcia zapewnianymi przez właściwe organy krajowe.

3.7. EKES uważa, że lepsza synergia ze wskaźnikami Zielonego Ładu i celami zrównoważonego rozwoju wymaga bardziej sektorowego podejścia w procesie tworzenia wartości dodanej, wykorzystywaniu i ponownym wykorzystywaniu danych. Należy pobudzać i wspierać sektory opóźnione w integracji technologii cyfrowych. Przejrzyste i skuteczne stosowanie rozporządzenia miałyoby istotne znaczenie dla identyfikowalności, interoperacyjności i multimodalności różnych działań w ramach łańcuchów dostaw, na przykład w sektorze transportu. W związku z powyższym przydatne byłoby przyjęcie szczegółowych wytycznych ułatwiających jednolitą interpretację rozporządzenia wśród państw członkowskich.

3.8. EKES popiera prawo instytucji publicznych do dostępu do danych w nagłych przypadkach, jeżeli zezwala na to prawo. Wymaga to jednak uważnego monitorowania, aby uniknąć nadużyć lub zagrożenia dla wartości demokratycznych i praworządności. W sytuacjach nagłych należy brać pod uwagę takie czynniki jak zwiększenie odporności i zapewnienie uczciwej konkurencji, a jednocześnie respektowanie praw człowieka. Ogólnie rzecz biorąc, organy publiczne mają prawo uzyskać dostęp do danych, gdy jest to konieczne do ochrony interesu ogólnego, w sposób proporcjonalny, ograniczający do minimum obciążenia nakładane na osoby fizyczne lub podmioty prawne. Warto byłoby wspierać tworzenie niezależnych, zaufanych organizacji, które mają za zadanie wspieranie dobrowolnego lub obowiązkowego udostępniania danych między przedsiębiorstwami a administracją publiczną z technicznego, umownego, operacyjnego i finansowego punktu widzenia. Takie organizacje mogłyby również funkcjonować jako organy rozstrzygające spory.

3.9. Komitet jest zdania, że we wniosku dotyczącym aktu w sprawie danych powinno się uwzględnić wpływ na rynek pracy. Należy mieć na uwadze, że brakuje nowych umiejętności i kompetencji, w szczególności w przypadku pracowników mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Poprawa warunków pracy, zapewnienie stabilności zatrudnienia i przewidywalności kariery to elementy, które w przyszłości mogą zagwarantować wzmocnienie gospodarki opartej o dane i które należy stale brać pod uwagę.

3.10. EKES z zadowoleniem przyjmuje główny cel przedmiotowego wniosku, jakim jest zapewnienie dostępu do gospodarki opartej o dane i rynku danych bez dyskryminacji, a także zaoferowanie możliwości dostępu wszystkim przedsiębiorstwom i osobom fizycznym, niezależnie od regionu. Wobec tego wskazane jest należyte uwzględnienie zagwarantowania szybkich sieci szerokopasmowych i sieci o dużej przepływności w UE oraz budowy wieloregionalnych infrastruktur internetowych na potrzeby gromadzenia, wykorzystywania i ponownego wykorzystywania danych.

3.11. Komitet uważa, że gwałtowny wzrost i nasilenie zagrożeń cyfrowych, wraz z infrastrukturą publiczną i prywatną wykorzystującą technologie cyfrowe, stanowią ważny bodziec do wzmocnienia kontroli właściwego wdrażania aktu w sprawie danych, w szczególności w zakresie zarządzania danymi.

3.12. EKES jest zdania, że ochrona danych osobowych wraz z ochroną tożsamości cyfrowej oraz prywatności jest zasadniczym aspektem zarządzania danymi, bezpośrednio powiązany z kwestią poszanowania godności ludzkiej oraz praw podstawowych. Z tego względu istotne byłoby uznanie i zagwarantowanie praw własności danych osobowych, aby umożliwić obywatelkom i obywatelom Unii Europejskiej kontrolę nad wykorzystaniem własnych danych⁽¹⁾. Możliwość monitorowania działań w internecie powinna być uzależniona od tego, czy istnieje świadomość dalszego wykorzystywania uzyskanych danych i wyraźna zgoda na takie wykorzystywanie, zgodnie z odpowiednimi przepisami prawnymi.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek dotyczący – zgodnie z potrzebami gospodarki cyfrowej – usunięcia barier ograniczających dobrze funkcjonujący wewnętrzny rynek danych oraz promowania uczciwej wymiany poprzez ustanowienie zharmonizowanych ram. W tym celu konieczne byłoby przestrzeganie unijnych przepisów dotyczących bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa zgodnie z celami strategicznej autonomii i niezależności technologicznej UE.

4.2. Należy też zapewnić wsparcie i pomoc ekonomiczną grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji oraz regionom odizolowanym i mającym utrudniony dostęp do internetu, tak aby mogły one korzystać z możliwości, które stwarza gospodarka oparta o dane.

4.3. EKES podkreśla konieczność dalszego zwiększania przez państwa członkowskie starań na rzecz wspierania przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, w tworzeniu, wzmocnianiu i wykorzystywaniu infrastruktur danych, kompetencji pracowników i wiedzy eksperckiej za pomocą funduszy strukturalnych UE i NextGenerationEU. Należy ulepszyć szkolenia dla MŚP dotyczące cyfryzacji ich działalności. Państwa członkowskie mogłyby również zapewniać dotacje i bodźce podatkowe w tym zakresie.

4.4. Gospodarka oparta o dane może nie tylko zaoferować wysokiej jakości możliwości zatrudnienia, w szczególności dla młodzieży, grup społecznie wrażliwych lub młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (młodzieży NEET), lecz także poprawić warunki pracy. Proces ten przyczyni się do zmniejszenia nierówności cyfrowych oraz zwiększenia konkurencyjności gospodarki opartej o dane na szczeblu europejskim.

4.5. EKES jest przekonany, że kluczowe znaczenie ma zapewnienie uczciwej konkurencji na rynku europejskim między różnymi podmiotami oraz dostępu do danych. W szczególności znaczący i ważny jest uczciwy podział kosztów i wartości dodanej w łańcuchu dostaw danych obejmującym wszystkie podmioty. Należy kontrolować duże przedsiębiorstwa, w szczególności przedsiębiorstwa świadczące usługi w chmurze, które skupiają znaczną władzę rynkową, w celu wyeliminowania różnego rodzaju nadużyć.

4.6. Komitet uważa, że inwestowanie w zdolności zarządcze i operacyjne właściwych organów publicznych ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia właściwego wdrożenia aktu w sprawie danych. Właściwym organom należy przyznać odpowiednią ilość środków finansowych, aby zagwarantować dostateczny poziom zasobów ludzkich, technicznych i finansowych.

4.7. EKES dostrzega wagę modelu opartego na współpracy dla ustanowienia zarządzania danymi i ich wymiany jako instrumentu korzystnego dla mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, samozatrudnionych i przedstawicieli wolnych zawodów⁽²⁾.

4.8. Komitet zwraca uwagę na to, że zapewnienie konkurencyjności gospodarczej UE powinno iść w parze z utrzymaniem pełnej ochrony praw obywateli. W szczególności ważne byłoby zagwarantowanie wysokiego poziomu prywatności i bezpieczeństwa, przestrzegania norm bezpieczeństwa i norm etycznych, wielorakich i wystarczających warunków funkcjonalności danych, procedur dotyczących cyberbezpieczeństwa oraz odpowiedniego przechowywania danych na terenie UE (i należących do UE) w przestrzeniach i certyfikowanych lokalizacjach.

⁽¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego zarządzania danymi (akt w sprawie zarządzania danymi)” (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 38).

⁽²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego zarządzania danymi (akt w sprawie zarządzania danymi)” (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 38).

4.9. EKES proponuje dokonanie oceny rozszerzenia zakresu rozporządzenia celem objęcia nim wszystkich fizycznych produktów, które pozyskują, generują lub gromadzą dane dotyczące ich działania, wykorzystania lub środowiska i które mogą przekazywać te dane za pośrednictwem publicznie dostępnych usług łączności elektronicznej. Oprócz szerokiego spektrum urządzeń podłączonych do internetu rzeczy definicja ta powinna obejmować również komputery osobiste, tablety, smartfony i inne podobne urządzenia podłączone do internetu.

4.10. EKES uważa, że użytkownicy i odbiorcy danych powinni – przy przestrzeganiu praw własności intelektualnej i/lub tajemnic przedsiębiorstwa – mieć nieograniczony dostęp do wszystkich danych, które są niezbędne do funkcjonowania, naprawy lub serwisowania produktów skomunikowanych i powiązanych usług.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Akt w sprawie czipów dla Europy«”

(COM(2022) 45 final)

(2022/C 365/05)

Sprawozdawca: **Heiko WILLEMS**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 2.5.2022
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	203/0/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje cel Komisji Europejskiej, jakim jest wzmocnienie ekosystemu półprzewodników, znaczne zwiększenie odporności i bezpieczeństwa dostaw oraz zmniejszenie zależności zewnętrznych. Akt o czipach jest wyjątkową okazją dla wszystkich państw członkowskich UE do wspólnego działania na rzecz osiągnięcia celu, jakim jest wzmocnienie bazy technologicznej.

1.2. Oprócz kwestii półprzewodników małych rozmiarów (<2 nm) uwzględnić należy potrzeby klientów przemysłowych i mocne strony europejskiej branży półprzewodników, szczególnie odnośnie do półprzewodników mocy i czujników, które są znacznie większe. Biegłość w zakresie produkcji elementów o mniejszych rozmiarach nie jest jedynym czynnikiem decydującym o sukcesie ekosystemu półprzewodników. Szczególne wymogi dotyczące mikroelektroniki będą w przyszłości coraz bardziej zróżnicowane, a ponadto potrzebna będzie coraz większa różnorodność rozwiązań w zakresie czipów, które – niezależnie od ich wielkości – będą musiały mieć charakter przełomowy i innowacyjny. EKES zaleca zatem podejście kompleksowe, oparte przede wszystkim na innowacyjnym ekosystemie półprzewodników.

1.3. Aby ograniczyć niedobór półprzewodników w dłuższej perspektywie, ważne są następujące elementy: dostęp do surowców, zaplecze badawczo-rozwojowe, własność intelektualna i technologiczne know-how oraz dostępność wykwalifikowanej siły roboczej. Wymaga to inwestycji prywatnych i znacznego wsparcia ze strony sektora publicznego. EKES wzywa Komisję do doprecyzowania planów inwestycyjnych, zwłaszcza w odniesieniu do sposobu finansowania inwestycji.

1.4. EKES przyznaje, że promowanie branży półprzewodników jest kluczowym i strategicznym dalekosiężnym projektem UE, który będzie decydował o bezpieczeństwie dostaw i przyszłości Europy jako ośrodka innowacji i miejsca prowadzenia działalności. Niemniej, aby zapewnić efektywność i zrównoważony charakter inwestycji ze środków publicznych, należy zagwarantować rentowność ekonomiczną takich zakładów, przynajmniej w perspektywie średnio-terminowej. Trzeba unikać wyścigu o dotacje, a środki muszą być wydawane efektywnie, bez tworzenia nadwyżek mocy produkcyjnych i zakłóceń rynku.

1.5. EKES jest przekonany, że europejski ekosystem półprzewodników należy wzmocnić z myślą o osiągnięciu otwartej strategicznej autonomii. Łańcuch wartości półprzewodników należy do najbardziej zglobalizowanych. Ze względu na wysoki poziom międzynarodowej współzależności na rynku półprzewodników tworzenie zamkniętego łańcucha wartości w każdej części świata nie miałoby sensu z ekonomicznego punktu widzenia. Jednakże szczególnie wrażliwe segmenty technologiczne, np. ze względu na trudności geopolityczne lub znaczenie strategiczne, powinny otrzymywać wymagane wsparcie.

1.6. Tę globalną zależność te należy również uwzględnić w kontekście przewidywanych środków nadzwyczajnych. Ponieważ Komisja Europejska dąży do zwiększenia odporności Europy, powinna również wzmocnić partnerstwa międzynarodowe.

1.7. EKES ubolewa nad brakiem oceny skutków.

1.8. EKES pragnie zwrócić uwagę na powiązane z tą tematyką opinie ⁽¹⁾.

2. Uwagi ogólne

2.1. W coraz bardziej cyfrowym świecie półprzewodniki są kluczowym komponentem dla wielu różnych sektorów gospodarki i dziedzin życia – zarówno dla przemysłu, jak i konsumentów. W ostatnich latach wartość sprzedaży czipów na całym świecie stale rosła i przewiduje się, że w 2022 r. wzrost ten wyniesie 11 % ⁽²⁾. Półprzewodniki są także niezbędne dla osiągnięcia celów zielonej i cyfrowej transformacji. Postęp technologiczny w tej dziedzinie umożliwi innowacje międzysektorowe w całym łańcuchu wartości.

2.2. Wzrasta także znaczenie geopolityczne półprzewodników. Łańcuch wartości półprzewodników należy do najbardziej zglobalizowanych. Żadne państwo nie posiada pełnej autonomii w całym procesie tworzenia wartości. Z względu na wysokie koszty i złożone etapy produkcji występuje natomiast wysoki poziom podziału pracy i wzajemnych zależności między narodami i regionami. Dlatego EKES stanowczo uważa, że tworzenie zamkniętego łańcucha wartości w każdej części świata nie miałoby sensu z gospodarczego punktu widzenia. Szczegółowa analiza mocnych i słabych stron europejskiego ekosystemu półprzewodników powinna raczej posłużyć jako punkt wyjścia do debaty na temat tego, jak ukierunkowane inwestycje mogłyby zwiększyć odporność Europy. Komisja Europejska powinna równolegle wzmacniać partnerstwa międzynarodowe w ekosystemie półprzewodników, aby stworzyć efekt synergii. Szczególnie wrażliwe segmenty technologiczne, np. ze względu na trudności geopolityczne lub znaczenie strategiczne, powinny jednak otrzymywać wymagane wsparcie, zarówno finansowe, jak i polityczne.

2.3. Zważywszy na rosnące napięcia geopolityczne i wąskie gardła w łańcuchu wartości półprzewodników, niektóre regiony już teraz dokonują ogromnych inwestycji. Na mocy ustawy *CHIPS for America* Stany Zjednoczone planują zainwestować środki w wysokości 52 mld USD w okresie 2021–2026 i wyeliminować krytyczne zależności ⁽³⁾. Chiny uważają sektor półprzewodników za kluczowy z punktu widzenia ukierunkowania ich strategii i do 2025 r. zamierzają uruchomić inwestycje o wartości szacowanej na 150 mld USD ⁽⁴⁾. Ich celem jest uzyskanie zdolności do zaspokajania do tego czasu 70 % własnego zapotrzebowania. Nie wiadomo jednak, czy cel ten jest realistyczny.

2.4. Ze względu na sytuację geopolityczną EKES uważa, że UE powinna pilnie podjąć działania w tej dziedzinie, aby zmniejszyć zależności strategiczne i gospodarcze. W ramach cyfrowego kompasu ⁽⁵⁾ Komisja wyznaczyła cel polegający na zapewnieniu, by do 2030 r. produkcja nowoczesnych i zrównoważonych półprzewodników w Europie stanowiła co najmniej 20 % produkcji światowej. Cel ten został potwierdzony we wniosku dotyczącym programu „Droga ku cyfrowej dekadzie” do 2030 r. ⁽⁶⁾ EKES z zadowoleniem przyjmuje cel Komisji Europejskiej, jakim jest wzmocnienie ekosystemu półprzewodników, znaczne zwiększenie odporności i bezpieczeństwa dostaw oraz zmniejszenie zależności zewnętrznych. Popiera dążenie do odgrywania przez UE znaczącej roli w ekosystemie półprzewodników na całym świecie.

2.5. EKES zwraca uwagę, że kwota 43 mld EUR zaplanowana przez Komisję Europejską to nie są bynajmniej nowe środki. Środki z tego budżetu zostały już w znacznej części przyznane, np. w ramach programów „Horyzont Europa” i „Cyfrowa Europa” i zostaną jedynie przesunięte. Kwotę 43 mld EUR uda się osiągnąć wyłącznie pod warunkiem dokonania znaczących inwestycji prywatnych, które będzie należało jeszcze zabezpieczyć. Jest to znaczna różnica w porównaniu z kwotą 52 mld USD przeznaczoną przez Stany Zjednoczone. Jednocześnie EKES podkreśla, że nie można dopuścić do wyjścia o dotacje i trzeba efektywnie wydatkować środki.

2.6. EKES ubolewa, że nie opracowano oceny skutków dotyczącej komunikatu i powiązanych wniosków.

⁽¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)” (COM(2022) 46 final – 2022/0032 (COD)) (zob. s. 34 niniejszego Dziennika Urzędowego), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Rozporządzenie Rady zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/2085 ustanawiające wspólne przedsięwzięcia w ramach programu »Horyzont Europa« w odniesieniu do Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów” [COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE)] (zob. s. 40 niniejszego Dziennika Urzędowego) i Opinia Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle (CCMI) „Akt w sprawie czipów dla Europy: konsekwencje uchwalenia europejskiego aktu w sprawie czipów dla przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego” (opinia uzupełniająca).

⁽²⁾ IC Insights: <https://www.icinsights.com/news/bulletins/2022-Semiconductor-Sales-To-Grow-11-After-Surging-25-In-2021/>.

⁽³⁾ Senate Passage of USICA Marks Major Step Toward Enacting Needed Semiconductor Investments – Semiconductor Industry Association ([semiconductors.org](https://www.semiconductors.org)).

⁽⁴⁾ A new world under construction: China and semiconductors | McKinsey.

⁽⁵⁾ COM(2021) 118.

⁽⁶⁾ COM(2021) 574.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. W niniejszej części EKES ocenia konkretne aspekty strategicznych celów europejskiej strategii w zakresie czipów.

3.2. Inwestycje oparte na polityce

3.2.1. Aby osiągnąć cele strategii w zakresie czipów, Komisja Europejska zamierza uruchomić środki w wysokości około 43 mld EUR w ramach inwestycji publicznych i prywatnych. Ta kwota uwzględni inwestycje publiczne o wartości 11 mld EUR w ramach inicjatywy „Czipy dla Europy”. Komisja planuje ponadto połączyć różne środki, w tym wsparcie kapitałowe, środki z Funduszu na rzecz Czipów w wysokości 2 mld EUR, kredyty EBI i środki z działań w zakresie mikroelektroniki przewidziane w planach odbudowy i zwiększania odporności oraz z funduszy krajowych lub regionalnych. Komisja wspomina także o wsparciu badań i innowacji w przemyśle za pośrednictwem ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania (projekty IPCEI). EKES zasadniczo popiera te ambitne plany inwestycyjne. Sposób ich finansowania pozostaje jednak niejasny. EKES apeluje do Komisji o doprecyzowanie tych planów.

3.3. Wzmacnianie wiodącej pozycji w dziedzinie badań i technologii

3.3.1. Cel promowania technologii nowej generacji ustanowiono już w ramowym programie dotyczącym badań naukowych „Horyzont Europa”. EKES zdecydowanie popiera ten cel. Zdaniem Komisji Europejskiej, przyszłe prace badawcze wspierane w ramach Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów umożliwią lepsze zaspokojenie potrzeb pionowych gałęzi przemysłu w przyszłości oraz pozwolą sprostać wyzwaniom społecznym i środowiskowym.

3.3.2. Komisja uważa, że wysiłki badawcze powinny koncentrować się na technologiach zapewniających możliwość zmniejszenia wielkości tranzystorów poniżej 2 nm, przełomowych technologiach w dziedzinie sztucznej inteligencji, energooszczędnych procesorach o bardzo małej mocy, nowych materiałach, a także na heterogenicznej i trójwymiarowej integracji różnych materiałów i pojawiających się rozwiązaniach projektowych. EKES zasadniczo przyjmuje to podejście z zadowoleniem i popiera je. Europa jako ośrodek badawczy ma dobre podstawy. Tworzenie własności intelektualnej związanej z produktem w europejskim łańcuchu wartości półprzewodników, także w oparciu o otwartym oprogramowaniu architekturę obliczeniową RISC-V, powinno dodatkowo zwiększyć umiejętności w zakresie rozwiązań z dziedziny półprzewodników dla wielu kluczowych sektorów.

3.3.3. EKES zgadza się z zamiarem propagowania integracji kluczowych funkcji, zrównoważonego zużycia energii, zwiększenia zdolności obliczeniowych i przełomowych technologii, takich jak czipy neuromorficzne i wbudowane dla sztucznej inteligencji (AI), zintegrowana fotonika, grafen i inne technologie oparte na materiałach 2D. Oprócz kwestii małych rozmiarów (< 2 nm) uwzględnić należy potrzeby klientów przemysłowych i mocne strony europejskiej branży półprzewodników, szczególnie odnośnie do półprzewodników mocy i czujników, które są znacznie większe. O ile technologie takie jak AI, uczenie się maszyn, 5G/6G i obliczenia wielkiej skali wymagają czipów o wymiarach 5 nm i mniejszych, produkcja przemysłowa nadal wymaga specjalistycznych czipów o znacznie większych rozmiarach. Europa nie powinna zatem koncentrować się wyłącznie na najmniejszych czipach. EKES stanowczo uważa, że biegłość w produkcji elementów o mniejszych rozmiarach (< 10 nm) nie jest jedynym czynnikiem decydującym o sukcesie ekosystemu półprzewodników. Wręcz przeciwnie, szczególne wymogi dotyczące mikroelektroniki będą w przyszłości coraz bardziej zróżnicowane, a ponadto potrzebna będzie coraz większa różnorodność rozwiązań w zakresie czipów, które – niezależnie od ich wielkości – będą musiały mieć charakter przełomowy i innowacyjny. EKES zaleca zatem podejście kompleksowe, oparte przede wszystkim na potencjale ekosystemu półprzewodników w zakresie innowacji.

3.3.4. EKES popiera badania dotyczące czipów kwantowych i z zadowoleniem przyjmuje zapewnienie finansowania w ramach inicjatywy przewodniej w dziedzinie technologii kwantowych realizowanej w ramach programu „Horyzont Europa”.

3.4. Pozycja lidera w dziedzinie projektowania, produkcji i pakowania

3.4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje cel wzmocnienia w UE zdolności w zakresie technologii półprzewodników i innowacji oraz promowania dynamicznego i odpornego ekosystemu półprzewodników w Europie. Takie kompleksowe podejście, koncentrujące się nie tylko na podmiotach związanych z innowacjami technologicznymi, lecz także na branżach dostawców i użytkowników, należy ocenić pozytywnie. EKES podkreśla, że trzeba wzmocnić cały łańcuch wartości i ekosystem półprzewodników, ponieważ to nie tylko czipy, ale także umiejętności w dziedzinie materiałów i procesów, w tym pakowania, odgrywają zasadniczą rolę w tworzeniu nowych technologii półprzewodników. Ważna jest bliska współpraca między zainteresowanymi podmiotami po stronie podaży i popytu. Rolę doradczą pełni tu europejski sojusz na rzecz procesorów i technologii półprzewodnikowych, wspólnie z innymi zainteresowanymi stronami. EKES zaleca szybkie podjęcie tej inicjatywy. Ostatecznie jednak faktyczne wdrożenie zadecyduje o tym, czy działania te odniosą sukces i czy oczekiwane inwestycje zostaną rzeczywiście zrealizowane.

3.4.2. Komisja Europejska planuje stworzenie infrastruktury projektowej dla zintegrowanych technologii półprzewodników. Dostęp do takiej infrastruktury będą mieć wszystkie zainteresowane strony, w tym MŚP. EKES z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie jasnych zasad dotyczących własności intelektualnej, które mają kluczowe znaczenie dla sukcesu takiej platformy, skoro badania wymagają znacznych inwestycji. Jest także zdania, że uczestnictwo, a przede wszystkim dostarczanie projektów, powinno mieć charakter dobrowolny. Bardzo mile widziana jest tu koncepcja współpracy i tworzenia synergii, w tym na poziomie międzynarodowym. Jednak również w tym przypadku najważniejsze będzie rzeczywiste wdrożenie. Platforma okaże się sukcesem tylko pod warunkiem że różne zainteresowane strony ze środowisk akademickich, naukowych, uniwersytetów oraz programiści i przemysł wykażą zdecydowaną chęć uczestnictwa.

3.4.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje plan stworzenia innowacyjnych linii pilotażowych dla prototypów na podstawie już istniejących linii pilotażowych. Rozsądne wydaje się także ich połączenie z platformą infrastruktury projektowej.

3.4.4. Branża półprzewodników wytwarza szereg zaawansowanych technologicznie produktów, które odgrywają ważną rolę w licznych zastosowaniach. Ta różnorodność produktów stanowi integralną cechę rynków międzynarodowych. EKES podkreśla w związku z tym, że wszelkie próby wprowadzenia certyfikacji należy opierać na normach i standardach międzynarodowych. Ważna w tym zakresie jest ścisła współpraca z producentami, użytkownikami i partnerami międzynarodowymi. W niedawnym czasie branża półprzewodników znalazła się w samym centrum regionalnych napięć handlowych i tarć w łańcuchu dostaw. W połączeniu z ambicjami rozwijających się podmiotów rynkowych prowadzi to do zróżnicowanych krajowych i regionalnych podejść do normalizacji, a także do napięć w obszarze oficjalnej normalizacji na szczeblu międzynarodowym, jeżeli chodzi o ustanawianie norm międzynarodowych i powiązane systemy certyfikacji. UE powinna dołożyć wszelkich starań, aby opracować normy oparte na uwarunkowaniach rynkowych, które można by następnie przekształcić w normy międzynarodowe. W tym celu niezwykle ważna jest współpraca zarówno w ramach UE, jak i z partnerami międzynarodowymi.

3.4.5. EKES zgadza się z Komisją Europejską, że prywatne inwestycje w zaawansowane zakłady produkcji półprzewodników będą prawdopodobnie wymagać znacznego wsparcia ze strony sektora publicznego. Komisja zamierza również uwzględnić to, czy w ocenach pomocy państwa na podstawie art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE zakłady produkcyjne spełniają warunek „pierwszy w swoim rodzaju”, oraz stwierdza, że ze środków publicznych pokrywać można nawet 100 % udokumentowanej luki w finansowaniu, jeżeli w przypadku braku finansowania takie zakłady w ogóle nie istniałyby w Europie. EKES przyznaje, że promowanie branży półprzewodników jest kluczowym i strategicznym dalekosiężnym projektem UE, który będzie decydował o bezpieczeństwie dostaw i przyszłości Europy jako ośrodka innowacji i miejsca prowadzenia działalności. Jednocześnie zwraca uwagę, że przyznawanie znacznej i finansowanej przez podatników pomocy państwa do pułapu 100 % może skutkować inwestycjami, które nie są opłacalne z ekonomicznego punktu widzenia i mogłyby mieć negatywny wpływ na rynek. Jeżeli odnośny udział dotacji i finansowania jest zbyt duży i pokrywa wszelkie ryzyko gospodarcze, może doprowadzić do stworzenia nierównych warunków konkurencji. EKES podkreśla także ryzyko kosztownego wyścigu globalnego po dotacje, szczególnie w przypadku gdy lokalizacja wybrana dla zaawansowanego zakładu produkcji półprzewodników nie jest optymalna. EKES zwraca uwagę na komunikat Komisji Europejskiej *Polityka konkurencji gotowa na nowe wyzwania* (⁷), w którym wyjaśnia się, że pomoc taka musi być uzależniona od solidnych zabezpieczeń oraz że korzyści muszą być szeroko współdzielone i nie mogą prowadzić do dyskryminacji w ramach europejskiej gospodarki. Odnotowuje też, że zasada „pierwszy w swoim rodzaju” stwarza atrakcyjne warunki ramowe dla relokacji, co może pełnić rolę katalizatora w odniesieniu do innych podmiotów gospodarczych. Niemniej aby zapewnić efektywność inwestycji ze środków publicznych, należy zagwarantować rentowność ekonomiczną takich zakładów, przynajmniej w perspektywie średnioterminowej. Jest to jedyny sposób, by uniknąć najgorszego scenariusza, tj. powstania niewykorzystywanej w odpowiednim stopniu fabryki półprzewodników, której eksploatacja kosztuje miliony euro dziennie.

3.5. Wspieranie inwestycji prywatnych

3.5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje utworzenie „Funduszu na rzecz Czipów”, szczególnie jeżeli ułatwi on przedsiębiorstwom, zwłaszcza MŚP i przedsiębiorstwom typu start-up, pozyskiwanie odpowiedniego finansowania.

3.6. Rozwiązanie dotkliwego problemu braku umiejętności

3.6.1. Cyfryzacja i zmiany technologiczne wymagają ustawicznego kształcenia i szkolenia. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do rozwiązania problemu braku kwalifikacji w kluczowych obszarach cyfrowych i do zaspokojenia zapotrzebowania na wykwalifikowanych pracowników (zarówno z dyplomem uczelni wyższej, jak i bez niego), zwłaszcza w dziedzinach STEM (nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka). Odpowiednie działania należy podejmować już na etapie szkolnym. Przy opracowywaniu poradnictwa edukacyjnego i zawodowego należy uwzględnić także elementy niezbędne dla uczenia się przez całe życie. Bardzo istotne jest zwłaszcza strukturalne promowanie większej reprezentacji kobiet w branży IT poprzez programy podnoszenia umiejętności cyfrowych. Również przedsiębiorstwa powinny podejmować działania w tym zakresie i w ramach różnorodnych programów i szkoleń w zakresie umiejętności

(⁷) COM(2021) 713 final.

cyfrowych umożliwić kobietom podnoszenie tych umiejętności. Dobrym przykładem są inicjatywy na szczeblu UE i w państwach członkowskich, których celem jest zwiększenie zaangażowania kobiet w cyfryzację, takie jak WomenTechEU ⁽⁸⁾ i SheTransformsIT ⁽⁹⁾. Należy zacieśnić współpracę pomiędzy inicjatywami krajowymi i europejskimi.

3.7. Zrozumienie globalnych łańcuchów dostaw i przewidywanie przyszłych kryzysów

3.7.1. EKES pochwała strategiczne podejście do identyfikacji i oceny potencjalnych niedoborów w łańcuchu dostaw półprzewodników. Monitorowanie jest ważnym narzędziem oceny i przewidywania tendencji i zdarzeń, które mogą prowadzić do zakłóceń w łańcuchu dostaw. Komisja Europejska prowadzi już badanie wśród zainteresowanych podmiotów ⁽¹⁰⁾ dotyczące ekosystemu półprzewodników w celu zgromadzenia informacji na temat bieżącego zapotrzebowania na czipy i płytki, a także szczegółowych prognoz biznesowych dotyczących zapotrzebowania w przyszłości. Badanie to wniesie również wkład w trzeci filar aktu w sprawie czipów dla Europy i doskonalenie środków nadzwyczajnych. EKES apeluje jednak do Komisji o zachowanie wyników badania w ścisłej poufności, ponieważ udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące rzeczywistej produkcji półprzewodników wiąże się z przekazywaniem danych wrażliwych, a potencjalnie także tajemnic przedsiębiorstwa. Dlatego ważne jest, by udział w badaniu miał charakter dobrowolny, a dane wrażliwe były traktowane jako ściśle poufne.

3.7.2. EKES jest zdania, że środki stosowane w przypadku zakłóceń są bardzo dalekosiężne. Priorytetowe traktowanie zamówień dla sektorów krytycznych, programy wspólnych zakupów i kontrola wywozu to poważne ingerencje w rynek, które należy stosować tylko w sytuacjach wyjątkowych. W kontekście ekosystemu opartego na rynku, zglobalizowanych łańcuchów dostaw i wysokiego poziomu zależności pomiędzy różnymi regionami świata, ingerencję państwa należy ograniczać do niezbędnego minimum. Komisja powinna bardziej szczegółowo określać warunki wstępne dla przewidywanych środków. EKES krytycznie odnosi się również do faktu, że w skład „Rady ds. Półprzewodników”, która ma podejmować decyzje dotyczące stosowania środków, wchodzić będą wyłącznie przedstawiciele państw członkowskich i Komisji, bez udziału odpowiednich podmiotów rynkowych i partnerów społecznych.

3.8. Współpraca międzynarodowa

3.8.1. Ze względu na wzajemne zależności światowego ekosystemu półprzewodników wysiłki mające na celu wzmocnienie branży półprzewodników należy koordynować na szczeblu międzynarodowym, np. na w ramach grup G7 i G20, aby wspierać cały łańcuch wartości półprzewodników i tworzyć synergie. EKES opowiada się za równym dostępem do rynku i równymi warunkami konkurencji. Obejmuje to wzajemne znoszenie barier dla inwestycji i zapobieganie nakładaniu nowych ograniczeń w handlu w ramach środków odwetowych. Wspólne strategie należy opracować w ścisłej współpracy z przemysłem i partnerami społecznymi, aby zabezpieczyć łańcuch wartości półprzewodników, włączając w to sprzęt, materiały i surowce. Opracowanie europejskich norm opartych na uwarunkowaniach rynkowych i konsensusie z myślą o przekształceniu ich w normy międzynarodowe, jak również współpraca międzynarodowa w dziedzinie normalizacji także mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia korzyści skali, które przynoszą korzyści użytkownikom końcowym w formie produktów wysokiej jakości po przystępnych cenach.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁸⁾ Women TechEU (europa.eu).

⁽⁹⁾ Digitalisierung braucht mehr Frauen, SheTransformsIT.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/growth/news/stakeholder-survey-european-chip-demand-2022-02-16_en

ZAŁĄCZNIK

Opinia Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle (CCMI) „Akt w sprawie czipów dla Europy: konsekwencje uchwalenia europejskiego aktu w sprawie czipów dla przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego”

(opinia uzupełniająca do INT/984)

Sprawozdawca: **Maurizio MENSI**Współsprawozdawca: **Jan PIE**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	18.1.2022
Podstawa prawna	Art. 37 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia uzupełniająca
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez sekcję	13.5.2022

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES uważa, że półprzewodniki są kluczowym elementem nowoczesnej geopolityki i podstawą wiodącej pozycji w zakresie przemysłu i technologii. Wspieranie najnowocześniejszego europejskiego ekosystemu półprzewodników i odpornych łańcuchów dostaw ma zatem zasadnicze znaczenie dla strategicznej autonomii, suwerenności technologicznej, odporności i konkurencyjności przemysłowej UE, w tym w strategicznych sektorach obronnym, lotniczym i kosmicznym. W związku z tym EKES w pełni popiera ambitne cele europejskiego aktu w sprawie czipów.

1.2. EKES uważa, że UE potrzebuje większych niż obecnie przewidywane środków, aby osiągnąć swe ambitne cele w dziedzinie półprzewodników. Aby jak najlepiej wykorzystać swoje ograniczone zasoby, UE powinna również rozważyć nadanie priorytetu konkretnym technologiom lub segmentom łańcucha wartości oraz kontynuowanie uzupełniających wysiłków z partnerami o podobnych poglądach.

1.3. Komitet jest głęboko przekonany, że akt w sprawie czipów dla Europy powinien gwarantować, że w szczególności przemysł obronny, lotniczy i kosmiczny będą wspierane zgodnie z ich strategicznym znaczeniem i statusem sektorów krytycznych, niezależnie od ich wielkości rynkowej. Powinno to znaleźć odzwierciedlenie we wszystkich filarach inicjatywy, w tym należy zachęcać do tworzenia nowych projektów czipów spełniających wymagania sektorów obronnego, lotniczego i kosmicznego. Konkretnie środki obejmowałyby/więzałyby się z priorytetowym dostępem do linii pilotażowych oraz możliwością nadawania pierwszeństwa zamówieniom z sektorów krytycznych w zintegrowanych zakładach produkcyjnych i otwartych unijnych fabrykach poza trybem kryzysowym.

1.4. Zdaniem EKES-u podmioty przemysłowe z sektora półprzewodników i krytycznych sektorów niższego szczebla powinny być pełnoprawnymi członkami Europejskiej Rady ds. Półprzewodników i jej organów pomocniczych, co pozwoli zapewnić maksymalną koordynację między decydentami a podmiotami działającymi na rynkach wyższego i niższego szczebla.

1.5. EKES uważa, że inwestycje w produkcję zarówno zaawansowanych, jak i dojrzałych czipów w Europie są niezbędne do zapewnienia odpornych łańcuchów dostaw dla przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego, a także że należy wspierać innowacje w odniesieniu do wszystkich rodzajów półprzewodników potrzebnych europejskiemu przemysłowi.

1.6. Komitet sądzi, że strategia UE powinna obejmować konkretne środki mające na celu rozwiązanie problemu dostaw surowców.

1.7. EKES jest zdania, że aby uniknąć szkodliwego prześcigania się w przyznawaniu dotacji, finansowanie powinno być w jak największym stopniu koordynowane na szczeblu UE, a mechanizm kontroli pomocy państwa na mocy art. 107 TFUE powinien zostać dostosowany, aby zapewnić przewidywalność oceny i spójność z innymi celami UE.

1.8. Komitet uważa, że pomoc państwa powinna być przyznawana na rzecz zintegrowanych zakładów produkcyjnych i otwartych unijnych fabryk, które przynoszą bezpośrednio korzyści wielu państwom członkowskim, oraz że wsparcie publiczne mogłoby koncentrować się na inicjatywach ściśle powiązanych z „zielonymi” zastosowaniami.

1.9. Zdaniem EKES-u gromadzić dane na potrzeby monitorowania łańcuchów dostaw i przewidywania przyszłych kryzysów powinien jeden organ na szczeblu UE.

1.10. Komitet opowiada się za stosownymi ramami zarządzania danymi, obejmującymi kwestie przejrzystości danych, interoperacyjności, wymiany, dostępu i bezpieczeństwa.

1.11. EKES uważa, że sektory obronny, lotniczy i kosmiczny jako sektory strategiczne powinny być traktowane priorytetowo podczas opracowywania procedur certyfikacji, a inicjatywa „Czipy dla Europy” mogłaby wspierać opracowywanie wspólnych norm wojskowo-cywilnych w kontekście europejskiej strategii normalizacji.

1.12. EKES sądzi, że europejski akt w sprawie czipów musi być spójny i wyraźnie powiązany ze wszystkimi innymi unijnymi i krajowymi instrumentami polityki o pokrewnych celach, w tym z sojuszem przemysłowym na rzecz procesorów i technologii półprzewodnikowych, obserwatorium technologii krytycznych i europejskim sojuszem na rzecz surowców.

1.13. Komitet z zadowoleniem przyjmuje europejski akt w sprawie czipów i wzywa do niezwłocznego rozpoczęcia negocjacji w sprawie tej inicjatywy oraz do jej szybkiego, ambitnego i skutecznego wdrożenia.

2. Kontekst

2.1. W coraz bardziej cyfrowym świecie półprzewodniki stanowią zasadniczy element w wielu sektorach gospodarki i obszarach życia. Umożliwiają działanie wszystkich produktów cyfrowych, korzystanie z kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, 5G i przetwarzanie w chmurze/brzegowe, oraz stanowią podstawę infrastruktury krytycznej niezbędnej naszym społeczeństwom.

2.2. Półprzewodniki mają również zasadnicze znaczenie dla przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego. Zaawansowane systemy, na których w coraz większym stopniu polegają europejskie wojska i inni użytkownicy końcowi, zawierają różnego rodzaju czipy, w tym i wiele takich, które znajdują się też w produktach handlowych. Komercyjna produkcja czipów jest jednak ukierunkowana na opłacalność wytwarzania dużych ilości czipów, natomiast przemysł obronny, lotniczy i kosmiczny potrzebują niewielkich ilości czipów, w przypadku których ważne są trwałość, niezawodność oraz bezpieczeństwo informacji. Sektory obronny, lotniczy i kosmiczny stanowiły łącznie około 1 % światowego rynku czipów w 2020 r. ⁽¹⁾.

2.3. Globalne przyspieszenie transformacji cyfrowej napędza ogromny popyt na wszystkie rodzaje półprzewodników we wszystkich sektorach przemysłu i popyt ten ma się podwoić do 2030 r. Wybuch pandemii koronawirusa zwiększył popyt i zakłócił globalne łańcuchy dostaw – od tego czasu każdy sektor przemysłu niższego szczebla na całym świecie zmaga się z poważnymi wyzwaniem w zakresie dostaw. Doprowadziło to do dużych opóźnień w dostawach, anulowania zamówień i zamknięcia fabryk, co pociągnęło za sobą poważne konsekwencje gospodarcze. Na przykład wskaźnik PMI dotyczący stosunku nowych zamówień do czasu dostawy w przypadku producentów w strefie euro wzrósł ponad trzykrotnie w latach 2019–2021, w szczególności w sektorach, które wykorzystują półprzewodniki do produkcji (np. samochody, sprzęt technologiczny), podczas gdy produkcja pojazdów silnikowych w strefie euro w okresie od listopada 2020 r. do marca 2021 r. spadła o 18,2 % ⁽²⁾.

2.4. Zmiany te ujawniły zależność Europy od niewielkiej liczby zagranicznych dostawców czipów i komponentów oraz wynikającą z tego podatność Europy na zakłócenia w łańcuchach dostaw. W szczególności unijny przemysł obronny, lotniczy i kosmiczny poważnie odczuł skutki tej podatności. Producenci czipów, nie będąc w stanie sprostać rosnącemu popytowi światowemu i kierując się logiką rynkową, priorytetowo traktują rynki krajowe i sektory przemysłu kupujące duże ilości, co sprawia, że dla pozostałych rynków i sektorów – czipów jest za mało.

2.5. Ponieważ czipy są kluczowym komponentem dla naszych gospodarek, zakłócenia w łańcuchach dostaw stanowią wyzwanie gospodarcze, a potencjalnie także społeczne. Jednak w przypadku sektorów strategicznych, takich jak obronny, lotniczy i kosmiczny, zależność staje się również problemem wpływającym na bezpieczeństwo, ponieważ zagraża dostawom produktów branży obronnej, lotniczej i kosmicznej w UE.

⁽¹⁾ TechNavio, *Semiconductor Market in Military and Aerospace Industry by Product and Geography – Forecast and Analysis 2021–2025*, listopad 2021 r.; Gartner, *Worldwide Semiconductor Revenue Grew 10,4 % in 2020*, komunikat prasowy z 12 kwietnia 2021 r.

⁽²⁾ Attinasi, Maria Grazia, i in., „The semiconductor shortage and its implication for euro area trade, production and prices”, *ECB Economic Bulletin*, nr 4, kwiecień 2021 r.

2.6. Jest to wysoce problematyczne w kontekście rosnących napięć geopolitycznych i wykorzystywania przepływów handlowych i technologicznych jako broni oraz oznacza, że półprzewodniki nabrały kluczowego znaczenia geopolitycznego. W rezultacie wiodące gospodarki podejmują intensywne wysiłki, by wzmocnić swe zdolności produkcyjne i zmniejszyć swą zależność. Na przykład Stany Zjednoczone planują zainwestować 52 mld USD w ekosystem półprzewodników do 2026 r., Chiny zamierzają zmobilizować 150 mld USD, aby osiągnąć samowystarczalność na poziomie 70 % do 2025 r., a Korea Południowa chce zmobilizować do 450 mld USD w postaci inwestycji prywatnych do 2030 r.

2.7. W tym kontekście UE musi pilnie zmniejszyć swoją zależność, zwiększyć swoją konkurencyjność i podnieść bezpieczeństwo dostaw czipów poprzez wzmocnienie swojej pozycji w globalnym łańcuchu dostaw. Cel ten ma szczególne znaczenie dla sektora strategicznego, jakim jest sektor obronny, lotniczy i kosmiczny. Jednocześnie duża złożoność, koszty i bariery wejścia na rynek sprawiają, że autarkia w zakresie produkcji półprzewodników jest nierealna i niepożądana. Dlatego też kluczowe znaczenie dla zwiększenia bezpieczeństwa dostaw w Europie będzie miało wzmocnienie partnerstw międzynarodowych.

2.8. W strategii przemysłowej z 2020 r. Komisja uznała półprzewodniki za strategiczny obszar przemysłowy, w którym należy rozwiązać problem europejskiej zależności. W cyfrowym Kompasie z 2021 r. określono cel polegający na podwojeniu udziału Europy w światowej produkcji najnowocześniejszych i zrównoważonych czipów do 20 % do 2030 r. W orędziu o stanie Unii z 2021 r. przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen zapowiedziała opracowanie unijnego aktu w sprawie czipów, którego celem będzie stworzenie nowoczesnego europejskiego ekosystemu czipów. W marcu 2022 r. Rada Europejska potwierdziła znaczenie tej inicjatywy, wzywając do zmniejszenia strategicznych zależności UE w bardzo wrażliwych obszarach, w tym w zakresie półprzewodników.

3. Uwagi ogólne

3.1. Wizja

3.1.1. Chociaż Europa jest silnym graczem w niektórych segmentach łańcucha wartości czipów (np. badania i rozwój, sprzęt produkcyjny), musi wzmocnić swoją pozycję w całym łańcuchu. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje cel Komisji Europejskiej, jakim jest wykorzystanie istniejących mocnych stron, by zlikwidować lukę i przejść od badań laboratoryjnych do zastosowania w przemyśle.

3.1.2. EKES wyraża zaniepokojenie faktem, że strategia europejska nie odnosi się w wystarczającym stopniu do kwestii surowców, która jest kluczowym wymiarem bezpieczeństwa dostaw i w której Europa jest zależna od państw trzecich w odniesieniu do niektórych materiałów (np. substancji fotolitograficznej, krzemu metalicznego). Akt w sprawie czipów dla Europy powinien przewidywać konkretne środki przeciwdziałania temu zagrożeniu, w tym powiązania z europejskim sojuszem na rzecz surowców.

3.1.3. EKES w pełni popiera cel, jakim jest zwiększenie europejskiej produkcji najnowocześniejszych i zrównoważonych półprzewodników. Sektory krytyczne, w tym przemysł obronny, lotniczy i kosmiczny, potrzebują jednak również czipów starszej generacji. Komitet uważa zatem, że do zapewnienia odpornych łańcuchów dostaw niezbędne są inwestycje w produkcję zarówno zaawansowanych, jak i dojrzałych czipów.

3.1.4. EKES jest głęboko przekonany, że do wspierania budowy zdolności technologicznych na dużą skalę i innowacji w całej Unii potrzeba silnego zaangażowania całego ekosystemu, w tym przedsiębiorstw typu start-up, scale-up i MŚP, a także większych przedsiębiorstw.

3.2. Inwestycje

3.2.1. Aby osiągnąć cele swojej strategii w zakresie czipów, Komisja Europejska liczy na około 43 mld EUR inwestycji opartych na polityce do 2030 r., w tym na 11 mld EUR inwestycji publicznych w ramach inicjatywy „Czipy dla Europy”. Potrzebna jest jednak większa jasność co do źródeł i kwot finansowania, wykorzystania istniejących środków budżetowych oraz celów, które mają być wspierane w ramach każdej linii budżetowej.

3.2.2. Komitet jest sceptyczny co do tego, czy kwoty inwestycji publicznych przewidziane w strategii UE w zakresie czipów, z których część została już przypisana na działania w dziedzinie mikroelektroniki, odpowiadają poziomowi ambicji strategii. Konkurenci UE w dziedzinie przemysłu zapewniali i nadal zapewniają znacznie większe wsparcie swoim ekosystemom półprzewodników, które już i tak są na lepszej pozycji w globalnym łańcuchu wartości. W związku z tym EKES uważa, że potrzebne są większe niż obecnie przewidywane środki na realizację ambitnych celów inicjatywy, zarówno pod względem udziału w rynku, jak i ram czasowych. Jednym z priorytetów powinno być też zmniejszenie obciążeń administracyjnych związanych z dostępem do tych zasobów.

3.2.3. Aby jak najefektywniej wykorzystywać swoje ograniczone zasoby, UE powinna również rozważyć nadanie priorytetu konkretnym technologiom lub segmentom łańcucha wartości. Koordynacja w tym zakresie z partnerami o podobnych poglądach mogłaby zapewnić komplementarność i brak powielania wysiłków.

3.2.4. EKES uważa również, że realokacja środków budżetowych z programów „Horyzont Europa” i „Cyfrowa Europa” nie powinna oznaczać, że inne obszary priorytetowe, takie jak przestrzeń kosmiczna, sztuczna inteligencja i cyberbezpieczeństwo, nie będą miały wystarczających zasobów do osiągnięcia ich własnych celów szczegółowych. Ponadto nie należy dokonywać realokacji środków z Europejskiego Funduszu Obronnego, ponieważ zmniejszyłoby to już ograniczone zasoby na wsparcie strategicznego sektora obrony.

3.3. Sektory krytyczne

3.3.1. W akcie w sprawie czipów dla Europy uznaje się znaczenie „sektorów krytycznych”, w tym sektora obronnego, lotniczego i kosmicznego, i przewiduje się priorytetowe traktowanie tych sektorów w przypadku znacznych zakłóceń w dostawach. Komitet z zadowoleniem przyjmuje to strategiczne podejście, ponieważ odzwierciedla ono kluczową rolę tych sektorów w kwestii bezpieczeństwa i odporności naszych społeczeństw.

3.3.2. EKES uważa jednak, że pojęcie „sektorów krytycznych” powinno znaleźć odzwierciedlenie we wszystkich filarach inicjatywy. W szczególności inicjatywa „Czipy dla Europy” powinna obejmować szczególne środki wspierające sektory krytyczne, w tym priorytetowy dostęp do linii pilotażowych, natomiast zakłady zintegrowanej produkcji i otwarte unijne fabryki powinny zarezerwować minimalną część całkowitej zdolności produkcyjnej na pokrycie popytu z tych sektorów.

3.4. Strategiczne znaczenie przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego

3.4.1. EKES jest głęboko przekonany, że europejski akt w sprawie czipów powinien zagwarantować wsparcie dla sektorów obronnego, lotniczego i kosmicznego odpowiadające ich strategicznemu znaczeniu i statusowi sektorów krytycznych. Wsparcie to powinno uwzględniać specyfikę tych sektorów, w tym ich niewielki udział w rynku i ograniczoną zdolność do wpływania na powiązane inwestycje i wybory rynkowe.

3.4.2. Biorąc pod uwagę tę specyfikę, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw dla tych sektorów wymaga odpowiedniej równowagi między podejściem rynkowym, opartym na wielkości, a podejściem strategicznym opartym na krytycznym znaczeniu. Równowaga ta powinna znaleźć odzwierciedlenie w szczególności w ustalonej względnej priorytetowości poszczególnych zamówień składanych w zakładach produkcyjnych i w przydzielaniu produktów po wspólnych zakupach, w przypadku których sektory obronny, lotniczy i kosmiczny konkurują ze znacznie większymi gałęziami przemysłu.

3.5. Środowisko

3.5.1. EKES uważa, że akt w sprawie czipów dla Europy powinien być w pełni dostosowany do strategicznego celu UE, jakim jest rozwój ekologicznej i zrównoważonej gospodarki UE do 2030 r., i wspierać ten cel. Należy zatem wzmocnić badania nad wpływem inicjatyw dotyczących półprzewodników na środowisko, aby lepiej zrozumieć wpływ całego łańcucha wartości na środowisko, a nie tylko wyniki produktu końcowego.

3.5.2. W związku z tym wsparcie publiczne powinno koncentrować się na inicjatywach dotyczących półprzewodników, które są ściśle powiązane z „zielonymi” zastosowaniami, w tym poprzez przyznawanie przedsiębiorstwom, które opracowują takie produkty, lepszych warunków wsparcia publicznego.

3.6. Zarządzanie

3.6.1. Zainteresowane strony z branży mają najlepsze możliwości, by monitorować tendencje rynkowe i oceniać potencjalne środki zaradcze w przypadku zakłóceń w dostawach. EKES jest zatem głęboko przekonany, że takie zainteresowane strony, zwłaszcza z sektora półprzewodników i sektorów krytycznych, powinny być ściśle zaangażowane w zarządzanie strategią w zakresie czipów, w tym jako pełnoprawni członkowie Rady ds. Półprzewodników i jej podgrup. Zaangażowanie sektorów niższego i wyższego szczebla również poprawi ich koordynację, umożliwiając przemysłowi przeciwdziałanie zakłóceniom w dostawach bez szeroko zakrojonej interwencji rynkowej.

3.7. Spójność

3.7.1. Wiele instrumentów politycznych na szczeblu UE koncentruje się już na czipach – np. „Horyzont Europa”, „Cyfrowa Europa”, sojusz przemysłowy na rzecz procesorów i technologii półprzewodnikowych oraz obserwatorium technologii krytycznych. Europejski sojusz na rzecz surowców także zajmuje się powiązanymi zagadnieniami. Aby zmaksymalizować ogólną skuteczność i wydajność, instrumenty te i akt w sprawie czipów dla Europy muszą być w pełni spójne i wyraźnie powiązane. Konieczna będzie koordynacja między inicjatywami na szczeblu UE a projektami krajowymi, które państwa członkowskie aktywnie opracowują.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Wzmocnienie przywództwa w dziedzinie badań naukowych i technologii

4.1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zamiar Komisji Europejskiej, by wspierać technologie nowej generacji, takie jak tranzystory o wielkości mniejszej niż 2 nm, przełomowe technologie w dziedzinie sztucznej inteligencji i czipy kwantowe. Technologie te mają ogromny potencjał w zakresie zaspokajania przyszłych potrzeb strategicznych gałęzi przemysłu, w tym przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego, w związku z czym kluczowe znaczenie ma szybki rozwój i ochrona europejskiej własności intelektualnej w tych obszarach.

4.1.2. Jednocześnie europejski przemysł niższego szczebla, w tym przemysł obronny, lotniczy i kosmiczny, będzie nadal potrzebował specjalistycznych czipów o większych rozmiarach. W związku z tym akt w sprawie czipów nie powinien skupiać się wyłącznie na najmniejszych czipach, lecz promować innowacje w odniesieniu do wszystkich potrzebnych rodzajów czipów.

4.2. Pozycja lidera w dziedzinie projektowania, produkcji i pakowania

4.2.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że inicjatywa „Czipy dla Europy” kładzie nacisk na ścisłą współpracę między podmiotami po stronie podaży i popytu. Pozytywnie ocenia także przewidywaną rolę doradcą sojuszu na rzecz procesorów i technologii półprzewodnikowych, co pomoże zapewnić spójność wysiłków.

4.2.2. EKES jest głęboko przekonany, że dla odporności i autonomii europejskiego przemysłu obronnego, lotniczego i kosmicznego szczególnie ważne jest, by UE posiadała własne zdolności w zakresie projektowania przyszłej elektroniki, w tym w odniesieniu do takich funkcji jak cyberochrona, zdolności w zakresie sztucznej inteligencji, modułowość i ponowne wykorzystanie.

4.2.3. Komitet w pełni popiera utworzenie innowacyjnych linii pilotażowych dla prototypów. W celu wspierania synergii między produkcją komercyjną a strategicznie ważnymi sektorami obronnym, lotniczym i kosmicznym projekty czipów opracowane w tym kontekście powinny uwzględniać szczególne wymogi tych sektorów. Projekty, których celem jest zaspokojenie potrzeb tych sektorów, powinny też mieć priorytetowy dostęp do linii pilotażowych.

4.2.4. EKES uważa, że sektory obronny, lotniczy i kosmiczny jako sektory strategiczne powinny być traktowane priorytetowo podczas opracowywania procedur certyfikacji. Kluczowe znaczenie będzie miało opracowanie norm. Aby zmaksymalizować potencjał synergii, inicjatywa „Czipy dla Europy” mogłaby wspierać opracowywanie wspólnych norm wojskowo-cywilnych w ramach europejskiej strategii normalizacji.

4.3. Wzmocnienie ekosystemu Europy i zapewnienie bezpieczeństwa dostaw

4.3.1. EKES zgadza się, że potrzebne będzie znaczne i szybkie wsparcie publiczne, aby zachęcić do dużych inwestycji prywatnych niezbędnych do wzmocnienia zdolności produkcyjnych Europy. Dla przyciągnięcia tych inwestycji kluczowe znaczenie będzie miało zapewnienie pewności prawa i ograniczenie w jak największym stopniu biurokracji. Konieczne jest zatem jasne określenie kryteriów wyznaczania zakładów zintegrowanej produkcji i otwartych unijnych fabryk oraz zatwierdzania pomocy państwa, a także usprawnienie procedur administracyjnych. Należy również określić kryteria koordynacji różnych dostępnych środków wsparcia, aby zapewnić skuteczne i niedyskryminujące stosowanie zasad pomocy państwa.

4.3.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że zasada „pierwszy w swoim rodzaju” przewiduje wspieranie innowacji nie tylko pod względem generacji technologii, ale również technologii procesu, efektywności i zrównoważoności. Można by wprowadzić uzupełniającą „ogólnounijną” zasadę uznawania zakładów, które przynoszą bezpośrednie korzyści kilku państwom (np. poprzez zobowiązanie się do zaopatrywania przedsiębiorstw z kilku państw członkowskich na równych zasadach).

4.3.3. Aby uniknąć kosztownego prześcigania się państw członkowskich w przyznawaniu dotacji, EKES proponuje jak największą koordynację finansowania publicznego na szczeblu UE (poprzez wykorzystanie ram wspólnego przedsięwzięcia i projektu IPCEI oraz koordynację rozdziałów dotyczących cyfryzacji zawartych w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności, w ramach których to rozdziałów 20 % budżetu, czyli 145 mld EUR, ma zostać przeznaczona na transformację cyfrową). Wskazane jest także dostosowanie sposobu stosowania mechanizmu kontroli pomocy państwa na mocy art. 107 TFUE, by umożliwić szybszą i bardziej przewidywalną ocenę wsparcia publicznego. Komitet odnotowuje w tym kontekście, że np. tymczasowe ramy pomocy państwa wprowadzone w związku z epidemią COVID-19, a także wytyczne w sprawie wsparcia dla sieci szerokopasmowych, okazały się skuteczne w zapewnianiu terminowego i odpowiedniego wsparcia. Podczas gdy wsparcie publiczne dla zintegrowanych zakładów produkcyjnych i dla otwartych unijnych fabryk może sięgać do wysokości 100 % luki w finansowaniu, pożądane byłoby dodatkowe wytyczne na temat analizy tej luki. Na przykład zintegrowane zakłady produkcyjne i otwarte unijne fabryki, które również spełniają ogólnounijne kryterium, mogłyby kwalifikować się do szybszego zatwierdzenia oferowanej im pomocy państwa.

4.3.4. Komitet uważa, że podczas oceny pomocy państwa Komisja powinna uwzględnić dodatkowe cele, na przykład promowanie strategicznych sektorów, takich jak sektor obronny, lotniczy i kosmiczny, oraz zapewnienie spójności z celami UE w zakresie zrównoważonego rozwoju.

4.4. Rozwiązanie problemu poważnego niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej

4.4.1. Umiejętności cyfrowe mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia europejskich ambicji w zakresie półprzewodników, a zapotrzebowanie na nie będzie nadal rosło. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje skupienie się na rozwiązaniu problemu niedoboru umiejętności cyfrowych w Europie i wzywa do ambitnego wdrożenia przewidzianych odpowiednich inicjatyw.

4.5. Zrozumienie globalnych łańcuchów dostaw i przewidywanie przyszłych kryzysów

4.5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje strategiczne ukierunkowanie na mapowanie i monitorowanie łańcuchów dostaw oraz identyfikowanie ryzyka zakłóceń. Niektóre rodzaje ryzyka są szczególnie istotne dla sektora obronnego oraz lotniczego i kosmicznego, w szczególności wpływ, jaki na dostawców wywierają strategie z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego, unijne przepisy takie jak REACH oraz polityka zagraniczna i eksportowa krajów pochodzenia dostawców zagranicznych (np. USA ITAR/EAR).

4.5.2. Zadanie to wymaga podejścia odzwierciedlającego złożony, transgraniczny charakter łańcuchów dostaw i zapewniającego spójność informacji. EKES apeluje zatem, by gromadzenie danych odbywało się centralnie przez jeden wyznaczony organ na szczeblu UE, któremu przedsiębiorstwa w całej Unii składałyby sprawozdania zgodnie z jasnymi i uproszczonymi wymogami. Należy ustanowić odpowiednie mechanizmy w celu zapewnienia poufności informacji szczególnie chronionych przekazywanych przez przedsiębiorstwa.

4.5.3. Ponadto ważne jest, aby jasno określić zasady mające zastosowanie w „trybie kryzysowym”. Na przykład, ponieważ większość rodzajów czipów jest wykorzystywana w różnych gałęziach przemysłu, podczas globalnego niedoboru przedsiębiorstwa z wielu krytycznych sektorów prawdopodobnie będą potrzebowały dostępu do tych samych produktów i zdolności produkcyjnych. Potrzebne są zatem jasne kryteria ustalania pierwszeństwa w odniesieniu do zamówień i przydziału produktów po wspólnych zakupach.

4.6. Współpraca międzynarodowa

4.6.1. Globalny ekosystem półprzewodników jest złożony, wyspecjalizowany i wysoce współzależny. W związku z tym wysiłki na rzecz zwiększenia zdolności produkcyjnych i odporności na szczeblu UE muszą być powiązane ze współpracą z partnerami międzynarodowymi o podobnych poglądach. Wykorzystanie mocnych stron każdego z partnerów i opracowanie skoordynowanych strategii będzie sprzyjać synergii, unikaniu powielania wysiłków i zwiększeniu wydajności w całym łańcuchu wartości.

Prowadząc współpracę z partnerami w zakresie czipów, UE powinna jak najlepiej wykorzystać istniejące fora, takie jak Rada UE–USA ds. Handlu i Technologii, a przy tym dbać o udział zainteresowanych stron z branży z uwagi na ich wiedzę fachową i rolę w realizacji projektów w terenie.

Bruksela, dnia 13 maja 2022 r.

Pietro Francesco DE LOTTO
Przewodniczący
Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)”

(COM(2022) 46 final – 2022/0032 (COD))

(2022/C 365/06)

Sprawozdawca: **Dirk BERGRATH**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 7.3.2022 Rada Unii Europejskiej, 17.3.2022
Podstawa prawna	Art. 114, art. 172 ust. 3, art. 182 ust. 1 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	205/0/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Należy zdecydowanie pozytywnie ocenić plan zwiększenia odporności europejskiego przemysłu i wzmocnienia krajowego sektora półprzewodników. Akt w sprawie czipów powinien być ukierunkowany między innymi na osiągnięcie większej przejrzystości i pogłębienie współpracy w łańcuchu wartości oraz na zmniejszenie –dzięki ukierunkowanemu wsparciu – globalnych zależności w dziedzinie projektowania, produkcji, umieszczania w obudowie, testowania i montażu czipów.

1.2. W akcie w sprawie czipów nie uwzględniono jednak w równym stopniu całego ekosystemu, a wyraźnie skupiono się na segmencie półprzewodników, który choć będzie istotny dla przemysłu w przyszłości, to obecnie nie znajduje licznych zastosowań. Należy wprowadzić stosowne zmiany w tym zakresie, a także silniej skupić się na tych segmentach czipów, których przemysł potrzebuje obecnie.

1.3. Akt w sprawie czipów w niewielkim stopniu przyczyni się do rozwiązania bieżących problemów w łańcuchu dostaw, których skutki widzimy obecnie na przykład w branży motoryzacyjnej i w sektorach inżynierii mechanicznej. W związku z tym należy podjąć dodatkowe i konkretne środki w odniesieniu do tych segmentów czipów, które są potrzebne istniejącym sektorom europejskiego przemysłu, aby uczynić te segmenty bardziej odpornymi na kryzysy. Nie tylko wzmocni to istniejący przemysł produkcji półprzewodników w Europie i wesprze jego modernizację, ale przyniesie także korzyści zależnemu od czipów europejskiemu przemysłowi wytwórczemu dzięki poprawie bezpieczeństwa dostaw.

1.4. Nie należy przykładowo decydować o kierunku polityki przemysłowej wyłącznie na podstawie rozmiaru czipów, ale wziąć pod uwagę również analizę konkretnych potrzeb klientów przemysłowych, aby odpowiednio ukierunkować zaplanowane środki wsparcia.

1.5. Dodatkowe kryteria, które należy uwzględnić, to choćby efektywność energetyczna czipów, rodzaj surowców użytych do produkcji oraz produkcja w jak najbardziej zamkniętym obiegu. Komisja, państwa członkowskie i przemysł powinny wspólnie omówić, w jaki sposób zdywersyfikować źródła dostaw, a w szczególności jak skuteczniej prowadzić recykling surowców o krytycznym znaczeniu w sektorze mikroelektroniki w uprzemysłowionej gospodarce o obiegu zamkniętym.

1.6. Strategia Unii Europejskiej dotycząca czipów nie powinna ograniczać się tylko do procesorów, ale powinna dotyczyć wszystkich rodzajów układów scalonych, a także obejmować elementy pasywne i materiały obudowy oraz produkcję maszyn. Przedstawiona przez Komisję zasada „od laboratorium do produkcji” jest niewystarczająca, ponieważ łańcuch wartości nie kończy się na produkcji.

1.7. Komisja proponuje szereg działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji, aby zapewnić dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, która jest niezbędna, by skutecznie wdrażać środki rozwoju polityki przemysłowej. Trzeba jednak zauważyć, że skupiono się głównie na pracownikach o wysokich kwalifikacjach. Mają oni rzeczywiście kluczowe znaczenie dla powodzenia skoku technologicznego do segmentu półprzewodników w technologii < 10 nm. Nie należy jednak zapominać, że aby zapewnić ugruntowanie tego ekosystemu w przemyśle, należy również ułatwić dostęp do szkoleń pracownikom o niższych kwalifikacjach.

2. Wprowadzenie i uwagi ogólne

2.1. W unijnym akcie w sprawie czipów proponuje się wykorzystanie mocnych stron Europy i zajęcie się pozostałymi słabymi stronami w celu stworzenia dobrze prosperującego ekosystemu półprzewodników i odpornego łańcucha dostaw, przy jednoczesnym ustanowieniu środków mających na celu przygotowanie się na przyszłe zakłócenia w łańcuchu dostaw, przewidywanie ich oraz reagowanie na takie zakłócenia.

2.2. „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy dotyczące środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników (akt w sprawie czipów)”⁽¹⁾ uzupełnia komunikat pt. „Akt w sprawie czipów dla Europy”⁽²⁾.

3. Uwagi ogólne

3.1. Przedstawienie wniosku

3.1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje wniosek, a w szczególności to, że odniesiono się w nim do potrzeby działań na rzecz bezpieczeństwa łańcucha dostaw oraz przejrzystości i współpracy w całym łańcuchu wartości. W kontekście bezpieczeństwa dostaw akt w sprawie czipów podejmuje kwestie, które są kluczowe dla powodzenia zielonej i cyfrowej transformacji.

3.1.2. W związku z tym EKES z zadowoleniem odnotowuje, że zależność od dostawców z państw trzecich, zwłaszcza w dziedzinie projektowania, produkcji, umieszczania w obudowie, testowania i montażu, uznano za kwestię problematyczną.

3.1.3. EKES zauważa, że akt w sprawie czipów w niewielkim stopniu przyczyni się do rozwiązania problemów w łańcuchu dostaw, których skutki widzimy obecnie na przykład w branży motoryzacyjnej. Chipy są wykorzystywane obecnie i będą stosowane w przyszłości głównie w branży motoryzacyjnej, ale także w sektorze sprzętu gospodarstwa domowego i przemyśle maszynowym, czyli w szczególności w sektorze półprzewodników w technologii > 16 nm. W związku z czym należy opracować dodatkowe i konkretne środki, by uodpornić ten segment chipów na kryzysy. Nie tylko wzmocni to istniejący przemysł produkcji półprzewodników w Europie i wesprze jego modernizację, ale także przyniesie korzyści zależnemu od czipów europejskiemu przemysłowi wytwórczemu dzięki poprawie bezpieczeństwa dostaw.

3.1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje dążenie do wzmocnienia pozycji rynku europejskiego przez pogłębianie sieci powiązań w całym łańcuchu wartości, zwłaszcza przez silniejsze skoncentrowanie się na tych segmentach, które charakteryzują się wyjątkowo wysokimi kosztami i są szczególnie narażone na ryzyko.

3.1.5. Zasadniczo EKES pozytywnie ocenia proponowane działania i wymagania w odniesieniu do państw członkowskich i przemysłu.

3.1.6. EKES ubolewa, że w akcie w sprawie czipów nie uwzględniono w pełnym zakresie zwłaszcza tych końcowych etapów produkcji, czyli umieszczania w obudowie, testowania i montażu, w związku z czym są one nadal najsłabszymi punktami ekosystemu.

3.1.7. W tym kontekście EKES wyraża ubolewanie, że w akcie w sprawie czipów skupiono się na segmencie produktów wysokiej klasy, a nie uwzględniono w wystarczającym stopniu całości ekosystemu mikroelektroniki.

⁽¹⁾ COM(2022) 46 final.

⁽²⁾ COM(2022) 45 final.

3.1.8. EKES uważa, że na znaczeniu traci kwestia rozmiaru czipów, czyli określonej liczby nanometrów. Podana liczba nanometrów nie determinuje już rzeczywistego wymiaru fizycznego czipów⁽³⁾, należy zatem ponownie rozważyć, czy skupienie się wyłącznie na zakresie nanometrycznym nadal ma sens, czy też należy dodatkowo zastosować inne kryteria bardziej ukierunkowane na specyficzne potrzeby branż będących użytkownikami, które to kryteria będą odzwierciedlać również cele transformacji ekologicznej i cyfrowej.

3.1.9. Odnośną strategię należy zatem oprzeć na pytaniu, jakie potrzeby przemysłowe powinny być zaspokojone w nadchodzących dziesięcioleciach, aby utrzymać i zwiększyć konkurencyjność europejskiego przemysłu. W szczególności strategia ta nie powinna ograniczać się wyłącznie do procesorów, lecz dotyczyć wszystkich rodzajów układów scalonych, a także obejmować elementy pasywne i materiały obudowy, a także produkcję maszyn, czyli pełen zakres ekosystemu. Strategię tę należy również rozszerzyć o ogólną logistykę i bezpieczeństwo dostaw w odniesieniu do podstawowych i krytycznych surowców. Rynki mikroelektroniki są bardzo dynamiczne, więc aby strategia była aktualna, powinna podlegać regularnym przeglądom przy współudziale odpowiednich zainteresowanych stron.

3.1.10. EKES wyraża zadowolenie, że wniosek koncentruje się również na tych segmentach półprzewodników, które zmniejszą zużycie energii w sektorach przyszłościowych, takich jak sektor ICT, zwłaszcza w odniesieniu do centrów danych i dostawców usług w chmurze.

3.1.11. EKES z zadowoleniem przyjmuje nadawanie przedsiębiorstwom statusu zintegrowanych zakładów produkcyjnych i otwartych unijnych fabryk. Komitet zwraca się jednak do Komisji o doprecyzowanie, które wskaźniki są brane pod uwagę przy ustalaniu, czy dany projekt ma „wyraźny pozytywny wpływ na łańcuch wartości półprzewodników pod względem zapewnienia bezpieczeństwa dostaw i zwiększenia wykwalifikowanej siły roboczej”.

3.1.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje również możliwość cofnięcia odnośnej decyzji, jeśli okaże się, że wniosek o nadanie tego statusu opierał się na nieprawdziwych lub już nieaktualnych informacjach. Komisja powinna zapewnić pełny nadzór, aby zagwarantować spójność tych zasad.

3.1.13. Zasadniczo EKES pozytywnie ocenia to, że wyznaczone organy państw członkowskich mają mieć możliwość uzyskiwania od przemysłu informacji niezbędnych do uzyskania przeglądu sytuacji w zakresie łańcuchów dostaw i wartości oraz kluczowych podmiotów. Należałoby ujednoczyć zakres tych informacji w całej UE, aby przedsiębiorstwa nie musiały dostosowywać się do wymagań w każdym państwie członkowskim. Ograniczy to do minimum dodatkową biurokrację. W tym celu należy uznać zintegrowane zakłady produkcyjne i otwarte unijne fabryki za podmioty działające w interesie publicznym. Zasadne jest również zachęcanie państw członkowskich do tworzenia krajowych programów wsparcia i procedur wydawania pozwoleń. Gromadzone informacje mogą być danymi wrażliwymi, ważne jest więc, aby zachować ich poufność. Należy w szczególności przejrzystość określić, co dzieje się z uzyskiwanymi danymi.

3.1.14. EKES wyraża zadowolenie, że zwrócono szczególną uwagę na niedobór wykwalifikowanej siły roboczej, i że skoncentrowano się zwłaszcza na potrzebie zwiększenia atrakcyjności ekosystemu półprzewodników dla młodych talentów oraz na tym, że obecna siła robocza w tym sektorze wyraźnie potrzebuje dalszego szkolenia i przekwalifikowania w celu wypełnienia luki technologicznej. Jednak środki, które zaproponowano odnośnie do tej ostatniej grupy, nie są wystarczająco daleko posunięte, i należy wprowadzić bardziej ukierunkowane programy, by chronić zatrudnienie.

3.1.15. EKES wyraża zadowolenie z zapowiedzi utworzenia Europejskiego Konsorcjum na rzecz Infrastruktury Czipów i wzywa koordynatora i Komisję do uwzględnienia czynnika reprezentatywności w składzie konsorcjum, a zwłaszcza do zapewnienia reprezentacji wszystkich części ekosystemu półprzewodników.

3.2. *Reagowanie kryzysowe: przejrzystość i wyznaczenia priorytetów w odniesieniu do produktów jako przydatne narzędzia wspierające bezpieczeństwo łańcucha dostaw*

3.2.1. Zasadniczo EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję wprowadzenia zestawu narzędzi do zapewnienia odporności na zakłócenia na rynkach światowych. Zapewni to przejrzystość w całym łańcuchu wartości, a tym samym przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa dostaw.

⁽³⁾ <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9063714>

3.2.2. W szczególności system wczesnego ostrzegania ułatwi przewidywanie wąskich gardeł i wdrażanie odpowiednich środków zaradczych, pod warunkiem że wszystkie podmioty będą wypełniać swoje zobowiązania i będzie istniało niezbędne zaufanie co do obchodzenia się z informacjami z należytą starannością. Należy przy tym upewnić się, że dostępne są opcje zgłaszania informacji w różnych sektorach i dla różnych zainteresowanych stron, a odpowiednie mechanizmy są zapewnione w szczególności również partnerom biznesowym i społecznym.

3.2.3. Odpowiednim sposobem zapewnienia bezpieczeństwa dostaw może być możliwość priorytetowego traktowania strategicznych zamówień w zintegrowanych zakładach produkcyjnych i otwartych unijnych fabrykach, a także w zakładach produkcyjnych, które zaakceptowały tę opcję w zamian za pomoc państwa, ale stanowi to jednocześnie element interwencji na rynku. Komisję powinna zatem doprecyzować, w jakich sytuacjach jest to właściwe i pożądane.

3.2.4. W przypadku zamówień publicznych użytecznym uzupełnieniem mogą być również projekty zamówień wspólnych, których celem będzie pozyskiwanie surowców i produktów końcowych, które mogą być niedostępne lub dostępne tylko w ograniczonym zakresie dla poszczególnych państw członkowskich.

3.2.5. Aby zapewnić bezpieczeństwo dostaw w obszarach krytycznych, Komisja i państwa członkowskie powinny oprócz tych mechanizmów rozważyć również strategiczne gromadzenie zarówno surowców krytycznych, jak i określonych typów czipów wybranych na podstawie przejrzystych kryteriów. Ze względu na liczne różne wymogi dotyczące czipów i ciągły rozwój techniczny Komisja powinna opracować jednoznaczne i przejrzyste kryteria, według których będzie można decydować, czy strategiczne gromadzenie zapasów jest zasadne i kiedy może mieć zastosowanie.

3.3. Całościowa ocena ryzyka musi obejmować cały ekosystem

3.3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że ocena ryzyka ma być przeprowadzana dla wszystkich obszarów ekosystemu i całego łańcucha wartości, czyli w szczególności w odniesieniu do źródeł surowców pochodzących z państw trzecich.

3.3.2. EKES podkreśla jednak, że ocena ryzyka nastawiona na rozwiązania wymaga też strategicznego ograniczenia krytycznych zależności, aby zwiększyć odporność Unii Europejskiej. Komisja powinna zatem przedyskutować z państwami członkowskimi sposoby dywersyfikacji źródeł dostaw, ze szczególnym uwzględnieniem lepszego recyklingu surowców krytycznych w mikroelektronice w uprzemysłowionej gospodarce o obiegu zamkniętym. W tym celu należy omówić, w jaki sposób można zapewnić wymaganą infrastrukturę, taką jak zakłady demontażu, jakie wymagania dotyczące produktów będą niezbędne, aby powstał najbardziej wszechstronny i uprzemysłowiony sektor recyklingu, oraz jakie certyfikaty byłyby przydatne i możliwe do uzyskania, aby zagwarantować, że surowce będą poddawane recyklingowi jak najszybciej i w jak najszerzym stopniu.

3.3.3. EKES podkreśla również, że promowanie europejskich zakładów produkcyjnych ułatwi osiągnięcie celów Europejskiego Zielonego Ładu. Efektem tych działań będzie nie tylko skrócenie łańcuchów dostaw i tras transportowych. Inwestycje w najnowsze technologie produkcji wiążą się ponadto z ograniczeniem wpływu na środowisko, a także ze zwróceniem większej uwagi na optymalne wykorzystanie surowców i możliwie najszerzy recykling odpadów oraz na wydajne uzdatnianie wody pitnej. Oznacza to, że w produkcji najnowszej generacji przykładą się wagę nie tylko do poprawy efektywności energetycznej, ale także do śladu ekologicznego.

3.3.4. EKES podkreśla również, że promowanie europejskich zakładów produkcyjnych zapewni zgodność z minimalnymi standardami społecznymi, takimi jak standardy zapisane w Europejskiej karcie społecznej lub Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a tym samym korzystnie wpłynie również na ślad społeczny.

3.3.5. EKES zwraca uwagę, że aby osiągnąć strategiczną odporność przemysłu europejskiego, należy przyjrzeć się całemu ekosystemowi półprzewodników. Przedstawiona przez Komisję zasada „od laboratorium do produkcji” jest niewystarczająca, ponieważ łańcuch wartości nie kończy się na produkcji. W związku z tym zasada ta tylko częściowo przyczynia się do uodpornienia rynku europejskiego na globalne zagrożenia. Jeżeli segment *back-end* łańcucha wartości nie zostanie wyraźnie uwzględniony, ryzyko np. klęsk żywiołowych lub zakłóceń szlaków transportowych, które przyczyniły się do obecnego kryzysu dostaw, będzie nadal nieproporcjonalnie wyższe. Jak określiła Komisja w akcie w sprawie czipów, udział UE w rynku w segmencie obudowy wynosi zaledwie około 5 %, jest więc znacznie poniżej udziału w rynku całej branży.

3.3.6. EKES podkreśla, że całościowe spojrzenie na ekosystem, w tym na procesy *back-end*, przyczynia się również do realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Utrzymywanie produkcji *front-end* w Europie, by następnie wysyłać produkty do państw trzecich, w których są testowane i umieszczane w obudowie, a następnie przywozić je z powrotem do Unii, nie jest zasadne ze względów ekologicznych. Abstrahując od kwestii bilansu ekologicznego, wydłuża się w ten sposób łańcuchy dostaw, co czyni je znacznie podatniejszymi na ryzyko. Należy znaleźć właściwą równowagę w sensie otwartej autonomii strategicznej, aby uzyskać odporność bez ryzyka oddalenia się od rynku światowego.

3.3.7. Aby uniknąć niepożądanego segmentacji geograficznej lub koncentracji niektórych wysoce rentownych lub charakteryzujących się wysokimi kosztami segmentów rynku, EKES zaleca dogłębne przeanalizowanie całego łańcucha dostaw, aby w szczególności procesom *back-end* nadać większe znaczenie w strategii dotyczącej półprzewodników w Unii.

3.3.8. EKES zachęca zatem do tego, aby rozważyć i wprowadzić dodatkową koncentrację na zaawansowanej technologii umieszczania w obudowie, którą można będzie stosować w Europie w sposób racjonalny pod względem kosztów i efektywny energetycznie, i tym samym uniezależnić bardziej Unię od globalnych zagrożeń i wahań rynkowych.

3.4. Współfinansowanie jako racjonalny środek obniżenia ryzyka i kosztów

3.4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że dopuszcza się pomoc państwa na podstawie określonych kryteriów, zwłaszcza jeżeli w przeciwnym wypadku odnośne zakłady nie byłyby dostępne w Unii lub byłyby dostępne tylko w ograniczonym zakresie i jeżeli mają szczególne znaczenie strategiczne.

3.4.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje też założenie, że odnośne zakłady będą w stanie funkcjonować w dłuższej perspektywie bez dalszej pomocy państwa, oraz że muszą być wiążąco zobowiązane do wniesienia w przyszłości wkładu w innowacje w unijnym ekosystemie półprzewodników.

3.4.3. EKES podkreśla, że efekt zachęty musi być rzeczywiście wymierny i że należy unikać współfinansowania już zaplanowanych przedsięwzięć, aby przekazane fundusze miały realny pozytywny wpływ na innowacje i miejsca pracy w całym ekosystemie półprzewodników.

3.4.4. EKES zauważa jednak brak dalej idących kryteriów, zwłaszcza że trzeba zapewnić możliwość stuprocentowego eliminowania potwierdzonych luk w finansowaniu. W tym przypadku powinny znaleźć zastosowanie kryteria społeczno-polityczne, takie jak stosunek zainteresowanego przedsiębiorstwa do dialogu społecznego i rokowań zbiorowych, priorytetowe traktowanie współpracy z dostawcami mającymi siedzibę w UE, a także liczba dodatkowych trwałych miejsc pracy utworzonych dzięki inwestycjom oraz jakość warunków pracy.

3.4.5. EKES zachęca również do tego, by wsparcie finansowe nie było skoncentrowane na poszczególnych segmentach ekosystemu półprzewodników, ale było zrównoważone w całym łańcuchu wartości, w uzupełnieniu już wymienionych kryteriów.

3.5. Środki w zakresie umiejętności i kwalifikacji jako dodatkowe czynniki stymulujące innowacyjność

3.5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że w akcie w sprawie czipów należy uwzględnić kwestie umiejętności i kwalifikacji. Ukierunkowane inwestycje publiczne w kształcenie i szkolenia, a przede wszystkim w środki przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji, są kluczowe dla powodzenia zielonej i cyfrowej transformacji. Wyraźnie widać jednak, że skupiono się głównie na pracownikach o wysokich kwalifikacjach, a zwłaszcza na kształceniu podyplomowym. Tacy specjaliści mają niewątpliwie kluczowe znaczenie dla powodzenia skoku technologicznego do segmentu półprzewodników w technologii <10 nm. Nie wolno jednak zapominać, że dla ugruntowania tego ekosystemu w przemyśle, potrzebny jest również łatwiejszy dostęp do szkoleń dla pracowników o niższych kwalifikacjach.

3.5.2. Ekosystem półprzewodników musi być bardziej atrakcyjny dla pracowników. Należałoby przyjąć podejście uwzględniające wszystkie szczeble edukacji, nie tylko atrakcyjne kształcenie podyplomowe. Ekosystem półprzewodników powinno się popularyzować już w szkołach średnich, np. poprzez zmiany w programach nauczania przedmiotów ścisłych, aby zaspokoić konkretne potrzeby ekosystemu. Umożliwi to wczesne planowanie kariery i nadanie jej odpowiedniego

kierunku. Atrakcyjność tego sektora można też zwiększyć, ułatwiając dostęp do wysokiej jakości płatnych staży opartych na potrzebach, do programów obserwacji pracy i mentoringu w przemyśle, a także do aktualnych informacji o możliwościach rozwoju kariery zawodowej.

3.5.3. Wreszcie należy uwzględnić szkolenia w zakresie nowych metod produkcji i specyficznych wymagań dotyczących projektowania i produkcji półprzewodników w technologii < 10 nm również dla tych osób, które już teraz pracują w ekosystemie półprzewodników, aby umożliwić im płynne przejście do technologii następnej generacji. W tym kontekście pozytywnie ocenia się utworzenie europejskiej sieci centrów kompetencji, przy czym trzeba zapewnić tu ukierunkowane środki na podnoszenie kwalifikacji tych, którzy są już zatrudnieni w branży.

3.5.4. Aby zagwarantować powodzenie zielonej i cyfrowej transformacji, należy zwrócić szczególną uwagę na dalsze podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie pracowników pracujących w branżach i regionach, w których już zachodzą lub będą zachodzić przekształcenia strukturalne. Aktywna polityka przemysłowa powinna być nastawiona w szczególności na regiony dotknięte procesem deindustrializacji i nieproporcjonalnym odpływem osób w wieku produkcyjnym oraz na tworzenie zachęt dla inwestycji w tych regionach. Potrzebna jest też debata o tym, jak podnoszenie i zmianę kwalifikacji będzie można łączyć z pracą w skróconym wymiarze czasu lub ze świadczeniami dla bezrobotnych oraz jak pracownicy, których to dotyczy, będą mogli skorzystać z odpowiednich środków przekwalifikowania się za pośrednictwem przedsiębiorstw transferowych.

3.5.5. Należy również zachęcać państwa członkowskie do samodzielnego tworzenia odpowiednich programów i uwzględniania ich w krajowych strategiach podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/2085 ustanawiające wspólne przedsięwzięcia w ramach programu »Horyzont Europa« w odniesieniu do Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów”

(COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))

(2022/C 365/07)

Sprawozdawca: **Stojan CZUKANOW**

Wniosek o konsultację	Rada, 16.3.2022
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	207/0/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Półprzewodniki znajdują się w centrum silnego zainteresowania o charakterze geopolitycznym, gdyż zapewniają państwom warunki do podejmowania działań (militarnych, gospodarczych i przemysłowych) oraz wspierania transformacji cyfrowej i ekologicznej. Mają one zasadnicze znaczenie dla strategicznej i przemysłowej autonomii.

1.2. Z tego względu EKES podziela strategiczny cel polegający na wzmocnieniu ekosystemu półprzewodników w Europie i zgadza się, że Europa musi przyciągnąć inwestycje, aby projektować i produkować najbardziej zaawansowane czipy, przy czym uważa, że lepszym sposobem wzmocnienia tego ekosystemu jest zachęcanie europejskich naukowców, inżynierów i wykwalifikowanej siły roboczej do pozostania w Europie, między innymi poprzez zachęty finansowe i konkurencyjne możliwości rozwoju kariery w porównaniu z tym, co oferują im Azja czy USA.

1.3. Zważywszy na pilną potrzebę podjęcia działań, nie przeprowadzono oceny skutków i nie przewidziano konsultacji publicznych online. W tym miejscu EKES pragnie wyrazić wątpliwości odnośnie do braku oceny skutków wniosku. Komitet rozumie, że z uwagi na pilność sytuacji przygotowanie technicznej oceny skutków standardowej długości trwałoby zbyt długo, jednakże jest zdania, że Komisja powinna była przynajmniej przedstawić inteligentną matrycę do symulacji dynamicznej, aby pomóc współprawodawcom i społeczeństwu obywatelskiemu w przewidywaniu potencjalnych skutków wniosku.

1.4. Brak oceny skutków pogłębia obawy EKES-u dotyczące budżetu przeznaczanego na Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Czipów, ponieważ społeczeństwo obywatelskie nie może wypracować własnej opinii na temat uzasadnienia czy metodologii zastosowanej przez Komisję w celu określenia budżetu. Ocena skutków finansowych regulacji załączona do aktu w sprawie czipów jest niewystarczająca.

1.5. EKES jest zdania, że własność intelektualna stanowi tak istotny element pozwalający wynagradzać wysiłki w zakresie inwestycji i badań podejmowane przez unijnych innowatorów, przy zaspokajaniu potrzeb wdrażających/użytkowników, a ponadto umożliwiający stymulowanie rozwoju innowacyjnych półprzewodników i tworzenie solidnego, nowoczesnego europejskiego ekosystemu czipów, że powinna zostać wymieniona w przepisach wniosku, a nie jedynie w uzasadnieniu, które nie jest prawnie wiążące.

1.6. Wniosek dotyczący Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów ma w szczególności na celu ograniczenie ryzyka i niepewności – z jakimi ma do czynienia przemysł, a które są związane z inwestowaniem w działania w zakresie badań naukowych i innowacji oraz w nowe technologie – poprzez podział ryzyka i zapewnienie przewidywalności inwestycji. Amerykański producent czipów ujawnił plany dotyczące zainwestowania do 88 mld USD w całej Europie w ramach ambitnej strategii mającej na celu zmniejszenie nierówności w globalnym łańcuchu dostaw półprzewodników, co pokazuje pozytywną reakcję inwestorów na wniosek dotyczący unijnego aktu w sprawie czipów.

2. Wprowadzenie

2.1. Samochody, komputery, smartfony, aplikacje i infrastruktura dla zdrowia, energetyka, bezpieczeństwo, komunikacja i automatyka przemysłowa – w ostatnich miesiącach odnotowano opóźnienia w dostawach w wielu sektorach. Wynikają one z niedoborów półprzewodników – bardzo małych elementów, w które wyposażone są nasze urządzenia technologiczne.

2.2. Półprzewodniki znajdują się w centrum silnego zainteresowania o charakterze geopolitycznym, gdyż zapewniają państwom warunki do podejmowania działań (militarnych, gospodarczych i przemysłowych) oraz wspierania transformacji cyfrowej i ekologicznej. Wojna Rosji przeciwko Ukrainie może w perspektywie średnio- i długoterminowej przynieść wiele skutków ubocznych dla branży półprzewodników, która stanowi główny priorytet z punktu widzenia suwerenności cyfrowej UE. Sytuacja ta wywrze wpływ na produkcję neonu, palladu i C_4F_6 , tj. trzech materiałów, które mają podstawowe znaczenie i są nie do zastąpienia w produkcji czipów.

2.3. Stany Zjednoczone dominują na rynku projektowania półprzewodników. Ponadto, w styczniu 2021 r. Kongres USA przyjął ustawę o tworzeniu zachęt do produkcji półprzewodników na potrzeby Stanów Zjednoczonych (Creating Helpful Incentives to Produce Semiconductors for America Act – CHIPS). Produkcja azjatycka skoncentrowana jest głównie na Tajwanie i odpowiada za około 70 % całkowitej produkcji i 90 % najbardziej zaawansowanych technologicznie czipów. Obecne braki spowodowane są częściowo pandemią COVID-19, nie można jednakże pomijać znaczenia konkurencji między Waszyngtonem i Pekinem. Ten kontekst konkurencji gospodarczej wysuwa Tajwan na pierwszy plan konkurencji technologicznej między dwoma mocarstwami.

2.4. Na tym tle celem wniosku dotyczącego rozporządzenia jest wspólne utworzenie najnowocześniejszego europejskiego ekosystemu układów scalonych, obejmującego także produkcję. Zmienia on obecne propozycje w ten sposób, by wykorzystać silne strony Europy i wyeliminować jej znaczące słabości, aby rozwinąć prężny ekosystem półprzewodników i odporny łańcuch dostaw, ustanawiając jednocześnie środki służące przygotowaniu się i reagowaniu na zakłócenia łańcucha dostaw w przyszłości oraz ich przewidywaniu.

2.5. Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/2085 ustanawiające wspólne przedsięwzięcia w ramach programu „Horyzont Europa” („wniosek”) uzupełnia wniosek dotyczący aktu w sprawie czipów. Jednym z celów proponowanego aktu w sprawie czipów jest ustanowienie inicjatywy „Czipy dla Europy” w celu wspierania budowania zdolności na dużą skalę. Działania w ramach inicjatywy zostaną wdrożone głównie poprzez Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Czipów, tj. zmienione dotychczasowe Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Kluczowych Technologii Cyfrowych pod nową nazwą.

2.6. Budżet UE wesprze inicjatywę „Czipy dla Europy” łączną kwotą do 3,3 mld EUR, w tym 1,65 mld EUR za pośrednictwem programu „Horyzont Europa” i 1,65 mld EUR za pośrednictwem programu „Cyfrowa Europa”. Z tej łącznej kwoty 2,875 mld EUR zostanie wdrożone w ramach Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów.

3. Uwagi ogólne

3.1. Kapitał ludzki

3.1.1. EKES zauważa, że celem nie jest samowystarczalność, która jest niemożliwa do osiągnięcia, ponieważ współzależności z państwami trzecimi w łańcuchu dostaw pozostają silne, lecz przyspieszenie procesu osiągnięcia strategicznej autonomii i suwerenności technologicznej oraz zreformowanie światowych ram konkurencji poprzez wzmocnienie wspólnej polityki przemysłowej w UE.

3.1.2. EKES podziela strategiczny cel polegający na wzmocnieniu ekosystemu półprzewodników w Europie i zgadza się, że Europa musi przyciągnąć inwestycje, aby projektować i produkować najbardziej zaawansowane czipy, przy czym uważa, że lepszym sposobem wzmocnienia tego ekosystemu jest zachęcanie europejskich naukowców, inżynierów i wykwalifikowanej siły roboczej do pozostania w Europie, między innymi poprzez zachęty finansowe i konkurencyjne możliwości rozwoju kariery w porównaniu z tym, co oferują im Azja czy USA.

3.1.3. Jednym z celów pakietu dotyczącego aktu w sprawie czipów jest wspieranie budowania zdolności na dużą skalę przez inwestowanie w transgraniczne badania naukowe, aby umożliwić rozwój najnowocześniejszych technologii półprzewodnikowych nowej generacji, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięcia typu start-up i przedsięwzięcia scale-up.

3.1.4. Wniosek dotyczy głównie wspierania inwestycji w transgraniczne i ogólnodostępne infrastruktury na potrzeby badań, rozwoju i innowacji stworzone w Unii Europejskiej. EKES zauważa, że aby osiągnąć te cele, UE musi mieć możliwość polegania na kapitale ludzkim, na naukowcach, ponieważ tylko oni są w stanie rozwijać potencjał UE w zakresie innowacji. Komitet zastanawia się, jakie konkretne działania podejmuje się, aby zapewnić, by naukowcy z UE nie byli zainteresowani emigracją poza UE oraz by odgrywali aktywną rolę w planowanej sieci centrów kompetencji w całej Europie.

3.1.5. Naukowcy i młodzi inżynierowie uważają na ogół, że wynagrodzenia i możliwości rozwoju kariery zawodowej są lepsze poza UE. W związku z powyższym EKES prosi Komisję, by przedstawiła dotyczące tej kwestii dane statystyczne, które umożliwiłyby ocenę tendencji w zakresie drenażu mózgow do innych ośrodków badawczych i centrów kompetencji. Program przyspieszenia procesu uznawania specjalistów zagranicznych może przyciągnąć dodatkowe zasoby na potrzeby projektu. Konkludując, jeżeli naukowcy, inżynierowie i wykwalifikowana siła robocza nie będą zainteresowani pracą i pozostaniem w UE, cele wniosku zmieniają się w puste słowa.

3.2. Ocena skutków

3.2.1. Zważywszy na pilną potrzebę podjęcia działań, nie przeprowadzono oceny skutków i nie przewidziano konsultacji publicznych online.

3.2.2. Pilność tej potrzeby jest niezaprzeczalna. Od końca 2020 r. producenci mierzą się z niedoborem komponentów, szczególnie półprzewodników. Niedobór ten spowodowany jest szeregiem czynników:

- blokady związane z kryzysem zdrowotnym wywołanym wirusem COVID-19, które wiązały się ze wstrzymaniem produkcji, co spowodowało opóźnienia dostaw,
- warunki klimatyczne: poważne susze na Tajwanie wywarły znaczący wpływ na produkcję półprzewodników, która wymaga dużych ilości wody,
- wzrost zapotrzebowania na sprzęt elektroniczny (komputery itp.),
- rozwój samochodów elektrycznych,
- rosnące zainteresowanie wydobywaniem kryptowalut wymaga zastosowania procesorów graficznych zawierających półprzewodniki,
- wdrażanie sieci 5G, która wymaga zastosowania półprzewodników w urządzeniach peryferyjnych,
- automatyzacja zakładów w ramach projektów czwartej rewolucji przemysłowej, które wykorzystują półprzewodniki.

3.2.3. EKES jest zdania, że pilność nie stanowi jedynej trudnej kwestii – problem polega na tym, że 70 % półprzewodników produkują TSMC i Samsung Electronics. W kontekście dużego zapotrzebowania podmioty te muszą traktować niektórych klientów priorytetowo, a budowa nowego zakładu produkcyjnego trwa od dwóch do trzech lat⁽¹⁾.

3.2.4. W tym miejscu EKES pragnie wyrazić wątpliwości odnośnie do braku oceny skutków wniosku. W kwietniu 2021 r. Komisja Europejska rozpoczęła Program lepszego stanowienia prawa z myślą o „połączeniu sił na rzecz stanowienia lepszego prawa”⁽²⁾. Program ten wprowadza zasadę „jedno więcej – jedno mniej”, która od 2022 r. stanie się kluczową osią polityki UE.

3.2.5. EKES rozumie, że – zważywszy na pilność sytuacji – przygotowanie technicznej oceny skutków standardowej długości trwałaby zbyt długo, jednakże EKES jest zdania, że Komisja powinna była przynajmniej przedstawić inteligentną matrycę do symulacji dynamicznej, aby pomóc współprawodawcom i społeczeństwu obywatelskiemu w przewidywaniu potencjalnych skutków wniosku.

3.2.6. Brak oceny skutków ma negatywne konsekwencje dla możliwości przedstawienia przez EKES opinii na temat uzasadnienia i metodologii przyjętej przez Komisję w celu określenia budżetu Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Czipów. Ocena skutków finansowych regulacji załączona do aktu w sprawie czipów również jest niewystarczająca. Społeczeństwo obywatelskie musi dokładnie i konkretnie wiedzieć, skąd pochodzą środki finansowe i na co są przeznaczane.

⁽¹⁾ Journal du Net. 2 listopada 2021 r.

⁽²⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Lepsze stanowienie prawa: połączenie sił na rzecz stanowienia lepszego prawa”, COM(2021) 219 final.

3.3. Własność intelektualna

3.3.1. Własność intelektualna to termin, który jest niebezpiecznie przeładowany treścią. W najogólniejszym sensie oznacza ona wiedzę, która stanowi czyjąś własność. Przykładem może być patent. Patent potwierdza prawo własności wiedzy i określa warunki jej ochrony.

3.3.2. Jednakże w branży półprzewodników termin ten często rozumiany jest jako jednostka projektowa lub weryfikacyjna, gotowa do użycia i dostępna do licencjonowania. Własność intelektualna półprzewodników i własność intelektualna projektów oznaczają zwykle to samo i często określane są jako własność intelektualna (IP), bloki IP lub rdzenie IP. Jest to element projektu, np. procesor, który został wstępnie zweryfikowany i może zostać włączony do projektu innego producenta.

3.3.3. W praktyce nakłady prawne i administracyjne wymagane w celu negocjowania licencji często przewyższają korzyści z licencjonowania wzorów IP. Z tego względu producenci półprzewodników często wykorzystują własność intelektualną w formie patentów. Duże portfele patentów mogą być wykorzystywane zarówno do ograniczania konkurencji, jak i do poprawy własnej pozycji konkurencyjnej poprzez udzielanie licencji wzajemnych.

3.3.4. W uzasadnieniu wniosku odniesiono się do „społeczności użytkowników” z własnością intelektualną – wspomniano o użytkownikach własności intelektualnej, lecz pominięto posiadaczy praw własności intelektualnej. W dalszej kolejności stwierdzono, że „centra kompetencji ułatwią otwarty, przejrzysty i niedyskryminujący dostęp do infrastruktury projektowej i linii pilotażowych oraz ich skuteczne wykorzystanie”.

3.3.5. Z tego względu EKES zastanawia się, czy „niedyskryminujący dostęp” odnosi się do zasady dotyczącej licencjonowania na sprawiedliwych, rozsądnych i niedyskryminujących warunkach (FRAND) opartej na patencie koniecznym dla spełnienia normy (SEP). Jeżeli tak, wniosek powinien zagwarantować zrównoważone i pragmatyczne podejście do licencjonowania FRAND, które skupia się na zwiększeniu przejrzystości i wypracowaniu kompromisu, aby odpowiednio wynagradzać unijnych innowatorów, a jednocześnie zaspokajać potrzeby wdrażających/użytkowników i umożliwiać stymulowanie innowacji.

3.3.6. Wreszcie EKES uważa, że własność intelektualna stanowi tak istotny element osiągnięcia celów wniosku, że powinna zostać jednoznacznie wymieniona w postanowieniach wniosku, a nie tylko w uzasadnieniu, które nie jest prawnie wiążące.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 517/2014”

(COM(2022) 150 final – 2022/0099 (COD))

(2022/C 365/08)

Sprawozdawca: **Kęstutis KUPŠYS**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 5.5.2022 Rada, 10.5.2022
Podstawa prawna	Art. 192 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	31.5.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	140/1/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Zmiana rozporządzenia w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych (rozporządzenie (UE) nr 517/2014) ⁽¹⁾, zaproponowana przez Komisję w dniu 5 kwietnia 2022 r. ⁽²⁾, jest krokiem we właściwym kierunku. EKES sądzi, że można byłoby jeszcze bardziej podnieść poziom ambicji w celu dopilnowania, by europejskie przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe nie musiały przez nadchodzące dziesięciolecie borykać się z obciążeniem w postaci zapasów sprzętu, który szkodzi klimatowi, oraz w celu utrzymania światowego przywództwa UE w działaniach na rzecz klimatu poprzez przyjęcie najlepszych ekologicznych rozwiązań technologicznych.

1.2. Wiele wodorofluorowęglowodorów (HFC) ma wysoki współczynnik globalnego ocieplenia. W związku z tym poprawa obecnego wniosku Komisji stanowi dodatkową okazję do znacznego ograniczenia bezpośredniego wpływu na klimat poprzez unikanie stosowania HFC o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia oraz bezpośrednie przejście na substancje alternatywne dla F-gazów, o niskim współczynniku globalnego ocieplenia.

1.3. W przypadku pomp ciepła, klimatyzatorów do pomieszczeń, agregatów i urządzeń chłodniczych dostępne są substancje alternatywne o niskim współczynniku globalnego ocieplenia. EKES opowiada się za zakazem stosowania w tych urządzeniach po 2030 r. wszystkich czynników chłodniczych o współczynniku globalnego ocieplenia wyższym niż 5. Zdaniem Komitetu sektorowy zakaz stanowi jasny sygnał dla rynku, jest łatwy do wdrożenia pod względem administracyjnym i wiąże się z niskim ryzykiem obchodzenia przepisów.

1.4. Komitet zdecydowanie zaleca połączenie ambicji planu REPowerEU ⁽³⁾ z wycofywaniem F-gazów z obrotu na rzecz czynników chłodniczych o najniższym możliwym współczynniku globalnego ocieplenia, zwłaszcza w przypadku pomp ciepła. Uważa, że obawy związane z wąskimi gardłami na rynku w tym sektorze są nieuzasadnione ze względu na zwiększoną zdolność produkcyjną sektora, która będzie opierała się głównie na naturalnych czynnikach chłodniczych. UE ma dobrą okazję, by uczynić z tego wzorcowy przykład ustanawiania światowych norm ekologicznych.

1.5. Oczekiwano, że system kontyngentów zniechęci do stosowania gazów o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia, ale nie przyczynił się on w wystarczającym stopniu do zmian na rynku. Jasno widać, że nielegalny handel tymi gazami wzrósł, aby zaspokoić utrzymujący się popyt na rynku. Komitet wzywa do wprowadzenia mechanizmu zwiększającego dochód ze sprzedaży kontyngentów. Dochód ten można przeznaczyć na wzmocnienie kontroli celnych na szczeblu państw członkowskich, na pomoc w przyjmowaniu alternatywnych rozwiązań o niskim współczynniku globalnego ocieplenia oraz na zapewnienie wystarczających szkoleń dla instalatorów sprzętu.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 517/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 842/2006 (Dz.U. L 150 z 20.5.2014, s. 195).

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2022:150:FIN>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2022:108:FIN>

1.6. Zaspokojenie potrzeb szkoleniowych w zakresie alternatyw dla HFC ma kluczowe znaczenie. Wykwalifikowani technicy, a także systemy kwalifikacji, certyfikacji i rejestracji, są niezbędni, by można było promować naturalne czynniki chłodnicze o niskim współczynniku globalnego ocieplenia.

2. Uwagi ogólne

Wprowadzenie

2.1. Gazy fluorowane są ważnymi gazami cieplarnianymi. W przypadku braku regulacji emisje wodorofluorowęglowodorów (HFC) mogłyby doprowadzić do wzrostu średniej temperatury na świecie o 0,35–0,5 °C do 2100 r. Unikanie tych emisji miałyby znaczny wpływ na ograniczenie globalnego ocieplenia. Biorąc pod uwagę perspektywę krótkoterminową (2050 r.), zmniejszenie emisji HFC byłoby niezwykle skuteczne w przeciwdziałaniu kryzysowi klimatycznemu ⁽⁴⁾.

2.2. Wiele HFC ma wysoki współczynnik globalnego ocieplenia. Trifluorometan (HFC-23) to najmocniejszy znany HFC o współczynniku globalnego ocieplenia wynoszącym 14 600, co oznacza, że zaledwie jeden kilogram HFC-23 ogrzewa planetę w takim samym stopniu jak prawie 15 ton CO₂. Stężenie HFC-23 w atmosferze rośnie w alarmującym tempie: z 21 ppt w 2008 r. do rekordowo wysokiego poziomu 35 ppt w chwili obecnej ⁽⁵⁾.

2.3. Inny podobny gaz – heksafluorek siarki (SF₆), powszechnie stosowany jako gaz izolacyjny w rozdzielnicach – uznaje się za najbardziej szkodliwy F-gaz, ponieważ jego współczynnik globalnego ocieplenia wynosi 25 200. Typowe urządzenie grzewczo-chłodzące sprzedane gospodarstwu domowemu w UE w 2022 r. może zawierać F-gazy o współczynniku globalnego ocieplenia wynoszącym ponad 700, co oznacza, że ślad węglowy około 0,5 kg czynnika chłodniczego w urządzeniu to 0,35 ton.

2.4. Ogólnie rzecz biorąc, F-gazy odpowiadają za około 2,5 % wszystkich emisji gazów cieplarnianych w UE.

2.5. Substancje zubożające warstwę ozonową (SZWO) zubożają warstwę ozonową i ocieplają klimat. Niektóre z nich zastąpiono HFC, które nie przyczyniają się do zubożenia warstwy ozonowej, ale nadal prowadzą do ocieplania się klimatu. EKES wydał opinię ⁽⁶⁾ w sprawie rozporządzenia w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową ⁽⁷⁾.

2.6. Rozporządzenie w sprawie F-gazów ma na celu ograniczenie emisji F-gazów między innymi poprzez wycofywanie HFC ze stosowania w UE. Wycofywanie HFC jest również wdrażane na całym świecie w ramach protokołu montrealskiego. Oba rozporządzenia – w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową i F-gazów – muszą wspólnie zapewnić wypełnienie przez Unię jej zobowiązań wynikających z tego protokołu.

2.7. Obowiązujące rozporządzenie w sprawie F-gazów ma na celu zmniejszenie do 2030 r. emisji F-gazów w UE o dwie trzecie w porównaniu z poziomami z 2014 r. Zgodnie z prawem o klimacie nowy wniosek przyczyni się do ograniczenia emisji o co najmniej 55 % do 2030 r. oraz osiągnięcia przez Europę neutralności klimatycznej do 2050 r., w szczególności dzięki następującym inicjatywom politycznym wskazanym przez Komisję:

- osiągnięcie ambitniejszych celów,
- poprawa egzekwowania i wdrażania,
- bardziej kompleksowe monitorowanie,
- zapewnienie zgodności z protokołem montrealским.

⁽⁴⁾ <https://acp.copernicus.org/articles/13/6083/2013/acp-13-6083-2013.pdf>

⁽⁵⁾ Skrót „ppt” oznacza tutaj „parts-per-trillion” – „części na bilion”. Dane pochodzą od Advanced Global Atmospheric Gases Experiment.

⁽⁶⁾ Opinia EKES-u (NAT/848) w sprawie zmiany rozporządzenia w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (zob. s. 50 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽⁷⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1005/2009 w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (Dz.U. L 286 z 31.10.2009, s. 1).

F-gazy w kontekście Zielonego Ładu

2.8. Wniosek w sprawie F-gazów ustanawia ambitny cel wycofania HFC z obrotu i wprowadza szereg nowych zakazów dotyczących produktów i urządzeń na rynku. Oznacza to, że urządzenia i produkty zawierające F-gazy o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia będą stopniowo znikać z rynku. Komitet uważa jednak, że niezwykle ważne jest promowanie przejścia bezpośrednio na rozwiązanie o najniższym współczynniku globalnego ocieplenia niewykorzystujące F-gazów, bez stosowania rozwiązań pośrednich. Rynki UE pokazują, że jest to wykonalne, i UE powinna dawać przykład.

2.9. Konieczne jest podniesienie poprzeczki, aby zagwarantować, że europejskie przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe nie będą musiały przez nadchodzące dziesięciolecia borykać się z obciążeniem w postaci zapasów sprzętu, który szkodzi klimatowi. Ważne jest również utrzymanie światowego przywództwa UE w działaniach na rzecz klimatu poprzez przyjęcie najlepszych ekologicznych rozwiązań technologicznych we wszystkich dziedzinach, w których wykorzystuje się F-gazy.

2.10. Wycofanie HFC to wysoce opłacalny sposób przyczynienia się do osiągnięcia celów klimatycznych. Zgodnie ze sprawozdaniem końcowym z oceny z marca 2022 r. ⁽⁸⁾ „koszty redukcji emisji [...] wyniosły średnio około 6 EUR za tonę ekwiwalentu CO₂”.

2.11. Pompy ciepła, klimatyzatory do pomieszczeń, agregaty i urządzenia chłodnicze to urządzenia i systemy, w przypadku których dostępne są alternatywy wykorzystujące czynniki chłodnicze o niskim współczynniku globalnego ocieplenia i naturalne czynniki chłodnicze. EKES opowiada się za zakazem stosowania w tych urządzeniach F-gazów jako czynników chłodniczych poprzez zakaz stosowania substancji o współczynniku globalnego ocieplenia wyższym niż 5 po 2030 r. Zdaniem Komitetu sektorowe zakazy stanowią jasny sygnał dla rynku, są łatwe do wdrożenia pod względem administracyjnym i wiążą się z niskim ryzykiem obchodzenia przepisów. Wyłączenia *ad hoc* mogą być przyznawane na podstawie przepisów art. 16 ust. 4, gdy HFC uznaje się za konieczne z technicznego punktu widzenia.

2.12. W przypadku niektórych zastosowań na rynku dostępne są już substytuty HFC, w tym propan (współczynnik globalnego ocieplenia – 0,02) i amoniak (współczynnik globalnego ocieplenia – 0). Komitet wzywa do zwiększenia wydatków na badania naukowe z myślą o wykorzystaniu tych rozwiązań o zerowym współczynniku globalnego ocieplenia.

2.13. Jedyną zrównoważoną polityką UE byłoby podejście oparte na „zielonym chłodzeniu”, które łączy naturalne czynniki chłodnicze o bardzo niskim współczynniku globalnego ocieplenia (<5) i energooszczędne urządzenia. Wykorzystanie wszelkich rodzajów mieszanek F-gazów, nawet tych o niskim współczynniku globalnego ocieplenia, wiąże się z wyzwaniem, w szczególności w odniesieniu do recyklingu i regeneracji, oraz sprawia, że konserwacja i serwisowanie są znacznie bardziej skomplikowane. Należy zatem ich stosowania unikać.

2.14. Istniejące systemy ogrzewania i chłodzenia muszą być serwisowane i konserwowane z wykorzystaniem obecnych HFC. Plan działania REPowerEU, w którym wyznaczono cel wprowadzenia 30 mln pomp ciepła w Europie do 2030 r., wzbudził uzasadnione obawy wśród zainteresowanych stron ⁽⁹⁾. Zdaniem przedstawicieli przemysłu proponowane nowe przepisy rozporządzenia w sprawie F-gazów mogłyby potencjalnie spowolnić bardzo potrzebne wykorzystywanie pomp ciepła w Europie.

2.15. Komitet sądzi, że wczesny zakaz stosowania HFC w nowych pompach ciepła zagwarantuje, że niedostatek HFC do obsługi istniejących urządzeń nie będzie wstrzymywał wprowadzania pomp ciepła. Pomoże to uniknąć zamrożenia na te potrzeby dużych ilości HFC. Użytkowane zasoby HFC wymagają środków zarządzania i niszczenia; przy braku odpowiedniego traktowania HFC wyciekają z urządzeń po zakończeniu ich eksploatacji, co ma niszczycielski wpływ na klimat.

2.16. Zapasy rynkowe HFC o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia są niezwykle niebezpieczne: czynniki chłodnicze o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia są powszechnie stosowane w konserwacji istniejących urządzeń w celu regularnego kompensowania stałych emisji (poziom wycieków może osiągać 15–20 % rocznie), których można by uniknąć dzięki postępowi technologicznemu.

2.17. W związku z tym Komitet zdecydowanie wzywa do połączenia ambicji planu REPowerEU z wycofywaniem F-gazów, tak by dążyć do stosowania czynników chłodniczych o najniższym możliwym współczynniku globalnego ocieplenia. Aby spojrzeć na kwestię pomp ciepła (stopniowe zainstalowanie 30 mln pomp ciepła w okresie siedmiu lat)

⁽⁸⁾ Dostępne tu: https://ec.europa.eu/clima/system/files/2022-04/f-gas_evaluation_report_en.pdf.

⁽⁹⁾ <https://www.coolingpost.com/world-news/f-gas-quota-cuts-will-hit-heat-pump-ambitions/>

z szerszej perspektywy, można wykorzystać globalne dane z oceny Międzynarodowej Agencji Energetycznej (MAE): w 2020 r. do ogrzewania wykorzystywano prawie 180 mln pomp ciepła, a światowe zasoby rosły o prawie 10 % rocznie w ciągu ostatnich pięciu lat. W scenariuszu MAE dotyczącym zerowych emisji netto do 2050 r. – ilość zainstalowanych pomp ciepła osiągnęłaby 600 mln do 2030 r. Udział UE jest zatem w pełni zgodny z odsetkiem unijnych gospodarstw domowych w kontekście globalnym.

2.18. EKES uważa, że obawy związane z wąskimi gardłami na rynku w tym sektorze są nieuzasadnione, ponieważ proponowana ścieżka upowszechnienia pomp ciepła w Europie jest w dużej mierze zgodna ze wzrostem zdolności produkcyjnych sektora, który to wzrost będzie opierał się na czynnikach chłodniczych o bardzo niskim współczynniku globalnego ocieplenia (zwłaszcza naturalnych). UE ma dobrą okazję, by uczynić z tego wzorcowy przykład ustanawiania światowych norm ekologicznych.

2.19. EKES zaleca zatem, by wzmocnić wniosek dotyczący zmiany rozporządzenia w sprawie F-gazów w następujący sposób:

- dalsze wzmocnienie wycofywania HFC, aby zapewnić zgodność ze scenariuszem 1,5 °C określonym w porozumieniu paryskim,
- zakaz stosowania HFC-404A (o współczynniku globalnego ocieplenia 4728) i innych HFC o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia,
- obniżenie limitów sektorowych współczynnika globalnego ocieplenia na poziomie 150 do najniższego możliwego współczynnika dla danej technologii,
- promowanie systemów zachęt i zamówień publicznych na rozwiązania alternatywne niewykorzystujące F-gazów,
- wspieranie państw członkowskich w ich wysiłkach na rzecz zachęcania do stosowania bardziej ekologicznych rozwiązań o bardzo niskim współczynniku globalnego ocieplenia (i w miarę możliwości bez F-gazów).

Kwestie ekologiczne

2.20. W procesie przechodzenia na naturalne czynniki chłodnicze o bardzo niskim współczynniku globalnego ocieplenia lub HFC o niskim współczynniku globalnego ocieplenia należy unikać przechodzenia na substancje takie jak hydrofluoroolefiny ze względu na ich produkty rozpadu, np. szkodliwy kwas trifluorooctowy. Kwas trifluorooctowy oraz inne substancje per- i polifluoroalkilowe (PFAS) są nazywane „wiecznymi chemikaliami”, ponieważ nie można ich usunąć ze środowiska⁽¹⁰⁾. W oparciu o zasadę ostrożności należy wyraźnie powiązać środki zaproponowane przez Komisję z jej planem działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń⁽¹¹⁾.

2.21. Przy wycofywaniu HFC należy zwrócić należyłą uwagę na substancje zastępujące HFC. EKES apeluje, by nie tolerować nowych substytutów F-gazów, które po prostu zastępują problem wysokiego współczynnika globalnego ocieplenia innymi problemami środowiskowymi. Zamiast tego Komitet wzywa do przyjęcia odpowiedzialności za pokierowanie przejściem na prawdziwie przyjazne dla klimatu i środowiska, naturalne, wolne od F-gazów alternatywy. Odniesienie do europejskiego procesu REACH nie jest wystarczające, ponieważ proces ten nie nadąża za potrzebami i nie będzie odpowiednio wcześnie zakazywać niebezpiecznych substytutów F-gazów.

Nielegalny handel

2.22. Nielegalny handel HFC jest w UE dużym problemem. Chociaż trudno jest go określić ilościowo, nie ulega wątpliwości, że osiąga on znaczące rozmiary. Różne analizy wskazują, że nielegalny przywóz stanowił do jednej trzeciej legalnego rynku UE⁽¹²⁾.

2.23. Oczekiwano, że system kontyngentów zniechęci do stosowania gazów o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia, ale nie przyczynił się on w wystarczającym stopniu do zmian na rynku. Wyraźnie widać, że nielegalny handel tymi gazami wzrósł, aby zaspokoić utrzymujący się popyt na rynku. Dynamika ta wzmacnia argument EKES-u za całkowitym zakazem gazów o wysokim współczynniku globalnego ocieplenia.

⁽¹⁰⁾ Zob. <https://www.umweltbundesamt.de/publikationen/persistent-degradation-products-of-halogenated>.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 400 final, „Droga do zdrowej planety dla wszystkich. Plan działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby”.

⁽¹²⁾ Zob. sprawozdanie EIA „Europe’s most chilling crime – the illegal trade in HFC refrigerant gases” (2022). Dostępne na stronie: <https://eia-international.org/report/europes-most-chilling-crime/>. Szacunki dotyczące sektora F-gazów dostępne na stronie: https://www.fluorocarbons.org/wp-content/uploads/2020/09/EFCTC_Press-Release_EN-2.pdf.

2.24. Niestety we wniosku nie uwzględniono odpowiednio nielegalnego handlu HFC. EKES apeluje o przejrzystość i pełną identyfikowalność HFC w całym łańcuchu dostaw. Zaproponowano rozwiązania oparte na oznaczaniu kodem QR i Komitet uważa, że jest to opłacalny sposób rozwiązania tego problemu.

2.25. EKES uważa, że należy również wzmocnić kontrolę dostaw HFC w handlu elektronicznym. Wzywa do wprowadzenia zakazu sprzedaży F-gazów na internetowych platformach handlowych albo do wprowadzenia obowiązkowych certyfikatów dla przedsiębiorstw sprzedających F-gazy luzem przez internet.

2.26. Należy utrzymać ścisłą kontrolę całego przywozu i wywozu HFC, w tym gazów wykorzystywanych do celów wyłączonych z wycofywania (np. substraty, niszczenie, ponowny wywóz lub inne zastosowania objęte zwolnieniem). Przedsiębiorstwa powinny posiadać ważną rejestrację w portalu fluorowanych gazów cieplarnianych, aby uniknąć wykorzystywania wyłączeń do ułatwiania nielegalnego handlu. Komitet ostrzega, że wykaz wyjątków zawarty w art. 20 ust. 4 stwarza lukę w systemie wydawania pozwoleń, która z pewnością przykuje uwagę nielegalnych handlarzy.

2.27. Aby zwiększyć skuteczność działań krajowych organów celnych, Komitet apeluje o wydanie wytycznych dotyczących unieszkodliwiania skonfiskowanych produktów, pojemników i sprzętu nielegalnie przywiezionych do UE oraz o przyznanie państwom członkowskim środków finansowych na ich zniszczenie, jeżeli państwa członkowskie zdecydują się na to rozwiązanie.

2.28. Walka z nielegalnym handlem F-gazami i ich unieszkodliwianie powinny zostać dostosowane do propozycji zawartych w dyrektywie w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne⁽¹³⁾, której celem jest skuteczniejsza ochrona środowiska poprzez zobowiązanie państw członkowskich do stosowania środków z zakresu prawa karnego oraz poprzez wspieranie współpracy transgranicznej⁽¹⁴⁾.

Kontyngenty i przydział zasobów

2.29. Tysiącom nowych podmiotów wchodzących na rynek przydzielono kontyngenty na przywóz HFC na rynek UE. Wiele z nich nie ma dostępu do infrastruktury w UE, aby spełnić wymogi rozporządzenia dotyczące odzysku, recyklingu i regeneracji HFC, które przywożą.

2.30. Choć EKES z zadowoleniem przyjmuje nowe warunki rejestracji i otrzymywania przydziałów kwot, sądzi, że można by zwiększyć opłaty za przydział kontyngentów, aby lepiej odzwierciedlić rzeczywiste opłaty za emisję gazów cieplarnianych.

2.31. Oczywiście jest, że opłata za kontyngent w wysokości 3 EUR za tonę ekwiwalentu CO₂ jest zbyt niska, aby generować odpowiedni dochód, zniechęcać do stosowania HFC i sprzyjać szybszemu przechodzeniu na naturalne czynniki chłodnicze.

2.32. EKES wzywa również do ponownej oceny wykorzystania środków finansowych ze sprzedaży kontyngentów.

2.33. Komitet jest przekonany, że dochody te powinny być przeznaczone do bezpośredniego wykorzystania na następujące cele:

- intensyfikacja badań nad alternatywnymi substancjami o niskim współczynniku globalnego ocieplenia, w szczególności naturalnymi czynnikami chłodniczymi,
- wspieranie organów państw członkowskich w zakresie nadzoru rynku,
- budowanie umiejętności i podnoszenie świadomości, w tym kampanie informacyjne skierowane do konsumentów końcowych,
- wspieranie zarówno pilnych, jak i średnioterminowych szkoleń dla obecnych i przyszłych pracowników.

Szkolenia

2.34. Zaspokojenie potrzeb szkoleniowych w zakresie alternatyw dla HFC ma kluczowe znaczenie. Wykwalifikowani technicy, a także systemy kwalifikacji, certyfikacji i rejestracji, są niezbędni, by można było promować naturalne czynniki chłodnicze o niskim współczynniku globalnego ocieplenia. Certyfikacja jest niezbędna w odniesieniu nie tylko do F-gazów, ale także alternatyw dla nich. EKES wzywa do wprowadzenia w programach certyfikacji obowiązku nabycia kompetencji w zakresie naturalnych czynników chłodniczych.

⁽¹³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0851&qid=1652857772436&from=EN>

⁽¹⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne i zastępującej dyrektywę 2008/99/WE” [COM(2021) 851 final – 2021/0422 (COD)] (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 143).

2.35. Szkolenia i certyfikacja są objęte zasadą pomocniczości i muszą być dostosowane do istniejących systemów krajowych. We wniosku przyznano państwom członkowskim jeden rok na aktualizację ich programów w celu uwzględnienia substancji alternatywnych i niektórzy uczestnicy rynku obawiają się, że to zbyt krótki czas. Harmonogram jest istotny, ale ważne jest także określenie jasnych celów. EKES zaleca ustanowienie obowiązków dotyczących planów krajowych z jasnymi kluczowymi wskaźnikami skuteczności działania, np. 50 % instalatorów przeszkolonych do 2025 r.

Globalny zasięg

2.36. Dostosowując się do protokołu montrealskiego, należy uwzględnić fakt, że poprawka z Kigali będzie musiała zostać wzmocniona w stosunkowo niedalekiej przyszłości, aby osiągnąć globalne cele dotyczące neutralności klimatycznej.

2.37. W tym kontekście protokołu montrealskiego UE daje ważne impulsy do działania na całym świecie. Wniosek dotyczący nowego europejskiego rozporządzenia w sprawie F-gazów skupia uwagę wszystkich podmiotów na arenie międzynarodowej. Przyjęcie poprawki z Kigali było dobrym pierwszym krokiem we właściwym kierunku, jednak konieczne są szybsze i ambitniejsze działania na rzecz wycofywania HFC. UE mogłaby skuteczniej wykorzystać swój globalny wpływ dzięki tzw. efektowi brukselskiemu.

2.38. W związku z tym EKES dostrzega potrzebę rychłego rozpoczęcia dyskusji w ramach protokołu montrealskiego w celu przyspieszenia postępów idących torem poprawki z Kigali, przy czym ambitne propozycje zmiany rozporządzenia w sprawie F-gazów na szczeblu UE będą dobrym przykładem działania zgodnego ze scenariuszem porozumienia paryskiego zakładającym ograniczenie wzrostu temperatury do 1,5 °C.

Przejrzystość i inkluzywność

2.39. Mimo że debaty na temat F-gazów mają kluczowe znaczenie dla kilku kluczowych łańcuchów wartości, dyskusja na temat polityki ich dotyczącej prowadzona jest jedynie w kręgach eksperckich. Należy dołożyć starań, aby rozszerzyć dyskusję na wszystkie zainteresowane strony, z szerokim udziałem społeczeństwa obywatelskiego. W nowym rozporządzeniu w sprawie F-gazów należy przewidzieć organizację forum konsultacyjnego co najmniej dwa razy w roku na szczeblu UE i w każdym państwie członkowskim.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1005/2009”

(COM(2022) 151 final – 2022/0100 (COD))

(2022/C 365/09)

Sprawozdawca: **Jacob PLAT**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 2.5.2022 Rada Unii Europejskiej, 10.5.2022
Podstawa prawna	Art. 192 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	31.5.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	123/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z aprobatą przyjmuje wniosek dotyczący przeglądu rozporządzenia (WE) nr 1005/2009 ⁽¹⁾, które zapewniło znaczące ograniczenie substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO). Możliwe jest jednak osiągnięcie dalszych redukcji. Nieliczne SZWO, które są nadal dozwolone, wykorzystywane są do produkcji innych chemikaliów, a także jako środki ochrony przeciwpożarowej w specjalnych zastosowaniach, na przykład na pokładzie samolotów, jak również w laboratoriach do celów analizy. Jednak – obecnie już przestarzałe – stosowanie SZWO jako środków porotwórczych w piankach izolacyjnych jest problemem nadal aktualnym ze względu na to, że wiele z tych pianek wciąż znajduje się w budynkach. Gdy okres ich użytkowania dobiegnie końca, co nastąpi w nadchodzących dziesięcioleciach, substancje te zostaną usunięte, co może generować emisje. Dostosowanie obecnego rozporządzenia do założeń Europejskiego Zielonego Ładu ⁽²⁾ i poprawa jego struktury to dobre inicjatywy.

1.2. EKES popiera spójność omawianego rozporządzenia z rozporządzeniem w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych (rozporządzenie (UE) nr 517/2014) ⁽³⁾. Ważne jest, aby główne przepisy tych rozporządzeń były ze sobą spójne (np. w odniesieniu do kontroli celnych, przepisów dotyczących wycieków i definicji).

1.3. EKES odnotowuje na podstawie różnych dostępnych sprawozdań i przeprowadzonej oceny, że obecne rozporządzenie (WE) nr 1005/2009 spełnia wytyczone w nim cele. Uważa jednak, że konieczne jest podniesienie poziomu ambicji, aby osiągnąć zamierzenia Zielonego Ładu i jednocześnie zapewnić obywatelom maksymalną ochronę przed toksycznymi, rakotwórczymi substancjami. W związku z tym popiera zawarte we wniosku środki zmierzające do dalszej redukcji emisji SZWO.

1.4. Odpowiednie monitorowanie i rejestracja to kluczowe elementy pozwalające osiągnąć dobre wyniki. EKES opowiada się za maksymalnie przejrzystym systemem monitorowania, który można w razie potrzeby rozszerzyć, na przykład na nowe SZWO nieobjęte obecnym rozporządzeniem. Należy zmierzać do ustanowienia uniwersalnego systemu mającego zastosowanie we wszystkich państwach członkowskich. Ze względu na pionierską rolę odgrywaną obecnie przez UE, ten system rejestracji i monitorowania powinien być łatwy do wdrożenia także w krajach spoza UE.

⁽¹⁾ Dz.U. L 286 z 31.10.2009, s. 1.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=PL>

⁽³⁾ Dz.U. L 150 z 20.5.2014, s. 195.

1.5. EKES apeluje również o ograniczenie do minimum liczby wyjątków od zakazów oraz o to, by odstępstwa od wykazu zakazanych substancji możliwe były jedynie w wyjątkowych i koniecznych przypadkach. Wyłączone zastosowania należy ściśle kontrolować, aby uniknąć nadużyć, a tym samym pogorszenia sytuacji.

1.6. EKES zwraca uwagę na niebezpieczny i nierozwiązany problem gromadzenia dużych ilości substancji zubożających warstwę ozonową w starych urządzeniach i piankach izolacyjnych, podczas gdy brakuje konwencji międzynarodowej, która regulowałaby kwestię zarządzania zasobami SZWO i ich niszczenia. Wzywa do podjęcia pilnych działań w celu wprowadzenia w państwach członkowskich skutecznych przepisów zapobiegających wyciekowi substancji zubożających warstwę ozonową, aby uniknąć zagrożenia dla środowiska atmosferycznego i warunków życia ludności.

1.7. Najlepiej by było, gdyby zarządzanie SZWO było częścią systemu gospodarowania odpadami (do celów kontroli, zbierania, odzysku i przetwarzania) obejmującego już istniejące nadrzędne strategie polityczne, prawodawstwo i regulacje dotyczące konkretnych strumieni odpadów. Zarządzanie SZWO zawartymi w piankach oraz innymi zasobami SZWO stanowi ogromne wyzwanie, zwłaszcza dla krajów rozwijających się. W związku z tym UE musi przedstawić wykonalne rozwiązania i odpowiednie ramy prawne.

1.8. Biorąc pod uwagę utrzymujący się wysoki poziom produkcji i stosowania SZWO w charakterze substratów oraz związane z tym emisje, które mogą być niedoszacowane, EKES obawia się, że w ogóle nie wzięto pod uwagę kwestii ilościowego ograniczenia SZWO stosowanych w charakterze substratów. Ograniczenie liczby wyłączeń dotyczących substratów na mocy nowego rozporządzenia przynosi liczne korzyści środowisku. Należy skupić się na rozwiązaniach alternatywnych przyjaznych dla środowiska.

1.9. Należy wzmocnić środki zapobiegające emisjom wodorofluorowęglowodorów (HFC) jako produktu ubocznego SZWO poprzez wprowadzenie dodatkowych wymogów dotyczących sprawozdawczości.

1.10. Należy także wprowadzić środki redukujące emisję nowych SZWO, w tym ograniczające wycieki, oraz wymogi dotyczące odzysku, recyklingu i regeneracji.

2. Wprowadzenie

2.1. Protokół montrealwski⁽⁴⁾ w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową jest przełomowym, wielostronnym porozumieniem środowiskowym regulującym produkcję i zużycie prawie 100 syntetycznych chemikaliów określanych jako SZWO. Po uwolnieniu do atmosfery chemikalia te niszczą stratosferyczną warstwę ozonową – ziemską tarczę ochronną, która broni ludzi i środowisko przed szkodliwym promieniowaniem ultrafioletowym pochodzącym ze Słońca. Protokół, przyjęty 15 września 1987 r., jest do tej pory jedynym traktatem ONZ ratyfikowanym przez wszystkie państwa na Ziemi – w tym przez wszystkie 198 państw członkowskich ONZ.

2.2. Rozporządzenie (WE) nr 1005/2009 w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (rozporządzenie w sprawie ozonu) jest głównym instrumentem UE ukierunkowanym na SZWO. Ma on ogólnie na celu zapobieganie emisjom SZWO i zapewnienie zgodności z Protokołem. Rozporządzenie w sprawie ozonu przedłożono do oceny w ramach REFIT, w toku której stwierdzono, że chociaż rozporządzenie jest zasadniczo adekwatne do celów, to można by je lepiej dostosować do założeń Europejskiego Zielonego Ładu, a jego kształt nieznacznie ulepszyć. W związku z tym wniosek ma na celu zastąpienie rozporządzenia w sprawie ozonu, przy jednoczesnym utrzymaniu rygorystycznego poziomu kontroli, w szczególności, aby:

- 1) dostosować środki do założeń Europejskiego Zielonego Ładu poprzez wprowadzenie dodatkowych redukcji emisji, które są wykonalne przy proporcjonalnych kosztach;
- 2) zapewnić bardziej kompleksowe monitorowanie SZWO, w tym substancji, które nie są jeszcze objęte kontrolą;
- 3) uprościć i zwiększyć skuteczność obowiązujących przepisów w celu obniżenia kosztów administracyjnych;
- 4) poprawić przejrzystość i spójność z innymi przepisami.

2.3. SZWO mają współczynnik globalnego ocieplenia (GWP)⁽⁵⁾ wielokrotnie wyższy niż dwutlenek węgla, a zatem konieczne jest ograniczenie ich emisji, by przeciwdziałać zmianie klimatu oraz ochronić zdrowie i dobrostan obywateli i obywateli UE.

⁽⁴⁾ <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201522/volume-1522-i-26369-english.pdf>

⁽⁵⁾ **Współczynnik globalnego ocieplenia** (GWP) opracowano, aby umożliwić porównanie wpływu różnych gazów na globalne ocieplenie. Jest to miara ilości energii, jaką emisje 1 tony gazu wchłoną w danym okresie w stosunku do emisji 1 tony dwutlenku węgla (CO₂).

2.4. Protokół montrealcki przewiduje stopniowe zaprzestanie produkcji i stosowania SZWO do celów emisyjnych. Przepisy UE dotyczące substancji zubożających warstwę ozonową zawsze były bardziej ambitne niż protokół montrealcki i doprowadziły do całkowitego wycofania SZWO do celów emisyjnych.

2.5. Z uwagi na to, że większość produkcji i stosowania SZWO oraz handlu nimi jest już zakazana, głównym celem jest zapobieganie emisjom SZWO pochodzącym z uprzednio legalnych zastosowań w produktach i urządzeniach, jak również zapobieganie emisjom generowanym przez inne procesy, np. związane ze stosowaniem SZWO w charakterze substratów, które to emisje są wyłączone ze stopniowego wycofywania przewidzianego w protokole montrealckim.

2.6. Wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie ozonu jest ściśle związany z wnioskiem dotyczącym fluorowanych gazów cieplarnianych (NAT/847⁽⁶⁾). Oba rodzaje gazów to gazy cieplarniane, które przyczyniają się do globalnego ocieplenia. Oba rozporządzenia muszą zatem wspólnie zapewniać wypełnianie przez UE jej wynikających z Protokołu zobowiązań dotyczących SZWO i HFC.

2.7. Celem wniosku jest uniknięcie do 2050 r. wyemitowania 180 mln ton ekwiwalentu CO₂ i 32 tys. ton potencjału niszczenia ozonu (w tonach SZWO) dzięki środkom mającym na celu odzyskanie i zniszczenie SZWO z dwóch rodzajów pianki izolacyjnej.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES zdecydowanie popiera wniosek Komisji dotyczący zmiany rozporządzenia w sprawie ozonu, z myślą o jeszcze większym ograniczeniu emisji i stworzeniu zachęt do stosowania rozwiązań alternatywnych przyjaznych dla klimatu.

3.2. EKES zdaje sobie sprawę z tego, że można by zwiększyć skuteczność niektórych przewidzianych w obecnym rozporządzeniu środków mających na celu zapobieganie nielegalnej działalności, w związku z czym aprobeje połączenie systemu wydawania licencji na SZWO z unijnym środowiskiem jednego okienka w dziedzinie ceł⁽⁷⁾. Komitet zaleca, by środki te miały również zastosowanie do specjalnych procedur celnych, w tym tranzytu i czasowego składowania SZWO.

3.3. EKES zdaje sobie sprawę z tego, że właściwe monitorowanie ma ogromne znaczenie dla podejmowania działań zapobiegawczych i czynienia postępów. Skuteczne monitorowanie i sprawozdawczość umożliwiają identyfikację i zwalczanie nielegalnych praktyk handlowych. Biorąc pod uwagę poważny wpływ nielegalnego handlu SZWO na środowisko, EKES popiera wprowadzenie norm minimalnych dotyczących maksymalnych kar związanych z nielegalną produkcją, przywozem i wprowadzaniem do obrotu SZWO, ale wzywa do wprowadzenia także kar minimalnych. Nowe rozporządzenie jest zgodne z wnioskiem Komisji dotyczącym przeglądu dyrektywy w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne i zastąpienia dyrektywy 2008/99/WE⁽⁸⁾.

3.4. EKES zdecydowanie popiera środki zapewniające odzyskiwanie SZWO znajdujących się w piankach izolacyjnych w celu zniszczenia, i uznaje znaczny potencjał tego środka odnośnie do łagodzenia zmiany klimatu, tworzenia miejsc pracy oraz badań i rozwoju w przemyśle recyklingu.

3.5. EKES odnotowuje z zadowoleniem, że należycie wzięto pod uwagę spójność z przepisami obowiązującymi w przedmiotowej dziedzinie polityki. Jest to konieczne, aby osiągnąć cele pakietu „Gotowi na 55” (2030 r.) i Zielonego Ładu (2050 r.).

3.6. Zważywszy, że UE jest liderem w ograniczaniu stosowania SZWO, EKES sugeruje, by UE również dała przykład innym gospodarkom, tak by stosowały one te same zasady, na przykład poprzez ograniczenie stosowania SZWO w charakterze substratów i czynników ułatwiających procesy chemiczne, jeżeli istnieją rozwiązania alternatywne. W 2020 r. produkcja kontrolowanych SZWO wyniosła 164 704 ton metrycznych, głównie w celu zastosowania ich w charakterze substratów w UE. Naukowcy obawiają się, że zgłoszone emisje generowane w procesie stosowania SZWO w charakterze substratów są niedoszacowane i mogą być globalnie odpowiedzialne za podwyższone poziomy tetrachloru węgla (CTC) i CFC-113 w atmosferze⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 517/2014” [COM(2022) 150 final – 2022/99 (COD)] (zob. s. 44 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽⁷⁾ Więcej informacji na temat unijnego środowiska jednego okienka w dziedzinie ceł można znaleźć na stronie https://ec.europa.eu/taxation_customs/eu-single-window-environment-customs_en.

⁽⁸⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne i zastępującej dyrektywę 2008/99/WE” [COM(2021) 851 final – 2021/0422 (COD)] (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 143).

⁽⁹⁾ Solomon et al. 2020. Unfinished business after five decades of ozone-layer science and policy. Nature Communications 11:4272.

3.7. EKES zakłada, że przegląd nie spowoduje nadmiernych obciążeń administracyjnych lub finansowych. Oczekuje się, że wniosek przyniesie przedsiębiorstwu szereg korzyści w postaci uproszczenia. Pozytywne jest również to, że od przewidzianych w przeglądzie postanowień odstąpić można jedynie w bardzo wyjątkowych przypadkach.

3.8. Zdaniem EKES-u włączenie nowych SZWO nieobjętych jeszcze Protokołem jest także krokiem we właściwym kierunku. W 2020 r. produkcja nowych substancji w tonach metrycznych była około sześciokrotnie wyższa od produkcji substancji kontrolowanych. Ważne jest zatem monitorowanie rozwoju sytuacji w tej dziedzinie, w tym stosowanych i produkowanych ilości, oraz jak największe ograniczanie emisji nowych gazów, by zminimalizować ich wpływ na warstwę ozonową i na zmianę klimatu.

3.9. EKES z zadowoleniem przyjmuje zaktualizowaną ocenę skutków, w szczególności w odniesieniu do głównej miary ograniczenia emisji związanej z odzyskiem i niszczeniem pianek izolacyjnych. Zawarte we wniosku ustalenia dotyczące oceny są niezbędne do tego, by można było w międzyczasie ocenić osiągnięte wyniki. Jeśli chodzi o piankę izolacyjną i nowe rozwiązania, to ważną rolę odgrywają tu eksperci. Przy dokonywaniu oceny należy również uwzględnić obciążenie administracyjne.

3.10. EKES popiera środki zmierzające do wyjaśnienia roli organów celnych i organów nadzoru rynku w celu kontroli handlu SZWO. Jest to konieczne z uwagi na to, że nadal dochodzi do nielegalnego handlu ⁽¹⁰⁾.

3.11. Nadmierne stosowanie SZWO jako czynników chłodniczych i spieniających doprowadziło w przeszłości do nagromadzenia dużych ilości tych substancji, np. w starych chłodziarkach, piankach izolacyjnych lub butlach. E-odpady zawierające SZWO mogą również uwalniać inne toksyczne substancje powodujące raka: ołów, kadm, polichlorowany bifenył, środki zmniejszające palność i wiele innych. Ponieważ ani protokół montrealwski, ani żadna inna międzynarodowa konwencja w sprawie ochrony środowiska nie regulują zarządzania istniejącymi zasobami SZWO ani ich niszczenia, każdy kraj odpowiedzialny jest za ustanowienie skutecznego systemu zarządzania zasobami SZWO, by uporać się z tym ważnym źródłem emisji. EKES przywiązuje zatem duże znaczenie do osiągnięcia celu, jakim jest ochrona środowiska atmosferycznego poprzez zapobieganie wyciekom i uwalnianiu dzięki skutecznemu zarządzaniu zasobami SZWO.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Produkcja i stosowanie SZWO oraz handel nimi do celów emisyjnych są już zakazane. W związku z tym EKES popiera cel nowego wniosku dotyczący w szczególności zapobiegania emisjom SZWO generowanym przez produkty i urządzenia, w których stosowanie takich substancji było wcześniej dozwolone. Dużą rolę w zapobieganiu tym emisjom odgrywa wymóg odzyskiwania lub niszczenia SZWO w niektórych rodzajach pianek izolacyjnych w przypadku renowacji lub rozbiórki budynków. EKES odnotowuje jednak, że można zrobić więcej, by wspierać przyjęcie przez UE bardziej przyjaznych dla środowiska rozwiązań alternatywnych wobec stosowania SZWO w charakterze substratów i czynników ułatwiających procesy chemiczne.

4.2. Przegląd omawianego rozporządzenia przyczyni się do osiągnięcia celu porozumienia paryskiego ⁽¹¹⁾ zakładającego, że w idealnym scenariuszu wzrost temperatury nie przekroczy 1,5 °C.

4.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje wymóg zapewnienia minimalnego poziomu wyszkolenia personelu pracującego z SZWO. Ma jednak nadzieję, że te wymogi minimalne będą takie same dla wszystkich państw członkowskich.

4.4. Komitet zauważa, że znaczne ilości SZWO są nadal wykorzystywane w charakterze substratów w produkcji chemicznej, pomimo dostępności rozwiązań alternatywnych w niektórych tego rodzaju procesach. Bieżące stosowanie HCFC-22 budzi szczególne zaniepokojenie ze względu na wysokie emisje związane z nim produktem ubocznym, HFC-23, o współczynniku globalnego ocieplenia wynoszącym 14 600 ⁽¹²⁾. EKES zauważa, że ograniczenie wyłączeń dotyczących substratów na mocy protokołu montrealskiego przyniosłoby wiele korzyści ⁽¹³⁾, a UE powinna świecić tu przykładem poprzez zakazanie bieżącego stosowania SZWO w charakterze substratów i czynników ułatwiających procesy chemiczne, w jeśli istnieją rozwiązania alternatywne przyjazne dla środowiska. Zakaz ten mógłby dotyczyć 38 % wszystkich SZWO wykorzystywanych jako substrat w UE.

⁽¹⁰⁾ <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/how-company-earned-to-%E2%82%AC1-million-illegally-trading-tentons-of-ozone-depleting-substances>

⁽¹¹⁾ https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

⁽¹²⁾ Związek HFC-23 (trifluorometan lub CHF₃), silny gaz cieplarniany o współczynniku globalnego ocieplenia wynoszącym 14 600 dla okresu 100 lat, powstaje jako produkt uboczny podczas wytwarzania HCFC-22 (chlorodifluorometanu lub CHClF₂).

⁽¹³⁾ Andersen i in. 2021. Ograniczenie wyłączeń dotyczących substratów na mocy protokołu montrealskiego ma liczne korzyści dla środowiska. PNAS 2021 Vol 118 No 49; <https://doi.org/10.1073/pnas.2022668118>.

4.5. Zważywszy na obawy dotyczące stosowania SZWO w charakterze substratów i związanych z tym emisji, EKES zaleca, by możliwość przyjęcia przez Komisję aktów wykonawczych w celu ustanowienia maksymalnych ilości i maksymalnych poziomów emisji, a także w celu ustanowienia wykazu przedsiębiorstw, w przypadku których można by stosować SZWO jako czynniki ułatwiające procesy chemiczne (zgodnie z art. 7 ust. 3) została rozszerzona na substraty poprzez włączenie równoważnego przepisu do art. 6.

4.6. Biorąc pod uwagę potencjalne emisje HFC-23 związane ze stosowaniem HCFC-22, EKES z zadowoleniem przyjmuje deklarację zgodności jako pierwszy krok w kierunku zwalczania tego zjawiska i wzywa do podjęcia dalszych środków, w tym w zakresie sprawozdawczości, weryfikacji i wymaganego ujawniania zakładu produkcyjnego pochodzenia, dowodu na redukcję ilości produkcji ubocznej HFC-23 i identyfikowalności.

4.7. EKES dostrzega obawy związane ze skutkami emisji nowych substancji wymienionych w załączniku II (np. szybki wzrost stężenia dichlorometanu w atmosferze, który mógłby znacznie opóźnić – o ponad dziesięć lat – zasklepienie dziury ozonowej⁽¹⁴⁾) i w związku z tym zaleca, by środki wprowadzające wymogi odnośnie do odzysku, recyklingu i regeneracji (art. 20) oraz wymogi dotyczące wycieków (art. 21) stosowały się również do gazów wymienionych w załączniku II. Ponadto przedsiębiorstwa powinny posiadać ważną rejestrację w systemie wydawania licencji jeszcze przed przywozem lub wywozem gazów wymienionych w załączniku II.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁴⁾ Hossaini, R., Chipperfield, M., Montzka, S. *et al.* The increasing threat to stratospheric ozone from dichloromethane. *Nat Commun* 8, 15962 (2017); <https://doi.org/10.1038/ncomms15962>.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2017/2107 ustanawiające środki zarządzania, ochrony i kontroli obowiązujące na obszarze konwencji Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Tuńczyka Atlantyckiego (ICCAT) oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) .../2022 ustanawiające wieloletni plan zarządzania zasobami tuńczyka błękitnopłetwego we wschodnim Atlantyku i w Morzu Śródziemnym”

(COM(2022) 171 final – 2022/0111(COD))

(2022/C 365/10)

Samodzielny sprawozdawca: **Javier GARAT PEREZ**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 2.5.2022 Rada, 23.5.2022
Podstawa prawna	Art. 43 ust. 2 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	31.5.2022
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	63/0/0
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	211/1/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES uważa, że transpozycja do prawa UE zaleceń przyjętych przez Międzynarodową Komisję ds. Ochrony Tuńczyka Atlantyckiego (ICCAT) jest właściwa i konieczna z uwagi na to, że UE jest jedną z umawiających się stron Międzynarodowej konwencji o ochronie tuńczyka atlantyckiego, a także z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności ze środkami ochrony i kontroli przyjętymi na dorocznych posiedzeniach tej komisji w latach 2006, 2016, 2017, 2018, 2019 i 2021.

1.2. EKES jest zdania, że przestrzeganie przez wszystkie umawiające się strony zaleceń przyjętych przez ICCAT ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia wszystkim operatorom sprawiedliwych i równych warunków.

2. Streszczenie wniosku Komisji

2.1. Głównym celem wniosku jest transpozycja do prawa Unii nowych środków ochrony i kontroli przyjętych przez Międzynarodową Komisję ds. Ochrony Tuńczyka Atlantyckiego (zwaną dalej „ICCAT”) na jej dorocznych posiedzeniach w latach 2006, 2016, 2017, 2018, 2019 i 2021, ponieważ od dnia 14 listopada 1997 r. UE jest jedną z umawiających się stron Międzynarodowej konwencji o ochronie tuńczyka atlantyckiego (zwanej dalej „konwencją ICCAT”).

2.2. Konwencja ICCAT ustanawia regionalne ramy ochrony tuńczyków i gatunków tuńczykopodobnych oraz zarządzania nimi w Oceanie Atlantyckim i morzach przyległych oraz umożliwia przyjmowanie zaleceń mających charakter wiążący dla umawiających się stron.

2.3. Wniosek zmienia rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2107⁽¹⁾, w którym uwzględniono już środki zarządzania, ochrony i kontroli ICCAT, w odniesieniu do środków dotyczących następujących gatunków: tuńczyków tropikalnych, tuńczyka białego w północnym i południowym Atlantyku, żaglicy oraz marlina błękitnego i białego.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2107 z dnia 15 listopada 2017 r. ustanawiające środki zarządzania, ochrony i kontroli obowiązujące na obszarze konwencji Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Tuńczyka Atlantyckiego (ICCAT) oraz zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1936/2001, (WE) nr 1984/2003 i (WE) nr 520/2007 (Dz.U. L 315 z 30.11.2017, s. 1).

2.4. Dokonuje się w nim również przeglądu środków odnoszących się do raportowania danych dotyczących żaglicowatych, a także środków dotyczących rekinów ostronosych, zdrowia i bezpieczeństwa obserwatorów uczestniczących w programach obecności obserwatorów regionalnych ICCAT, obowiązków obserwatorów naukowych oraz aktualizacji wykazu gatunków ICCAT.

2.5. Wniosek zmienia również rozporządzenie (UE) .../2022 ustanawiające wieloletni plan zarządzania zasobami tuńczyka błękitnopłetwego we wschodnim Atlantyku i w Morzu Śródziemnym, w odniesieniu do corocznej deklaracji dotyczącej przenoszenia, składanej przez państwa członkowskie, w których prowadzona jest hodowla lub tucz, oraz niektórych obowiązków w zakresie umieszczania w sadzach.

2.6. W celu szybkiego wdrożenia do prawa Unii przyszłych zaleceń ICCAT przewiduje się przekazanie Komisji uprawnień do przyjmowania decyzji w następujących kwestiach: ograniczenie zdolności połowowej w zakresie tuńczyków tropikalnych i raportowanie rocznego planu połowowego dotyczącego zdolności połowowej tego gatunku; przenoszenie kwot na kolejny rok w przypadku opastuna, tuńczyka białego w północnym i południowym Atlantyku oraz włócznika północnoatlantyckiego i południowoatlantyckiego; plany zarządzania dotyczące urządzeń do sztucznej koncentracji ryb (FAD); liczba boi instrumentalnych; wymogi dotyczące FAD; okresy, w których obowiązuje zakaz stosowania FAD; ograniczenie liczby statków połowiących tuńczyka białego w północnym Atlantyku; warunki zezwalania na połów i zatrzymywanie rekinów ostronosych; przeżywalność żółwi morskich; minimalny poziom obecności obserwatorów i pomiar tego poziomu oraz wykaz gatunków ICCAT.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES uważa za właściwe i konieczne włączenie do prawa UE zaleceń przyjętych przez ICCAT na jej dorocznych posiedzeniach w latach 2006, 2016, 2017, 2018, 2019 i 2021, zważywszy, że UE jest jedną z umawiających się stron konwencji ICCAT, a zatem jest to zgodne z zakresem jej kompetencji i z wiążącym charakterem tych zaleceń.

3.2. EKES jest zdania, że przestrzeganie przez wszystkie umawiające się strony zaleceń przyjętych przez ICCAT ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia wszystkim operatorom sprawiedliwych i równych warunków.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do szczególnych działań mających zapewnić nadzwyczajne tymczasowe wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w odpowiedzi na wpływ rosyjskiej inwazji na Ukrainę”

(COM(2022) 242 final – 2022/0166 (COD))

(2022/C 365/11)

Sprawozdawca generalny: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Wniosek o konsultację	Rada, 25.5.2022 Parlament Europejski, 6.6.2022
Podstawa prawna	Art. 42, 43 ust. 3 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia na sesji plenarnej	16.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	188/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Inwazja Rosji na Ukrainę ma poważny negatywny wpływ na unijny sektor rolny i rolno-spożywczy. Z tego względu EKES z zadowoleniem przyjmuje zaproponowany przez Komisję Europejską nowy środek pomocy dodatkowej. Uważa, że jest on absolutnie konieczny i wzywa instytucje europejskie do jego pilnego przyjęcia.

1.2. Wojna w Ukrainie dowodzi geostrategicznego charakteru sektora rolno-spożywczego oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w Unii Europejskiej. Dlatego niezbędna jest pomoc nastawiona na utrzymanie płynności finansowej gospodarstw rolnych oraz MŚP z sektora rolno-spożywczego w celu zapewnienia ich przetrwania w świetle tego nowego kryzysu, który następuje tuż po pandemii COVID-19.

1.3. Budżet Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) uwzględnia już istniejące potrzeby w zakresie finansowania oraz zobowiązania średnio- i długoterminowe. Nie należy go wykorzystywać do finansowania środków nadzwyczajnych. Ponieważ niektóre kraje UE wyczerpały już swoje środki finansowe w ramach EFRROW lub zobowiązały się już do ich wykorzystania, zdaniem EKES-u Komisja Europejska powinna określić inne źródło finansowania poza budżetem WPR w celu wdrożenia tego środka bez ograniczania środków EFRROW w nadchodzących latach.

1.4. Ponadto z uwagi na wyjątkowe okoliczności i potrzebę szybkiego reagowania Komitet uważa, że Komisja powinna skrócić termin wypłaty pomocy i uprościć kryteria kwalifikowalności beneficjentów.

2. Streszczenie wniosku Komisji

2.1. Komisja proponuje zmianę rozporządzenia (UE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013⁽¹⁾ w sprawie Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) poprzez dodanie nowego art. 39 „Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę”.

2.2. Proponowany środek pozwoliłby państwom członkowskim wypłacić, do dnia 15 października 2023 r., jednolitą kwotę ryczałtową rolnikom i przedsiębiorstwom rolno-spożywczym borykającym się z problemami z płynnością i z przepływem środków pieniężnych w związku z inwazją Rosji na Ukrainę i wynikającym z niej wzrostem kosztów nakładów (energii, nawozów i pasz).

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 487).

2.3. Wniosek Komisji przewiduje zarezerwowanie tego wyjątkowego wsparcia finansowego dla rolników i MŚP, którzy angażują się w co najmniej jedno z następujących działań:

- gospodarka o obiegu zamkniętym,
- gospodarowanie składnikami odżywczymi,
- efektywne wykorzystywanie zasobów,
- metody produkcji przyjazne dla środowiska i klimatu.

2.4. Maksymalna przewidywana kwota wsparcia wynosi 15 000 EUR na rolnika i 100 000 EUR na MŚP.

2.5. Państwa członkowskie miałyby możliwość wykorzystania dostępnych środków w wysokości do 5 % przysługującego im budżetu EFRROW na lata 2021–2022, co przełożyłoby się na potencjalny budżet w wysokości 1,4 mld EUR w UE.

3. Uwagi ogólne

3.1. Wojna w Ukrainie znacznie pogorszyła sytuację na rynkach towarów rolnych, które już przed rosyjską inwazją borykały się z wieloma problemami. W rezultacie ceny głównych środków produkcji rolnej podwoiły się, a nawet wzrosły trzykrotnie w porównaniu z poziomem sprzed roku lub dwóch lat. Sytuacja ta nałożyła się na skutki pandemii COVID-19.

3.2. W komunikacie z 23 marca 2022 r. Komisja przedstawiła już wyjątkowe inicjatywy mające na celu zachowanie bezpieczeństwa żywnościowego i wzmocnienie odporności systemów żywnościowych. Obecna sytuacja jest jednak bezprecedensowa i wymaga dalszych działań.

3.3. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji, który mógłby częściowo odciążyć rolników i MŚP znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej od czasu rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

3.4. Wniosek Komisji jest mile widzianą dodatkową reakcją, która ma zwiększyć bezpieczeństwo żywnościowe UE i rozwiązać problem bezprecedensowego wzrostu kosztów nakładów.

3.5. Komitet popiera zaproponowane środki i uważa, że instytucje europejskie powinny je jak najszybciej przyjąć.

3.6. EKES pragnie jednak zwrócić uwagę Komisji na źródło finansowania tych środków, terminy płatności, kryteria kwalifikowalności oraz ryzyko nadmiernego obciążenia administracyjnego beneficjentów.

Źródło finansowania

3.7. EKES pragnie podkreślić, że EFRROW⁽²⁾, drugi filar wspólnej polityki rolnej, jest głównym instrumentem finansowym na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Tym samym wnosi istotny wkład w transformację ekologiczną terytoriów i sektora rolnego poprzez zwiększenie odporności na zmianę klimatu oraz wspieranie innowacji i konkurencyjności gospodarstw rolnych.

3.8. W związku z tym celem EFRROW jest reagowanie w perspektywie długoterminowej na wyzwania stojące przed obszarami wiejskimi. W szczególności powinien on umożliwić osiągnięcie do 2040 r. celów rozwoju określonych przez Komisję w długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich przedstawionej 30 czerwca 2021 r.⁽³⁾

3.9. EFRROW, lecz także ogólnie WPR, nie powinny być postrzegane jako dodatkowe źródło finansowania w sytuacjach nadzwyczajnych. W budżecie EFRROW uwzględniono już istniejące potrzeby w zakresie finansowania oraz zobowiązania, których należy przestrzegać.

3.10. Wobec braku kwantyfikacji środków budżetowych i dostępnych środków całkowita kwota pomocy, którą można faktycznie wypłacić beneficjentom, jest również bardzo hipotetyczna.

3.11. W związku z tym EKES wzywa Komisję do przedstawienia dokładnych danych liczbowych dotyczących rzeczywistie dostępnych środków oraz do rozważenia innych źródeł finansowania, które nie będą miały wpływu na ambicje i realizację celów EFRROW.

⁽²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: „WPR do 2020 r.” (Dz.U. C 191 z 29.6.2012, s. 116).

⁽³⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.”.

Termin płatności

3.12. Wniosek Komisji przewiduje dokonanie płatności na rzecz beneficjentów przed dniem 15 października 2023 r. W świetle obaw o dochody rolników i producentów w łańcuchu rolno-spożywczym EKES ma wątpliwości co do tak późnego terminu dokonywania płatności.

3.13. Podmioty te borykają się już teraz z licznymi trudnościami z płynnością finansową. Wielu rolników pilnie potrzebuje wsparcia finansowego, aby móc utrzymać działalność. Wypłata nadzwyczajnej pomocy pod koniec 2023 r. nie zaradziłaby pilnej sytuacji.

3.14. Dlatego należy w jak największym stopniu skrócić termin płatności, aby zapewnić rolnikom i MŚP środki umożliwiające poradzenie sobie z obecnym wzrostem kosztów produkcji.

Kryteria kwalifikowalności dla beneficjentów

3.15. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że wsparcie finansowe przewidziane przez Komisję jest skierowane przede wszystkim do najbardziej dotkniętych obecną sytuacją rolników i MŚP i że opiera się na obiektywnych i niedyskryminacyjnych kryteriach wyboru.

3.16. Wniosek Komisji przewiduje również, że pomoc przyznaje się wyłącznie beneficjentom, których działalność w całości lub częściowo związana jest z gospodarką o obiegu zamkniętym, gospodarką składnikami odżywczymi, efektywnym gospodarowaniem zasobami lub przyjazną dla środowiska metodą produkcji.

3.17. Te dodatkowe kryteria zaszkodziłyby głównemu celowi środka, którym jest przede wszystkim pomoc dla przedsiębiorstw i rolników dotkniętych wojną w Ukrainie. Ponadto zdaniem członkiń i członków Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego kryteria te sprawią, że wnioski o pomoc składane przez beneficjentów staną się jeszcze bardziej skomplikowane.

3.18. Są zdania, że należy uprościć kryteria kwalifikowalności dotyczące pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych, aby uniknąć obciążenia administracyjnego, które zniechęciłoby potencjalnych beneficjentów do złożenia wniosku do właściwych organów.

3.19. EKES uważa, że rolnicy, którzy już korzystają z pomocy bezpośredniej w ramach WPR i są dotknięci skutkami rosyjskiej inwazji na Ukrainę, powinni automatycznie kwalifikować się do pomocy nadzwyczajnej finansowanej z EFRROW.

3.20. W ten sposób wyjątkowe wsparcie zaproponowane przez Komisję byłoby zgodne z celami zrównoważonego rozwoju środowiskowego, gospodarczego i społecznego, do których dąży nowa WPR. Jednocześnie system ten pozwoliłby uniknąć dodawania nowych kryteriów, które spowodowałyby dezorientację i utrudnienia. Ze względu na pilny charakter sytuacji konieczne jest wdrożenie pragmatycznego środka solidarnościowego wobec najbardziej dotkniętych przedsiębiorstw i rolników (w sytuacji wyższych kosztów produkcji czy załamania się rynków). Wsparcie dla niektórych zrównoważonych praktyk, takich jak gospodarka o obiegu zamkniętym, powinno być w pierwszej kolejności promowane za pomocą konkretnych, dostosowanych do przyszłych wyzwań instrumentów.

Bruksela, dnia 16 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Reagowanie na finansowaną przez państwo instrumentalizację migrantów na granicy zewnętrznej UE«”

(JOIN(2021) 32 final)

(2022/C 365/12)

Sprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Współsprawozdawca: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 2.5.2022
Podstawa prawna	Artykuł 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	18.1.2022
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	12.5.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	142/2/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES uważa, że reakcja UE na instrumentalizację migrantów musi być częścią wspólnej, powszechnie akceptowanej i spójnej polityki migracyjnej we wszystkich jej różnorodnych aspektach. Należy ponownie rozważyć adekwatność paktu o migracji i azylu w świetle kryzysu na granicy białoruskiej i rosyjskiej agresji na Ukrainę, by w reakcji na sytuację nadzwyczajną nie dokonywać segmentacji polityki migracyjnej, lecz zapewnić jednolite ramy działania i ramy prawne w odniesieniu do stosownych polityk i ochrony zainteresowanych osób.

1.2. EKES uważa, że instrumentalizacja migrantów stanowi – potencjalnie wciąż aktualne – zagrożenie dla całej Unii Europejskiej, a nie tylko dla dotkniętych tym zjawiskiem państw członkowskich. Z tego względu podkreśla, że przyjęte rozwiązania okażą się skuteczne i zdolne sprostać temu wyzwaniu jedynie wtedy, jeśli zdołają zintegrować poziom inicjatyw (polityczny, ustawodawczy, administracyjny i humanitarny) z zakresem podejmowanych działań (unijnym, krajowym, lokalnym i międzynarodowym) oraz z zainteresowanymi podmiotami (instytucjami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, partnerami społecznymi, obywatelkami i obywatelami itp.), kierując się przy tym najwyższymi standardami prawa unijnego i międzynarodowego.

1.3. EKES uważa, że UE musi udzielać państwom członkowskim terminowego, skoordynowanego i skutecznego wsparcia, zarówno praktycznego (środki z budżetu i personel agencji UE), jak i administracyjnego, ustawodawczego i politycznego. Będzie to wymagało wspólnych działań w terenie i na szczeblu międzyinstytucjonalnym, a także zapewnienia maksymalnej przejrzystości inicjatyw oraz swobody działania organizacjom humanitarnym i niezależnym mediom obecnym na obszarach, w których dochodzi do instrumentalizacji migrantów.

1.4. EKES przywiązuje szczególną wagę do określenia zintegrowanych ram interwencji humanitarnej łączących zasoby i struktury krajowych oraz unijnych instytucji i agencji, zapewniających zaangażowanie agencji międzynarodowych (Biuro UNHCR, IOM), a także wkład organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego. Będzie to sprzyjać skutecznej koordynacji podejmowanych interwencji i uznaniu działań humanitarnych za instrument wzmacniania zasad UE.

1.5. W związku z tym EKES uważa, że pełne i terminowe uznanie praw migrantów poddanych instrumentalizacji – przy jednoczesnym unikaniu szarej strefy lub braku pewności administracyjnej – jest niezbędnym aspektem ograniczania i eliminowania w terenie zagrożeń dla bezpieczeństwa i stabilności UE i państw członkowskich dotkniętych tym zjawiskiem i sprawia, że działania na rzecz instrumentalizacji stają się nieskuteczne.

1.6. Reakcja UE musi bezsprzecznie skupić się na źródłach przepływów migrantów poddawanych instrumentalizacji. Należy ponadto zaangażować państwa trzecie i wspierać ich wysiłki na rzecz informowania społeczeństwa w ramach współpracy opartej na zasadach demokratycznych i ochronie praw człowieka. Umożliwi to odebranie środków podmiotom państwowym popierającym instrumentalizację migrantów.

1.7. W odniesieniu do państw wspierających instrumentalizację migrantów lub jej współwinnych EKES popiera wielostronne działania podejmowane przez UE jako całość, a także działania instytucji międzynarodowych i krajów partnerskich mające na celu potępienie i wyodrębnienie takich działań, w tym poprzez nałożenie odpowiednich sankcji gospodarczych i dyplomatycznych.

1.8. Wskutek toczącej się wojny w Ukrainie wywołanej agresją Federacji Rosyjskiej mamy do czynienia z co najmniej 3,9 mln uchodźców ⁽¹⁾, którzy przebywają obecnie głównie w krajach sąsiadujących i w innych państwach UE, a także z falą kilku milionów uchodźców wewnętrznych. Przepływy na taką skalę są – przynajmniej w Europie – nieporównywalne z tymi obserwowanymi w kolejnych dziesięcioleciach po II wojnie światowej. UE zajęła się tą kwestią w odpowiednim czasie, w szczególności poprzez uruchomienie dyrektywy z 2001 r. w sprawie tymczasowej ochrony ⁽²⁾ oraz przyjęcie środka *Działanie w ramach polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie* (CARE). EKES uważa, że analogiczne instrumenty, inspirowane spójnością, solidarnością i podziałem odpowiedzialności między państwami członkowskimi, mają również zasadnicze znaczenie w radzeniu sobie z kryzysami związanymi z instrumentalizacją migrantów.

1.9. UE jest obecnie bezpiecznym miejscem azylu i ochrony dla milionów obywateli i obywaterek Ukrainy, ale ciężar przyjmowania i pomocy jest nierównomiernie rozłożony w stosunku do zdolności i zasobów zaangażowanych państw członkowskich. Otwarcie granic wewnętrznych w obrębie UE zapewniło do tej pory spontaniczne przemieszczanie się ukraińskich uchodźców do pożądaných miejsc przeznaczenia, niemniej mamy tu do czynienia z obiektywną dysproporcją między obciążeniem państw sąsiadujących a ciężarem ponoszonym przez pozostałe państwa członkowskie. Instrumentalizacja migrantów na granicy białoruskiej, a także wcześniej – choć skala migracji jest nieporównywalna z obecną sytuacją – uwidacznia potrzebę dokonania dogłębnego przeglądu mechanizmów solidarności i współpracy między UE i jej państwami członkowskimi. Powinno się to zwłaszcza przełożyć na – niewątpliwie konieczną w sytuacjach kryzysowych – redystrybucję migrantów objętych pomocą.

1.10. EKES pragnie również skupić się na duchu wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sytuacji instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu ⁽³⁾. Jest zdania, że w przewidzianym złożonym mechanizmie określania ram prawnych i procedur administracyjnych mających zastosowanie w przypadku instrumentalizacji migrantów nie wzięto pod uwagę potencjalnie międzypaństwowego charakteru tego kryzysu ani niemożności oddzielenia tego mechanizmu od zalecanego podejścia do samych migrantów.

1.11. EKES uważa, że choć instrumenty ad hoc w celu zarządzania instrumentalizacją migrantów są potrzebne, to należy także rozważyć udzielenie im w porę kompleksowej ochrony za pośrednictwem dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony – zwłaszcza w przypadkach, w których zarządzanie wjazdami na granicach, kontrola wtórnego przemieszczania się i odroczenia zwykłych procedur azylowych lub odstępstwa od nich nie funkcjonują dobrze i przynoszą odwrotne do zamierzonych efekty w stosunku do celu, którym jest ochrona migrantów poddanych instrumentalizacji. W każdym razie należy podnieść poziom ochrony migrantów stosownie do poziomu kryzysu międzypaństwowego w kontekście instrumentalizacji migrantów.

2. Propozycja

2.1. W komunikacie podkreślono, że kryzys migracyjny na granicy między Białorusią a Unią Europejską (Litwa, Łotwa, Polska) stanowi celową próbę stworzenia ciągłego i przewlekłego kryzysu w ramach szerzej zakrojonych i skoordynowanych wysiłków zmierzających do destabilizacji Unii Europejskiej, co ma wystawić na próbę jej jedność i determinację. Stanowi to zagrożenie hybrydowe realizowane poprzez instrumentalizację migrantów przez państwo trzecie.

2.2. Zastosowane w niniejszym dokumencie terminy „kryzys” i „zagrożenie”, dalekie od opisanego szczególnego i złożonego zjawiska migracji, użyte są do określenia znaczenia napięć politycznych i czynników odpowiedzialnych za brak stabilności, powstałych w kontekście geopolitycznym, do którego odnosi się wniosek.

⁽¹⁾ 5 317 219 uchodźców w państwach sąsiadujących i w UE (dane zaktualizowane na dzień 26 kwietnia 2022 r., źródło: Biuro UNHCR, <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>).

⁽²⁾ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony (Dz.U. L 71 z 4.3.2022, s. 1) (dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz.U. L 212 z 7.8.2001, s. 12).

⁽³⁾ Zob. COM(2021) 890 final – 2021/0427 (COD) „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sytuacji instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu”.

2.3. Opiswane wydarzenia nie tylko stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa UE w terenie, ale postawiły one w krytycznej sytuacji przede wszystkim migrantów, co miało dramatyczne skutki humanitarne zarówno po białoruskiej, jak i po unijnej stronie granicy. Istnieją liczne doniesienia o nieludzkim i poniżającym traktowaniu migrantów po białoruskiej stronie granicy, co stanowi również formę nacisku na UE, przy czym ryzyko wystąpienia takiej sytuacji stale rośnie ze względu na ich przedłużający się pobyt na tym obszarze i niedostępność granicy UE.

2.4. UE zdecydowanie i szybko potępiła na wszystkich unijnych forach instytucjonalnych instrumentalizację migrantów i uchodźców wymagających szczególnego traktowania. Podjęte następnie działania międzynarodowe doprowadziły do zaangażowania UE i państw partnerskich i współpracy między nimi – chodzi tu zwłaszcza o kraje pochodzenia migrantów.

2.5. W kontekście nowej sytuacji kryzysowej UE interweniowała w celu wsparcia państw członkowskich dotkniętych tą sytuacją, przy uwzględnieniu konkretnych działań podjętych przez rządy i parlamenty krajowe, w szczególności ogłoszenie stanu wyjątkowego w regionach przygranicznych. W związku z tym Komisja podjęła działania w celu udzielenia należytej pomocy dla zapewnienia spójności tego rodzaju przepisów z prawem UE.

2.6. W komunikacie opisano działania polityczne, techniczne i logistyczne mające na celu wsparcie zaangażowanych państw członkowskich. Począwszy od wizyt złożonych przez komisarz Ylvę Johansson i późniejszych wezwań wystosowanych przez Komisję do państw członkowskich, kontakty polityczne przełożyły się również na wsparcie techniczne na granicy ze strony agencji UE (Frontex, Europol, EASO, pomoc nadzwyczajna z wykorzystaniem środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji).

2.7. Jeśli chodzi o działania międzynarodowe, zwłaszcza w odniesieniu do państw pochodzenia i tranzytu migrantów, Komisja podjęła działania na najwyższym szczeblu, usprawniając współpracę z Irakiem, Libanem, Turcją, Zjednoczonymi Emirataми Arabskimi i Uzbekistanem. Ma to kluczowe znaczenie dla zwalczania infrastruktury przestępczej przemytu migrantów, która przyczynia się do instrumentalizacji ze strony Białorusi.

2.8. W związku z kryzysem międzypaństwowym istnieje wysokie ryzyko wystąpienia tzw. mgły wojny będącej nośnikiem dezinformacji, fałszywych informacji i wypaczenia faktów, powiązanej z polityczną instrumentalizacją migrantów. W komunikacie wskazano na występowanie tego rodzaju zagrożenia po białoruskiej stronie granicy, w szczególności ze strony mediów kontrolowanych przez rządy Białorusi i Rosji. Podkreślono także znaczenie wolnej prasy i konkretnie odgrywanej przez nią roli, chociaż nie poświęcono takiej samej uwagi znaczeniu wolności mediów na dotkniętych kryzysem obszarach znajdujących się po unijnej stronie granicy.

2.9. Komisja podkreśla, że obecne instrumenty finansowe można by wzmocnić w sytuacji kryzysowej, korzystając z Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI) oraz Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej. W odniesieniu do powrotów (wspomaganych dobrowolnych powrotów i powrotów niedobrowolnych) wspomina się o współpracy między Komisją, Frontexem i IOM, podkreślając przy tym konieczność współpracy z państwami pochodzenia migrantów.

3. Uwagi

Instrumentalizacja migrantów i zarządzanie polityką migracyjną

3.1. EKES uważa, że reakcja UE na instrumentalizację migrantów musi być częścią wspólnej, powszechnie akceptowanej i spójnej polityki migracyjnej we wszystkich jej różnorodnych aspektach.

3.1.1. Aby właściwie zarządzać migracją, UE musi być świadoma tego, że inicjatywy podejmowane przez jedno państwo nigdy nie stanowią jedyne impulsu dla procesów migracyjnych (choć niektóre inicjatywy mogą mieć czasem znaczący wpływ na wielkość przepływów) – nawet jeśli dane państwo wykorzystuje migrantów instrumentalnie do celów politycznych.

3.1.2. W reakcji na najpoważniejsze kryzysy (w które aktywnie zaangażowane jest państwo trzecie lub będące następstwem wojny bądź interwencji wojskowej) UE musi kierować się podejściem solidarnościowym, przede wszystkim wobec zaangażowanych osób.

3.1.3. Z zastrzeżeniem, że konieczne jest udzielenie pomocy wszystkim osobom, których życie jest bezpośrednio zagrożone (uchodźcom i ofiarom wojny), rozróżnienie statusu prawnego – na przykład statusu osób, które mogą aspirować do określonych form ochrony, a statusu innych migrantów – może nastąpić dopiero po dopełnieniu przejrzystych procedur azylowych podlegających prawu UE i normom międzynarodowym, a nie w wyniku uprzedniego zdefiniowania bieżącego zjawiska lub kryzysu („zagrożenie hybrydowe”, „instrumentalizacja migrantów”, „migracja ekonomiczna” itp.).

Zagrożenia hybrydowe i instrumentalizacja migrantów

3.2. EKES podziela pogląd Komisji odnośnie do charakteru i poziomu zagrożenia związanego z instrumentalizacją migrantów przez Białoruś. Uznaje również stojące przed UE zagrożenie wynikające z „zagrożenia hybrydowego w postaci finansowanej przez państwo instrumentalizacji ludzi dla celów politycznych”.

3.2.1. W celu określenia zagrożenia hybrydowego zastosowano również inne sformułowanie: zagrożenie ze strony „podmiotów państwowych lub niepaństwowych”. Zagrożenia hybrydowe mogą być wywoływane przez różne podmioty i skierowane do różnych grup docelowych (podmioty państwowe, instytucje, organizacje społeczne, osoby fizyczne). Jednak mimo że tak szeroka interpretacja zawiera elementy zapewniające ogólne zrozumienie tego zjawiska, to należy ją odróżnić od określenia konkretnych sytuacji istotnych z punktu widzenia omawianych polityk. W związku z tym EKES podkreśla, że obecność podmiotu państwowego musi być uznana za niezbędny warunek identyfikacji przypadków instrumentalizacji migrantów – również w kontekście późniejszego przyjęcia środków regulacyjnych, a w szczególności do celów legalnego traktowania migrantów i udzielania im pomocy humanitarnej w tego rodzaju sytuacjach nadzwyczajnych.

3.2.2. Biorąc pod uwagę zasadność zawartej w komunikacie definicji „zagrożenia hybrydowego”, EKES ma nadzieję, że reakcja na to zagrożenie będzie wielowymiarowa i zintegrowana i uwidoczni się nie tylko na poziomie stosunków międzynarodowych (między państwami członkowskimi, UE i krajami partnerskimi), ale także w ramach polityk i zobowiązań UE w zakresie propagowania praw człowieka, ochrony migrantów i prawa do azylu. W związku z tym uważa, że należy wzmocnić wszystkie narzędzia współpracy między państwami członkowskimi, instytucjami i agencjami UE z myślą o wspólnym zarządzaniu kryzysowym.

Solidarność, koordynacja i wspólne zarządzanie kryzysowe

3.3. EKES zgadza się z poglądem, że „działania te stanowią rzeczywiste i bieżące zagrożenie dla bezpieczeństwa UE”, a nie tylko dla bezpośrednio dotkniętych państw członkowskich. Fakty przedstawione w komunikacie i głęboki kryzys ukraiński potwierdzają przekonanie EKES-u o konieczności zapewnienia ram politycznych, regulacyjnych i proceduralnych umożliwiających wspólne reagowanie i zarządzanie kryzysowe przez państwa członkowskie i instytucje UE.

3.3.1. Dlatego też EKES uważa, w nawiązaniu do swych wcześniejszych opinii w sprawie propozycji zmiany rozporządzeń w sprawie zarządzania imigracją i azylem⁽⁴⁾, że przyjęcie przez państwa członkowskie solidarnego i opartego na współpracy podejścia ma zasadnicze znaczenie, ponieważ omawiana sytuacja z pewnością nie jest jedynym czynnikiem powodującym większe obciążenie i trudności dla krajów pierwszego wjazdu, właśnie z uwagi na znaczenie, jaki pakt o migracji i azylu przypisuje kontroli granicznej i zapobieganiu wtórnemu przemieszczaniu się.

3.3.2. W ramach oczekiwanego konkretnego rozporządzenia mającego na celu zwalczanie instrumentalizacji migrantów przez dane państwo należy zatem przewidzieć mechanizmy solidarnego podziału odpowiedzialności pomiędzy państwami członkowskimi, w tym możliwość zastosowania w odpowiednim czasie środków relokacji proporcjonalnych do powagi kryzysu.

3.3.3. Cechy charakterystyczne kryzysu na granicy białoruskiej wykazują różnice, ale i podobieństwa z innymi strategiami instrumentalizacji ruchów migracyjnych realizowanymi przez niektóre kraje w środkowej części basenu Morza Śródziemnego, na granicy grecko-tureckiej, hiszpańsko-marokańskiej, bośniacko-chorwackiej i serbsko-węgierskiej (by ograniczyć się tylko do 2021 roku). EKES uważa, że UE powinna pójść dalej w swej reakcji niż podczas poprzednich kryzysów, zwłaszcza zaś unikać sytuacji zależności od strategii politycznych państw trzecich, które nie są zgodne z polityką i zasadami UE.

Ochrona migrantów w kontekście instrumentalizacji

3.4. EKES jest zdania, że reakcja UE musi łączyć wspólne działania mające na celu zwalczanie zagrożenia z jasną świadomością tego, że w tych szczególnych sytuacjach migranci, których dotyczy ta sytuacja, sami są szczególnie narażeni i potrzebują środków ochrony, zwłaszcza w kontekście kryzysu międzypaństwowego.

3.4.1. EKES podziela wyrażone w komunikacie obawy dotyczące sytuacji humanitarnej na granicach między państwami członkowskimi a Białorusią. Trudność w podejmowaniu działań po białoruskiej stronie granicy obiektywnie ogranicza interwencje humanitarne w sytuacjach kryzysowych i w konfliktach międzypaństwowych, ale powinno to być impulsem do zmaksymalizowania wysiłków na rzecz dostosowania pomocy humanitarnej dla migrantów w obrębie granic państw członkowskich do standardów prawa UE i ustalonych praktyk w zakresie wspierania osób wymagających szczególnego traktowania.

⁽⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący nowego paktu o migracji i azylu” [COM(2020) 609 final] (Dz.U. C 123 z 9.4.2021, s. 15); Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zarządzania azylem i migracją oraz zmieniającego dyrektywę Rady 2003/109/WE i proponowane rozporządzenie (UE) XXX/XXX [Fundusz Azylu i Migracji]” [COM(2020) 610 final – 2020/0279 (COD)], „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reagowania na sytuacje kryzysowe i spowodowane działaniem siły wyższej w dziedzinie migracji i azylu” [COM(2020) 613 final – 2020/0277 (COD)] (Dz.U. C 155 z 30.4.2021, s. 58).

3.4.2. EKES ma nadzieję na ułatwienie organizacjom humanitarnym społeczeństwa obywatelskiego dostępu do obu stron granicy między UE a Białorusią w celu zapewnienia pomocy humanitarnej (wsparcie zdrowotne, pomoc żywnościowa i prawna).

3.4.3. W tym kontekście instytucje UE muszą przeciwdziałać wszelkim pojawiającym się działaniom lub próbom przedstawienia w kryminalnym świetle solidarnościowych działań krajowych i międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, na co EKES zwracał już uwagę we wcześniejszych opiniach⁽⁵⁾.

3.4.4. W komunikacie wskazano na znaczącą skalę wtórnego przemieszczania się migrantów (przynajmniej w odniesieniu do liczby migrantów, którzy dotarli do granic UE w czasie kryzysu) i na wszczęcie wspólnych patroli przez straż graniczną państw członkowskich pierwszego wjazdu i państw dotkniętych skutkami wtórnego przemieszczania się migrantów. EKES uważa, że w sytuacji instrumentalizacji migrantów kwestią wtórnych przepływów należy zająć się wspólnie z państwami członkowskimi będącymi docelowym miejscem tych przepływów – przy czym trzeba zwrócić należytą uwagę na migrantów wymagających szczególnego traktowania, zwłaszcza w ostrej fazie kryzysu, aby uniknąć dalszego zagrożenia dla ich bezpieczeństwa.

3.4.5. EKES zwraca również uwagę na to, że mnożenie statusów prawnych i procedur nadzwyczajnych ze strony państw członkowskich i samej UE – nawet jeśli dzieje się to w kontekście kryzysu wymagającego konkretnych reakcji – rodzi ryzyko, że nie można będzie zapewnić godnej, sprawiedliwej i rozległej ochrony migrantom wymagającym szczególnego traktowania. W związku z tym ewentualne odstępstwa od standardowych procedur przyjmowania i udzielania azylu należy zharmonizować ze szczególnymi środkami ochrony ze względu na występowanie wspomnianego poważnego ryzyka. Należy także zawsze przestrzegać zasady non-refoulement.

Zwalczanie dezinformacji, rola mediów i ochrona osób wymagających szczególnego traktowania

3.5. EKES docenia to, że w komunikacie poświęcono szczególną uwagę zwalczaniu dezinformacji, fałszywych informacji i manipulowania faktami, w tym poprzez ukierunkowane kampanie informacyjne w krajach pochodzenia przepływów migracyjnych oraz wykorzystanie elektronicznych narzędzi informacyjnych i komunikacyjnych, których zadaniem jest dostarczanie samym migrantom prawidłowych i weryfikowalnych informacji (np. Infomigrants).

3.5.1. Jednocześnie EKES zaznacza, zgodnie z wartościami UE, że ważne jest swobodne udostępnianie informacji i swobodny dostęp do faktów i danych istotnych dla opinii publicznej. W związku z tym wdrażanie środków nadzwyczajnych musi być zawsze zrównoważone udzieleniem przez państwa członkowskie i agencje UE gwarancji maksymalnej swobody działania i komunikacji dla niezależnych mediów obecnych na obszarach, na których ma miejsce instrumentalizacja migrantów, przy jednoczesnym zapewnieniu jasnych i przejrzystych zasad dostępu do placówek przyjmujących migrantów i kontaktów z samymi migrantami.

3.5.2. Jeśli chodzi o zwalczanie obecnych na platformach informatycznych i w mediach społecznościowych sieci logistycznych zajmujących się przemytem migrantów, to Komisja, wspierana przez agencje UE (ENISA), powinna odróżnić narzędzia wykorzystywane bezpośrednio przez przemytników migrantów od narzędzi służących komunikacji między migrantami w celu rozdzielenia odpowiedzialności i niepodważania prawa do prywatności danych ani – nawet pośrednio i nieumyślnie – wystawiania na niebezpieczeństwo migrantów będących ofiarami instrumentalizacji.

Współpraca międzynarodowa w celu zwalczania instrumentalizacji migrantów

3.6. EKES docenia działania instytucji UE zmierzające do zacieśnienia współpracy z krajami pochodzenia migrantów, którzy są instrumentalizowani, w celu przedstawienia stojących przed nimi zagrożeń i poprawy współpracy międzynarodowej w dziedzinie migracji.

3.6.1. Aby zapewnić skuteczność wspólnych działań UE i zainteresowanych państw trzecich, należy uzupełnić je o mechanizm współpracy międzynarodowej na rzecz rozwoju i o porozumienia w sprawie uregulowania migracji.

3.6.2. Przy zawieraniu ewentualnych umów i ustanawianiu procedur z państwami trzecimi należy uwzględnić spójność tych stosunków z poszanowaniem praw człowieka i międzynarodowymi zobowiązaniami prawnymi tych państw.

⁽⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Ochrona małoletnich migrantów pozbawionych opieki w Europie” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 24).

3.6.3. Taka współpraca wzmocniłaby również wysiłki policyjne i wywiadowcze mające na celu zapobieganie działaniom organizacji przestępczych zajmujących się przemytem migrantów oraz ich zwalczanie, przy pełnym uwzględnieniu prawa samych migrantów do azylu i ochrony – zarówno w przypadku działań związanych z instrumentalizacją migrantów, jak i w ujęciu ogólnym⁽⁶⁾.

Wsparcie dla państw członkowskich

3.7. EKES docenia wsparcie udzielane państwom członkowskim dotkniętym tym zagrożeniem, w szczególności za pośrednictwem agencji UE do spraw wewnętrznych (Frontex, AUEA, mechanizm ochrony ludności) i uważa, że agencje te powinny podejmować działania we wszystkich przypadkach, w których uznano, że mamy do czynienia z sytuacją nadzwyczajną, zgodnie ze zrównoważoną i przejrzystą procedurą⁽⁷⁾.

3.7.1. EKES uważa, że w przyszłości należy zapewnić odpowiedni poziom pomocy państwom członkowskim dotkniętym tymi zagrożeniami, któremu musi towarzyszyć również wysoki poziom ochrony i pomocy dla ofiar instrumentalizacji, przede wszystkim tych, które najbardziej potrzebują szczególnego traktowania.

3.7.2. EKES potwierdza z całą mocą, że przedsięwzięte przez państwa członkowskie środki na rzecz zarówno dobrowolnych, jak i przymusowych powrotów migrantów, którym nie przyznano prawa do azylu, muszą odbywać się z pełnym poszanowaniem praw podstawowych i zobowiązań międzynarodowych oraz przy wsparciu ze strony agencji UE – również w sytuacjach nadzwyczajnych.

Instrumenty i regulacje dotyczące przyszłego zarządzania kryzysowego

3.8. EKES zaznacza, że w niniejszej opinii uwzględniono środki omawiane i przygotowywane podczas jej opracowywania, zwłaszcza wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sytuacji instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu. Zawiera on elementy regulacyjne dotyczące statusu migrantów oraz procedury ubiegania się o azyl i ochronę międzynarodową w takich sytuacjach.

3.8.1. W związku z tym EKES ma nadzieję, że w rozporządzeniu uwzględni się potrzeby państw członkowskich w zakresie bezpieczeństwa oraz określi wraz z nimi zobowiązania prawne umożliwiające sprostanie sytuacji nadzwyczajnej i zagwarantowanie migrantom prawa do ochrony na podstawie zobowiązań międzynarodowych i prawa europejskiego.

3.8.2. W szczególności Komisja i organy do tego wyznaczone powinny również sprawdzać, czy prawodawstwo państw członkowskich – już przyjęte lub będące w trakcie przyjmowania przez nie w celu zwalczania obecnego kryzysu i zapobiegania przyszłym kryzysom – jest zgodne z prawami podstawowymi i prawem UE.

3.8.3. W przedmiotowym rozporządzeniu EKES starannie zanalizuje wyjątki i odstępstwa od stosowania standardowych procedur wjazdowych i azylowych, faktyczną możliwość odwołania się od decyzji odmownych, procedurę powrotu oraz pełną przejrzystość i współpracę między państwami członkowskimi znajdującymi się w sytuacji nadzwyczajnej a instytucjami i agencjami UE.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁶⁾ Zob. komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Odnowiony unijny plan działania na rzecz zwalczania przemytu migrantów na lata 2021–2025” [COM(2021) 591 final].

⁽⁷⁾ Na podstawie wniosku państwa członkowskiego, zatwierdzonego następnie wnioskiem Komisji i w wyniku obrad Rady Europejskiej, oraz poprzez przyjęcie mechanizmów bieżącego monitorowania i oceny, zob. COM(2021) 890 final – 2021/0427 (COD): „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reagowania na sytuacje instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu”.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wykonywania praw Unii w zakresie wdrażania i egzekwowania postanowień Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej oraz Umowy o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony”

(COM(2022) 89 final – 2022/0068 (COD))

(2022/C 365/13)

Sprawozdawca: **Jack O’CONNOR**

Wniosek o konsultację	Rada, 22.3.2022 Parlament Europejski, 23.3.2022
Podstawa prawna	Art. 43 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ⁽¹⁾ (rybołówstwo), art. 91 i 100 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (transport), art. 173, 182, 188 i 189 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (programy Unii), art. 207 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wspólna polityka handlowa), art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Komitet Ekonomiczno-Społeczny).
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	22.3.2022
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	12.5.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	202/0/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. W proponowanym rozporządzeniu ⁽²⁾ przekazuje się Komisji Europejskiej, w drodze aktów wykonawczych, uprawnienia do przyjmowania i stosowania określonych środków w celu wykonywania praw Unii wynikających z postanowień Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej ⁽³⁾ (umowy o wystąpieniu) oraz Umowy o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony ⁽⁴⁾ (umowy o handlu i współpracy).

1.2. Stronami odnośnych umów są wyłącznie Zjednoczone Królestwo i Unia. EKES podziela zatem opinię, że w pełni zasadne jest, aby inicjowanie jakichkolwiek działań miało miejsce na poziomie Unii poprzez skorzystanie z procedury komitetowej, o czym mowa w proponowanym rozporządzeniu.

1.3. EKES przyznaje, że Unia potrzebuje sprawnej i skutecznej procedury na wypadek nieprzestrzegania przez Zjednoczone Królestwo postanowień umowy o wystąpieniu lub umowy o handlu i współpracy.

1.4. Wydaje się, że skorzystanie z procedury komitetowej w celu przekazania Komisji uprawnień do przyjmowania i stosowania określonych środków w przypadku naruszenia lub nieprzestrzegania odnośnych umów jest w pełni uzasadnione, a także zgodne z zasadami proporcjonalności i pomocniczości, które siłą rzeczy determinują działania UE.

⁽¹⁾ Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 47).

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0089>

⁽³⁾ Dz.U. C 384 I z 12.11.2019, s. 1.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 149 z 30.4.2021, s. 10.

1.5. EKES z aprobatą odnosi się do propozycji przeglądu przedmiotowego rozporządzenia w terminie pięciu lat od jego wejścia w życie, stwierdzając, że byłoby to zgodne z podobnymi postanowieniami zawartymi w odnośnych umowach.

1.6. W świetle powyższego EKES popiera proponowane rozporządzenie. Ponadto utrzymuje, że jest to doskonały międzyinstytucjonalny kompromis, który pozwoli poradzić sobie z wszelkimi możliwymi sytuacjami wynikającymi z naruszenia lub nieprzestrzegania umowy o wystąpieniu lub umowy o handlu i współpracy.

2. Uwagi ogólne

2.1. W proponowanym rozporządzeniu przekazuje się Komisji Europejskiej uprawnienia do przyjmowania i stosowania określonych środków w celu wykonywania praw Unii wynikających z postanowień umowy o wystąpieniu lub umowy o handlu i współpracy. Jego przepisy mają ułatwić terminową i skuteczną reakcję na jakiegokolwiek potencjalne przypadki naruszenia lub nieprzestrzegania przez Zjednoczone Królestwo postanowień tych umów.

2.2. Uprawnienia te mają zastosowanie do:

- stosowania środków tymczasowych w celu zapewnienia zgodności lub środków wyrównawczych zatwierdzonych przez trybunał arbitrażowy na wniosek jednej ze stron w przypadku niewłaściwej lub niepełnej zgodności bądź do odpowiedniego działania podejmowanego w sytuacji, gdy druga ze stron nie współpracuje w celu ułatwienia skorzystania z wiążących procedur rozstrzygania sporów,
- środków naprawczych stosowanych na podstawie umowy o wystąpieniu (w związku z niewłączeniem odpowiednich instrumentów prawa Unii do Protokołu w sprawie Irlandii/Irlandii Północnej) lub na podstawie umowy o handlu i współpracy (w odniesieniu do subsydiów, transportu drogowego i rybołówstwa),
- środków równoważących stosowanych na podstawie umowy o wystąpieniu w odniesieniu do środków ochronnych przyjętych przez Zjednoczone Królestwo na podstawie Protokołu w sprawie Irlandii/Irlandii Północnej,
- środków równoważących stosowanych na podstawie umowy o handlu i współpracy w odniesieniu do środków ochronnych, które powodują nierównowagę między prawami i obowiązkami wynikającymi z umowy o handlu i współpracy lub jakichkolwiek umów uzupełniających, lub stosowanych szczególnie w odniesieniu do rozbieżności w obszarach ochrony pracy i ochrony socjalnej, ochrony środowiska lub klimatu bądź kontroli subsydiów,
- środków zaradczych stosowanych na podstawie umowy o handlu i współpracy w odpowiedzi na środki równoważące określone w art. 411 umowy o handlu i współpracy,
- środków ochronnych stosowanych na podstawie umowy o wystąpieniu (jeżeli stosowanie protokołu IE/NI prowadzi do poważnych trudności gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, które mogą się utrzymywać, lub do przesunięcia handlu), a także na podstawie umowy o handlu i współpracy (jeżeli występują poważne trudności gospodarcze, społeczne lub środowiskowe o charakterze sektorowym lub regionalnym, które mogą się utrzymywać),
- zawieszenia obowiązków wynikających z umowy o handlu i współpracy w przypadku naruszenia lub niespełnienia niektórych warunków, w szczególności w odniesieniu do handlu towarami, transportu lotniczego, transportu drogowego, rybołówstwa lub programów Unii, lub w przypadku gdy Zjednoczone Królestwo nie wniesie swojego wkładu finansowego lub wprowadzi znaczące zmiany do niektórych warunków wstępnych.

2.3. Środki te powinny mieć również zastosowanie do jakichkolwiek dwustronnych umów uzupełniających względem umowy o handlu i współpracy.

2.4. W decyzji w sprawie zawarcia umowy o handlu i współpracy Rada przekazała Komisji uprawnienia do przyjmowania większości środków, o których mowa w pkt 2.2, do czasu wejścia w życie szczególnego aktu ustawodawczego. Przewidywano, że wniosek dotyczący tego aktu zostanie przedstawiony nie później niż 31 marca 2022 r.

2.5. Niezależnie od umowy o wystąpieniu umowa o handlu i współpracy obejmuje wiele zagadnień wykraczających poza handel towarami i usługami. Są to m.in. inwestycje, konkurencja, pomoc państwa, przejrzystość podatkowa, transport lotniczy i drogowy, energia i zrównoważony rozwój, rybołówstwo, ochrona danych i koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego. Dlatego też rozporządzenie dotyczące egzekwowania zasad handlu⁽⁵⁾ i inne obowiązujące instrumenty nie obejmują w pełni zakresu tego nowego rodzaju umowy. Należy zatem przyjąć nowy instrument prawny. Proponowane rozporządzenie stanowiłoby *lex specialis* w odniesieniu do przepisów sektorowych prawa Unii w stopniu, w jakim te przepisy regulują te same kwestie.

2.6. Podstawy prawne wniosku to:

- art. 43 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁽⁶⁾ (rybołówstwo),
- art. 91 i 100 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁽⁷⁾ (transport),
- art. 173, 182, 188 i 189 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁽⁸⁾ (programy Unii),
- art. 207 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁽⁹⁾ (wspólna polityka handlowa),
- art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁽¹⁰⁾ (Komitet Ekonomiczno-Społeczny).

2.7. Umowa o wystąpieniu i umowa o handlu i współpracy to jedyne instrumenty prawne Unii odnoszące się do Zjednoczonego Królestwa. Tylko Unia może zatem podejmować działania na mocy prawa międzynarodowego. We wniosku przewiduje się jednak przyjęcie środków zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej⁽¹¹⁾. Zastosowanie miałaby istniejąca w ramach komitologii procedura sprawdzająca, jak określono w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiającym przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję⁽¹²⁾, ponieważ ewentualnie przyjęte środki niemal z pewnością miałyby wpływ na państwa członkowskie.

2.8. We wniosku przewiduje się przegląd rozporządzenia w terminie pięciu lat od jego wejścia w życie. Byłoby to zgodne z podobnymi postanowieniami zawartymi w umowie o wystąpieniu i umowie o handlu i współpracy.

2.9. Proponowane rozporządzenie nie obejmuje środków wchodzących w zakres polityki Unii w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

2.10. Przyjmowanie środków w obszarze programów badawczych i szkoleniowych Euratom uregulowano w odrębnym wniosku ustawodawczym.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Celem przedmiotowego wniosku jest stworzenie ram, które umożliwiłyby Unii skuteczną i terminową reakcję na przypadki naruszenia lub nieprzestrzegania przez Zjednoczone Królestwo postanowień umowy o wystąpieniu lub umowy o handlu i współpracy.

3.2. Ponieważ drugą stroną tych umów jest wyłącznie UE, nie budzi wątpliwości fakt, że odpowiednie działania należy podejmować właśnie na poziomie Unii.

3.3. Jeśli wziąć pod uwagę potencjalne skutki dla państw członkowskich, a także wymóg zapewnienia optymalnej skuteczności, zastosowanie istniejącej w ramach komitologii procedury sprawdzającej jest w pełni logiczne i uzasadnione.

3.4. Jest to całkowicie zgodne z zasadą pomocniczości, ponieważ procedura komitologii pozwala państwom członkowskim monitorować akty wykonawcze, do przyjęcia których uprawniona jest Komisja.

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/167 z dnia 10 lutego 2021 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 654/2014 dotyczące wykonywania praw Unii w zakresie stosowania i egzekwowania zasad handlu międzynarodowego (Dz.U. L 49 z 12.2.2021, s. 1).

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁽⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁽⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁽¹⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁽¹¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

⁽¹²⁾ Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13.

3.5. Warto również zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 7 i 8 rozporządzenia (UE) nr 182/2011⁽¹³⁾ Komisja, w drodze odstępstwa od regularnych procedur, może przyjąć akty wykonawcze ze względu na pilną potrzebę (art. 8) lub potencjalne znaczące zakłócenia w działaniu rynków rolnych (art. 7) bez konieczności wcześniejszego przedstawienia tych aktów odpowiedniemu komitetowi. Tego rodzaju proceduralne obejście wzmacnia zdolność Unii do szybkiego reagowania w razie potrzeby na niespodziewane przypadki naruszenia postanowień obu umów.

3.6. Komitet z aprobatą odnosi się do kompleksowego zestawu środków, o których mowa w art. 1 ust. 2 wniosku dotyczącego rozporządzenia, a także do ich ograniczeń.

3.7. Z uwagi na to, że wystąpienie państwa członkowskiego jest sprawą bezprecedensową, nie pojawia się kwestia spójności z przepisami obowiązującymi w tej dziedzinie polityki.

3.8. W art. 2 ust. 2 wniosku dotyczącego rozporządzenia określono szczegółowo jasne kryteria wyboru wszelkich środków. EKES zgadza się z tym, że proponowane rozporządzenie spełnia wymogi proporcjonalności oraz że nie wykracza ponad to, co jest ściśle konieczne do osiągnięcia celu, jakim jest zapewnienie sprawnego i skutecznego wykonania tych praw w przypadku jakiegokolwiek potencjalnego naruszenia lub nieprzestrzegania przedmiotowych umów.

3.9. Ze względu na proceduralny charakter proponowanego rozporządzenia EKES nie dostrzega konieczności przeprowadzenia oceny skutków.

3.10. EKES z aprobatą odnosi się do propozycji przeglądu przedmiotowego rozporządzenia po pięciu latach, stwierdzając zasadność takiego działania, które byłoby zgodne z podobnymi postanowieniami zawartymi w odnośnych umowach.

3.11. W świetle powyższego EKES popiera przedmiotowy wniosek. Ponadto utrzymuje, że jest to doskonały międzyinstytucjonalny kompromis, który pozwoli poradzić sobie z wszelkimi możliwymi sytuacjami wynikającymi z naruszenia lub nieprzestrzegania umowy o wystąpieniu lub umowy o handlu i współpracy.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹³⁾ Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13.

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej
L-2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL